

Карло Коллоді

Пригоди Піночкіо

Всеволод
НЕСТАЙКО

радить
прочитати

Зміст

Розділ 1 Майстрові Вишні втрапило до рук дерев'яне поліно, що плакало і сміялося, мов дитина

Розділ 2 Майстер Вишня дарує поліно своєму другові Джеппетто, який надумав вирізати з нього чудового Дерев'яного Хлопчика, що вміє танцювати, фехтувати і навіть робити сальто

Розділ 3 По поверненні додому Джеппетто завзято береться до роботи вирізає Дерев'яного Хлопчика і дає йому ім'я «Піноккіо». Перші кроки дерев'яної істоти

Розділ 4 Історія Піноккіо і Цвіркуна, з якої стає зрозуміло, що злі діти не люблять, коли їм роблять зауваження ті, хто значно розумніший за них

Розділ 5 Піноккіо зголоднів і, знайшовши яйце, хоче посмажити собі яєчню, однак яєчня вилітає у вікно

Розділ 6 Піноккіо засинає, поклавши ноги на жаровню з вугіллям, і вранці прокидається без ніг

Розділ 7 Джеппетто повертається додому. Неборака віддає Піноккіо все, що приніс собі на сніданок

Розділ 8 Джеппетто майструє Піноккіо пару нових ніг і продає власну куртку, аби придбати для нього буквар

Розділ 9 Піноккіо продає буквар, аби відвідати ляльковий театр

Розділ 10 Ляльки впізнають свого братика Піноккіо і влаштовують йому грандіозну зустріч. Та в найурочистішу мить з'являється господар театру. Піноккіо наражається на страшну небезпеку

Розділ 11 Напад чхання у Манджафоко. Піноккіо розчулює власника лялькового театру і згодом рятує від смерті свого друга Арлекіна

Розділ 12 Лялькар Манджафоко дарує Піноккіо п'ять золотих монет і наказує їх передати татові Джеппетто. Але Піноккіо іде з крутіями Лисицею і Котом

Розділ 13 Таверна «Червоні Раки»

Розділ 14 Не послухавшись поради Цвіркуна, Піноккіо потрапляє до лап грабіжників

Розділ 15 Грабіжники переслідують Піноккіо і, впіймавши його, чіпляють на гілці Старезного Дуба

Розділ 16 Вродлива Дівчинка з блакитним волоссям наказує зняти Дерев'яного Хлопчика з дерева, вкладає його у ліжко і викликає трьох лікарів, аби з'ясувати, живий він чи мертвий

Розділ 17 Піноккіо охоче їсть цукор, але відмовляється приймати ліки. Та при появі трунарів він притьмом ковтає гірке. Піноккіо знову бреше, і його ніс видовжується

Розділ 18 Піноккіо знову зустрічає Лисицю й ота і вирушає з ними на Чарівне Поле

Розділ 19 Піноккіо позбавляється своїх золотих монет і за це одержує чотири місяці в'язниці

Розділ 20 Звільнений Піноккіо хоче повернутися до будиночка Феї. Йому перетинає дорогу страшна Змія, а потім він опиняється в пастці

Розділ 21 Піноккіо потрапляє до селянина, який примушує його стерегти курник замість собаки

Розділ 22 Піноккіо викриває злодіїв і в нагороду за відданість одержує свободу

Розділ 23 Піноккіо оплакує смерть Дівчинки з блакитним волоссям. На голубі він летить до моря і кидається сторч головою у воду, аби врятувати свого батька Джеппетто

Розділ 24 Піноккіо прибуває на Острів Працьовитих Бджіл і знаходить там Фею

Розділ 25 Піноккіо дає Феї обіцянку стати чемним і вчитися, бо йому набридло бути дерев'янком і він мріє стати справжнім хлопчиком

Розділ 26 Піноккіо йде з товаришами до морського узбережжя — кажуть, там має бути страшна Акула

Розділ 27 Бійка між Піноккіо і його товаришами. Одного з них поранено. Дерев'яного Хлопчика заарештовують

Розділ 28 Піноккіо збираються засмажити на пательні, як рибу

Розділ 29 Піноккіо повертається до будинку Феї, яка обіцяє йому, що відзавтра він більше не буде дерев'янком, стане справжнім хлопчиком. Великий прийом з нагоди цієї важливої події

Розділ 30 Замість того, щоб стати хлопчиком, Піноккіо вирушає зі своїм другом Гнотом до раїни Розваг

Розділ 31 Після п'яти місяців блаженного гультьяйства Піноккіо, на свій превеликий подив, помічає, що...

Розділ 32 У Піноккіо виростають довгі вуха. Згодом він перетворюється на справжнього віслюка і починає ревти по-ослячому

Розділ 33 Після перетворення на справжнього віслюка Піноккіо виставили на продаж. Його купує директор цирку, що хотів навчити його танцювати і стрибати через обруч. Але Піноккіо травмує ногу і потрапляє до іншого покупця, який хоче зробити з його шури барабан

Розділ 34 Піноккіо з'їдають морські риби, і він знову стає Дерев'яним Хлопчиком. Та все одно потрапляє в халепу — його ковтає страшна Акула

Розділ 35 Піноккіо знаходить у тілі акули... Кого? Аби дізнатися, прочитайте цей розділ

Розділ 36 Піноккіо нарешті стає справжнім хлопчиком
Примітки

Анотація

Ця повчальна історія про те, як звичайнісінька дерев'яна лялька завдяки наполегливій праці й доброму ставленню до ближніх перетворилася на справжню людину. Однак перш ніж це сталося, ледачому Дерев'яному Хлопчикові довелося пройти важкі випробування й зазнати багато лиха.

Для дітей молодшого і середнього шкільного віку.

Переказ Оксани Донічевої

Ілюстрації Юлії Радіч-Демидьонук

Карло КОЛЛОДІ ПРИГОДИ ПІНОККІО

Розділ 1

**Майстрові Вишні втрапило до рук
дерев'яне поліно, що плакало і
сміялося, мов дитина**

Жив собі... «Король!» — одразу ж вигукнуть мої маленькі читачі.

Аж ні, мої любі, не вгадали. Жив собі обрубок дерева, колода.

І було це не якесь рідкісне дерево, а звичайнісіньке поліно, якими зимової пори топлять печі й каміни, щоб обігріти оселю. Навіть не знаю, якими химерними шляхами одного чудового дня це звичайнісіньке поліно опинилось у майстерні старого теслі. Майстра звали Антонію, та усенький світ величав старого «майстром Вишнею», бо кінчик його носа скидався на стиглу вишню — блискучу і сизо-червону. Майстер Вишня, забачивши це поліно, страшенно зрадів і, весело потираючи руки, пробурмотів:

— Вчасно ж ця дровеняка втрапила мені до рук. Саме згодиться на ніжку до столу.

Сказано — зроблено. Він притьмом узяв гостру сокиру, аби здерти кору й витесати ніжку. Та не встиг майстер занести інструмент, як рука його так і застигла в повітрі — з поліна долинув тонкий, благальний голосок:

— Не бийте мене!

Можете собі уявити, якого виразу набуло обличчя старого доброго майстра Вишні.

Вельми здивований, він розгублено роззирався по майстерні, шукаючи того, кому цей голосок може належати. Проте в кімнаті нікого не було. Він зазирнув під верстак — нікого.

Відчинив шафу, яку зазвичай тримав замкненою, — нікого.

Застромив голову в кошіль із тирсою і стружкою — нікого.

Нарешті відчинив віконницю і вигулькнув на вулицю — анікогісінько. Може...

— Я все зрозумів, — гмикнув він і почухав під перукою. — Це мені почулося. Що ж, тоді до роботи!

І він знову взявся за сокиру і вправно цюкнув по дровині.

— Ой-ой-ой, боляче! — заволав уже знайомий голосок.

Для майстра Вишні це було вже занадто. Від страху в нього аж очі на лоба полізли, нижня щелепа звисла мало не до долівки, язик висолопився до підборіддя, так що старий уподібнився до однієї з тих химерних статуй, якими в давнину прикрашали водограї.

Перевівши дух, Антоніо став розмірковувати вголос, усе ще затинаючись від страху:

— Хто ж це зойкнув? Тут немає жодної живої душі. Чи може таке статись, аби дерев'яна колода плакала і репетувала, мов дитина? Ні, ніколи не повірю! Це ж звичайнісінька дровеняка, така сама, як і решта полін. Коли її кинути у вогонь, можна зварити на ньому добрячий горщик бобів. А якщо... хтось та заліз у поліно? То гірше для нього. Зараз я йому дам жару!

На цім слові він ухопив ненависну дровину обома руками і став безжально гамселити нею об стіну майстерні так, що аж захекався.

Трохи відсапавшись, старий прислухався — чи пролунає знову стогін або крик. Він чекав зо дві хвилини — ані звуку; ще п'ять хвилин — так само; десять хвилин — тиша.

— Допетрав, — сказав тесля нарешті, знічев'я усміхнувшись і скуйовдивши перуку. — Зойк мені лише почувся і все... Отже, до роботи!

А позаяк він ще не зовсім відійшов од переляку, то, щоб не втратити бадьорості духу, став тихенько наспівувати, як це робив зазвичай.

Відклавши сокиру, старий узяв рубанка, щоб гладенько обтесати поліно. Та тільки-но провів рубанком по дереву, як знову почув той самий голосок, що, захлинаючись од сміху, забелькотів:

— Ой, припини, будь ласка! Мені ж лоскотно!

Цього разу майстер Вишня гепнувся долі, ніби вражений блискавкою.

Коли він трохи оговтався, то побачив, що досі лежить на долівці.

Обличчя в нього перекошилося, а вишневий кінчик носа від страху став тепер темно-синім.

Розділ 2

**Майстер Вишня дарує поліно
своєму другові Джеппетто, який
надумав вирізати з нього чудового
Дерев'яного Хлопчика, що вміє
танцювати, фехтувати і навіть
робити сальто**

Тієї миті постукали в двері. — Заходьте, — насилу вимовив тесля, однак не спромігся навіть звестись на ноги.

До майстерні увійшов літній, зате ще бадьорий чоловік на ім'я Джеппетто. Сусідські діти, завжди охочі покепкувати, придумали йому прізвисько Кукурудзяний Коржик — його жовта перука виглядала достоту як кукурудзяний коржик.

Старий Джеппетто мав дуже запальну вдачу. Тож начувайтесь ті, хто наважиться назвати його Кукурудзяним Коржиком! Він одразу ж спалахував, як свічка, і вже ніяка сила не могла його приборкати.

— Добридень, майстре Антонію, — привітався Джеппетто. — Що це ви робите на долівці?

— Викладаю мурашкам таблицю множення.

— Щасті вам!

— Що привело вас до мене, дядечку Джеппетто?

— Ноги!.. Знайте, майстре Антонію: я прийшов сюди просити вас про одну позику.

— Залюбки, — відповів тесля і підвівся з долівки.

— Сьогодні вранці мені спала на думку чудова ідея.

— Слухаю вас.

— Я подумав, що добре було б вирізати такого дерев'яного хлопчика, який міг би танцювати, фехтувати і перевертатись у повітрі. З ним я мандрував би білим світом і заробляв собі на кусень хліба і скляночку вина. Як вам моя ідея?

— Браво, Кукурудзяний Коржику! — вигукнув той самий голосок, що долинав казна-звідки.

Коли дядечко Джеппетто почув, що його обізвали Кукурудзяним Коржиком, він спалахнув од гніву, почервонів, як перець, і люто заревів на теслю:

— Та як ви насмілились мене ображати?

— Хто вас ображає?

— Ви назвали мене «Кукурудзяним Коржиком»!

— Це не я сказав.

— А хто ж тоді — я сам? Я стверджую, що це сказали ви!

— Ні!

— Так!

— Ні!

— Так!

Сварка набирала обертів, тож від слів старі дурні перейшли до справи, зчепилися і стали кусати й дряпати один одного.

По завершенні бою майстер Антоніо тримав у руках жовту Джеппеттову перуку, а сиву перуку теслі стискав у зубах Джеппетто.

— Віддай мою перуку! — загорланив Антоніо.

— А ти віддай мою, і ми укладемо мир.

Після того, як запальні старигані обмінялися перуками, вони потисли один одному руки і заприсяглися бути добрими друзями на все життя.

— Отже, дядечку Джеппетто, — сказав тесля на знак примирення, — чим я можу вам прислужитися?

— Чи не дасте ви мені деревини, щоб я міг зробити ляльку?

Потай зраділий майстер Антоніо притьмом кинувся до верстака і дістав поліняку, що нагнала на нього такого страху. Та коли він передавав поліно своєму другові, воно прудко смикнулося, вислизнуло в нього з рук і гепнулося прямо на худі ноги бідолашного Джеппетто.

— Ох! Як ви ввічливо підносите людям свої подарунки, майстре Антоніо! Здається, ви зробили мене калікою на все життя.

— Присягаюся вам, це не я!

— То це я, по-вашому?

— Винне це дерево.

— Це я і сам знаю, але ж це ви впустили мені його на ноги.

— Це не я!

— Брехун!

— Джеппетто, не ображайте мене, а то я змушений буду назвати вас Кукурудзяним Коржиком!

— Віслюк!

— Кукурудзяний Коржик!

— Корова!

— Кукурудзяний Коржик!

— Дурна мавпа!

— Кукурудзяний Коржик!

Коли Джеппетто утретє почув, що його обізвали Кукурудзяним Коржиком, здається, він вмить утратив останню клепку в голові і кинувся на теслю. І вони знову зчепилися у двобої.

Після колотнечі ніс майстра Антоніо прикрашали дві нові подряпини, а куртка його друга збідніла на два гудзики.

Коли вони в такий спосіб поквиталися, обидва ще раз потисли один одному руки і запряглися бути щирими друзями на все життя.

Потім Джеппетто взяв навіжене поліно під пахву і пошкандибав додому.

Розділ 3

По поверненні додому Джеппетто
завзято береться до роботи
вирізає Дерев'яного Хлопчика і
дає йому ім'я «Піноккіо». Перші
кроки дерев'яної істоти

Джеппетто мешкав у маленькій підвальній комірчині, єдине вікно якої виходило під сходи. Скромніше умеблювання годі навіть уявити: розхитаний стілець, дірявий ліжак і старий карякуватий стіл. Біля стіни виднівся невеликий камін, у якому палало багаття. Однак воно було лише намальоване, а над ним висів також намальований казанок, що весело кипів і випускав хмарку пари.

Щойно Джеппетто переступив поріг домівки, відразу ж узяв свій інструмент і заходився вирізати дерев'яного хлопчика.

«Яке ім'я йому дати? — почухав потилицю Джеппетто. — А назву-но я його Піноккіо. Йому неодмінно пощастить із цим іменем. Колись я знав сім'ю Піноккіо: батька звали Піноккіо, матір — Піноккією, дітлахів — Піноккі, і всі почувалися щасливими. Найбагатший з них жив з подаєння».

Дібравши ім'я для свого дерев'янка, він натхненно взявся до роботи. Спочатку вирізьбив йому волосся, потім чоло і нарешті очі.

Коли очі були готові, він помітив — уявіть собі його здивування! — що вони кліпають і безсоромно на нього витріщаються. Вловивши пильний погляд дерев'яних очей, Джеппетто зникнув і роздратовано мовив:

— Дурні дерев'яні очі, чого ви на мене витріщилися? — Але ніхто йому не відповів.

Потім він зробив ніс. Щойно майстер вирізьбив носа, як той став рости і за кілька хвилин став довжелезним носиськом.

Бідолашний Джеппетто намагався його вкоротити, однак, що більше він обрізував його, то довшим ставав нахабний ніс.

Залишивши ніс у спокої, він узявся за рот.

Рот був ще не цілком готовий, а вже почав сміятися і гримасувати.

— Облиш смішки! — наказав сердитий Джеппетто. Але з таким самим успіхом він міг звернутися до стіни.

— Я ще раз тобі кажу, годі сміятися! — закричав Джеппетто.

Рот одразу ж перестав сміятися, проте звідти несподівано висунувся довжелезний язик. Джеппетто не хотів псувати собі настрій, а тому не зважав на ці витівки і продовжував наполегливо працювати.

Услід за ротом він зробив підборіддя, потім шию, плечі, тулуб і руки. Аж раптом відчув, як хтось стягнув з його голови перуку. Він поглянув угору — і що ж побачив? Дерев'яний Хлопчик тримав його жовту перуку в руках.

— Піноккіо! Негайно поверни мені перуку, а то я...

Замість повернути перуку старому, Піноккіо напнув її собі на голову, аж мало не задихнувся під нею.

Безсоромна і зухвала поведінка Піноккіо навела на Джеппетто такого смутку, якого йому не доводилось відчувати за все життя, і старий скрушно мовив:

— Бешкетнику, ти ще не готовий, а вже виявляєш неповагу до свого батька. Прикро, дитино моя, дуже прикро!

І він утер сльозу.

Дійшла черга вирізати ноги. І щойно Джеппетто зробив їх, як одразу ж одержав копняка в ніс.

«Я сам у всьому винен, — у відчаї зітхнув він. — Треба було раніше все обмізкувати, тепер надто пізно».

Потім він узяв Дерев'яного Хлопчика попід пахви і поставив на підлогу, щоб Піноккіо вчився ходити.

Проте дерев'яні ноги були ще незграбними і кволими, вони не слухались, не згиналися, тож малий ледве пересувався. Тоді Джеппетто взяв його за руку і став навчати правильно переставляти ноги.

Поступово ноги розходилися. Піноккіо почав рухатися вільніше і за кілька хвилин уже самостійно ходив по кімнаті. Врешті-решт він переступив поріг, вискочив на вулицю — і шукай вітра в полі.

Бідолашний Джеппетто побіг слідом, та не міг його наздогнати: крутій Піноккіо стрибав не згірше за зайця і при цьому з таким гуркотом стукав своїми дерев'яними паликами по бруківці, ніби крокували двадцять пар селянських дерев'яних черевиків.

— Тримай його! Тримай! — кричав Джеппетто.

Та перехожі, забачивши Дерев'яного Хлопчика, що мчить, як хорт, завмирили, витріщалися на нього і реготали аж до кольок у животі.

На щастя, з'явився поліцейський. Він подумав, що дитина втекла від свого батька, і став посеред вулиці — мужній і кремезний — з твердим наміром ухопити втікача і запобігти біді.

Піноккіо ще здалеку зметиковав, що поліцейський — серйозна перепона на його шляху, і вже хотів було прошмигнути між його дебелими ногами, але його спіткала прикра невдача.

Поліцейський спритним рухом ухопив Піноккіо за носа (а це був, як відомо, надзвичайно довгий ніс, ніби саме для того і створений, щоб за нього хапалися поліцейські) і передав його до рук Джеппетто. Старому так і кортіло на місці нам'яти Піноккіо вуха за нахабну втечу, однак уявіть собі його здивування — він не намацав на голові малого жодного вуха! Як ви гадаєте, чому? Та тому, що, захопившись роботою, він забув зробити Дерев'яному Хлопчикові вуха.

Довелося взяти Піноккіо за плечі і таким чином вести його назад додому. При цьому Джеппетто товкмачив, загрозово киваючи головою:

— Зараз ми підемо додому. А там я з тобою поквитаюся, будь певен!

Зачувши цю погрозу, Піноккіо ліг на землю — і ані руш. Ця картина привернула увагу цікавих і нероб, що тинялися вулицею; незабаром зібрався цілий натовп. Говорили казна-що.

— Бідолашний Дерев'яний Хлопчик, — співчували одні.
— Він має цілковиту рацію, що не хоче йти додому. Цей лихий Джеппетто всипле йому перцю.

Решта, сповнені злості, переконували:

— Цей Джеппетто, хоч і здається порядною людиною, насправді грубий і безжальний до дітей. Якщо ми віддамо йому бідаху Дерев'яного Хлопчика, він його потрощить на тріски.

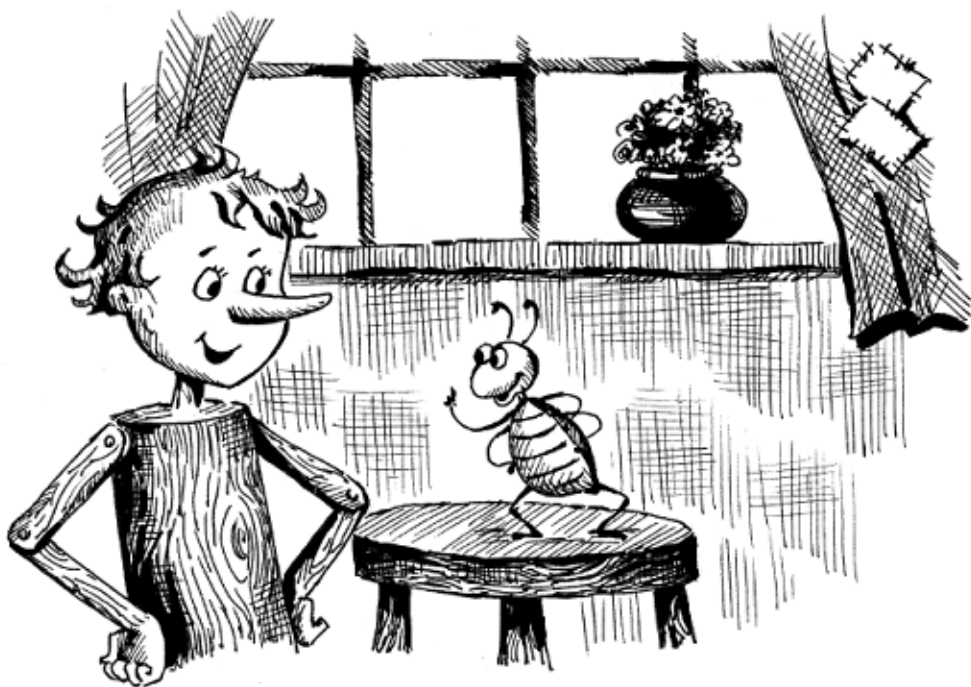
І вони базікали та під'юджували один одного доти, поки поліцейський звільнив Піноккіо, а замість нього заарештував нещасного Джеппетто. Від несподіванки старий не знайшов жодного слова на своє виправдання, тільки заплакав і дорогою до в'язниці схлипував, примовляючи:

— Невдячний хлопчисько! Я ж прагнув зробити з тебе пристойного Дерев'яного Хлопчика! Так мені й треба. Слід було передбачити все раніше!

Те, що сталося далі, — просто неймовірна історія, яку я розповім вам у наступних розділах.

Розділ 4

Історія Піноккіо і Цвіркуна, з якої стає зрозуміло, що злі діти не люблять, коли їм роблять зауваження ті, хто значно розумніший за них

Отож, мої любі дітки, в той час, коли безвинного Джеппетто кинули до буцегарні, зухвалий хлопчисько

Піноккіо, відкараскавшись од поліцейського, стрімголов помчав через поле додому. Він перелітав горби, густу тернину і канави з водою, немов зацькований загоничами дикий цапок чи заєць. Удома він пхнув двері, увійшов, зачинив їх і гепнувся на долівку, полегшено переводячи дух.

Та недовго він насолоджувався спокоєм — раптом йому здалося, що в кімнаті хтось пропищав:

— Крі-крі-крі...

— Хто тут? — з острахом запитав Піноккіо.

— Це я!

Піноккіо обернувся і побачив великого Цвіркуну, що помалу ліз угору по стіні.

— Ти хто такий?

— Я Цвіркун, і в цій кімнаті мешкаю вже понад століття.

— Тепер це моя кімната, — заявив Дерев'яний Хлопчик. — Тому, зроби ласку, забирайся звідси геть!

— Я не піду, — заперечив Цвіркун, — допоки не відкрию тобі велику таємницю.

— Відкривай свою велику таємницю, тільки хутчіш.

— Горе дітям, які повстають проти своїх батьків і зі свого дурного розуму полишають отчий дім! Важко їм буде на цім світі. Та рано чи пізно вони гірко пошкодують про це.

— Бреши побільше! Як хочеш знати, Цвіркуне, до завтрашнього досвітку і сліду мого тут не буде. Якщо я залишуся, то мене спіткає таке саме нудне життя, яким марудяться в батьківських домівках усі інші діти: мене відправлять до школи, змусять навчатися, і навіть не запитають, чи хочу я цього. Та, відверто кажучи, я не маю ані найменшого бажання ходити до школи. Значно приємніше гасати за метеликами, лазити по деревах і дерти з гнізд пташенят.

— Бідолашний дурнику! Хіба ти не розумієш, що за такого життя ти перетворишся на справжнісінького віслюка і всі тебе зневажатимуть?

— Стули пельку, старий Цвіркуне! — не на жарт розсердився Піноккіо.

Та Цвіркун, сповнений терпіння і мудрості, не образився і провадив далі:

— Коли не до вподоби школа, то чом би тобі не навчитися якомусь ремеслу і чесно заробляти собі на хліб?

— Сказати, чому? — відповів Піноккіо, поволі втрачаючи терпець. — Тому що зі всіх ремесел на світі лише одне мені справді до душі.

— І що ж це за ремесло?

— Їсти, спати, розважатися і тинятися від рання до смерку.

— Зарубай на своєму довжелезному носі, — сказав Цвіркун з властивим йому спокоєм, — усі, хто займаються цим ремеслом, завжди потрапляють до лікарні або до в'язниці.

— Думай, що кажеш, старий Цвіркуне... Коли я розсерджуся, тобі буде непереливки!

— Сердешний Піноккіо, мені тебе справді дуже шкода!

— Чого це?

— Бо ти Дерев'яний Хлопчик, і найприкріше, що ти маєш дерев'яну голову!

По цих словах розлючений Піноккіо звівся на дерев'яні ніжки, схопив з лавки дерев'яного молотка і пожбурих його у Цвіркуна.

Може, він не сподівався, що поцілить, та на лихо, влучив Цвіркунові просто в голову, і неборака Цвіркун, встигнувши тільки вимовити «крі-крі-крі», повис на стіні, ніби мертвий.

Розділ 5

Піноккіо зголоднів і, знайшовши яйце, хоче посмажити собі яєчню, однак яєчня вилітає у вікно

Непомітно підкралася ніч, і Піноккіо, пригадавши, що досі навіть не росився, відчув у шлунку дивні загрозливі звуки, — прокидався апетит.

А позаяк у дітей апетит зростає із шаленою швидкістю, то за кілька хвилин він перетворився на голод, а голод ще за мить переріс у вовчий голод, ще й такий сильний, що його можна було навіть помацати руками.

Бідний Піноккіо стрімко метнувся до каміна, де весело булькотів горщик, і вже хотів було зняти кришку, аби побачити, що там вариться.

Проте горщик був намальований. Уявіть собі, як цю новину сприйняв хлопчина! Його і до того довгий ніс витягнувся принаймні ще на чотири пальці.

Він обшукав усю кімнату, обнишпорив усі шухляди і кути, сподіваючись знайти бодай хліба, принаймні скибочку черствого хліба, хоч би хлібну скориночку чи обгризену кістку, шматочок цвілого кукурудзяного коржика, риб'ячий хребет, вишневу кісточку — словом, хоч щось, що можна кинути собі до рота. Однак не знайшов нічого, нічогосінько.

А відчуття голоду дедалі наростало! Піноккіо вже нічим не міг полегшити свої страждання, окрім як позіханням. І він так відчайдушно позіхав, що його рот роздирало аж до вух.

Нарешті він остаточно втратив самовладання і, шморгаючи своїм довгим носом, заскімлив:

— Цвіркуне, твоя правда. Негарно з мого боку засмучувати тата й тікати з дому... Якби мій батько був удома, то на мене не напали б смертельні позіхи. Леле, яка ж це страшна хвороба — голод!

Раптом у купі сміття він помітив щось кругленьке й біле, подібне до курячого яйця. За мить він опинився там і схопив цей предмет. Справді, то було яйце.

Радості Дерев'яного Хлопчика не було меж. Піноккіо здавалося, що він марить. Він тер і крутив яйце в руках, гладив, цілував його і міркував уголос:

— То як мені тебе приготувати? Я спечу тебе... Ні, краще некруто зварю... Чи ліпше засмажити тебе на пательні? Або, може, все-таки зварити нашвидку, щоб можна було випити? Ні, найшвидше — розбити в тарілку або пательню. Я аж палаю з нетерпіння — так мені хочеться якнайшвидше тебе зжерти!

Він поставив сковорідку на жаровню з тліючим вугіллям, замість олії влив трохи води, а коли вода перетворилася на пару, — тарах! — розбив шкаралупу і перекинув яйце на пательню.

Та замість білка і жовтка з яйця вискочило живе і доволі чемне курча. Воно зграбно вклонилось і промовило:

— Прийміть мою найщирішу подяку, синьйоре Піноккіо! Ви позбавили мене неймовірного клопоту розбивати шкаралупу. До побачення, палкий привіт!

По цих словах воно розправило крильця, вилетіло у відчинене вікно і зникло...

Бідолашний Дерев'яний Хлопчик остовпів із роззявленим ротом і витріщеними очима, тримаючи яєчну шкаралупу в руці. Трохи отямившись, він став вередливо пхінькати, потім невтішно плакати, а тоді несамовито тупати ногами і битися в істериці:

— Ох, Цвіркуне, ти мав рацію. Якби я не втік з дому і якби мій татусь зараз був тут, мені не довелося б помирати з голоду. Ой, і справді — яка ж це страшна хвороба — голод!

У шлунку бурчало дедалі гучніше, і хлопчик не знав, як полегшити свої страждання, тому вирішив побігти до найближчого села, де якась жаліслива душа, може, подасть йому кусень хліба.

Розділ 6

Піноккіо засинає, поклавши ноги на жаровню з вугіллям, і вранці прокидається без ніг

Була жахлива зимова ніч. Лунко гуркотів грім, блискавки наздоганяли одна одну, здавалося, що небо палає. Холодний поривчастий вітер люто завивав, здіймаючи величезні хмари пилу і примушуючи дерева на полях плакати і стогнати.

Піноккіо дуже боявся грому і блискавки, однак голод був сильніший од страху. Він причинив за собою двері,

добряче розігнався і за якихось сто стрибків опинився у селі, щоправда, при цьому він важко сапав і висолопив язика, як мисливський собака.

Село ніби вимерло. Крамниці були зачинені, двері будинків надійно замкнені, вікна затулені. На вулицях не було навіть поганого собаки. Все наче поринуло у столітній сон.

Голодний і зневірений Піноккіо підійшов до першого-ліпшого будинку і смикнув за мотузку дзвоника, міркуючи про себе: «Може, хтось та й вигляне».

Справді, вікно розчахнулося і з нього вигулькнув старий у нічному ковпаку. Він сердито гримнув:

— Що вам тут потрібно о такій порі?

— Будьте ласкаві, подайте мені шматок хліба.

— Зачекай на мене, я зараз повернуся, — сказав старий.

Він вирішив, що має справу з одним із тих зухвалих волоцюг, які задля розваги дзвонять уночі в квартири і не дають порядним людям заслужено поспати.

За півхвилини вікно знову відчинилося, і старий крикнув:

— Ставай під вікном і підстав долоні!

Піноккіо не зволікаючи підставив долоні. І раптом відчув себе кущиком зів'ялої герані, яку надумали терміново привести до тями — його облили водою!

Змоклий до нитки, він повернувся додому, ледь живий від втоми й холоду. Він сів і простягнув свої змерзлі брудні ноги над жаровнею з гарячим вугіллям. Так і заснув. А вві сні його дерев'яні ноги зажеврili, обвуглилися і, зрештою, перетворились на попil.

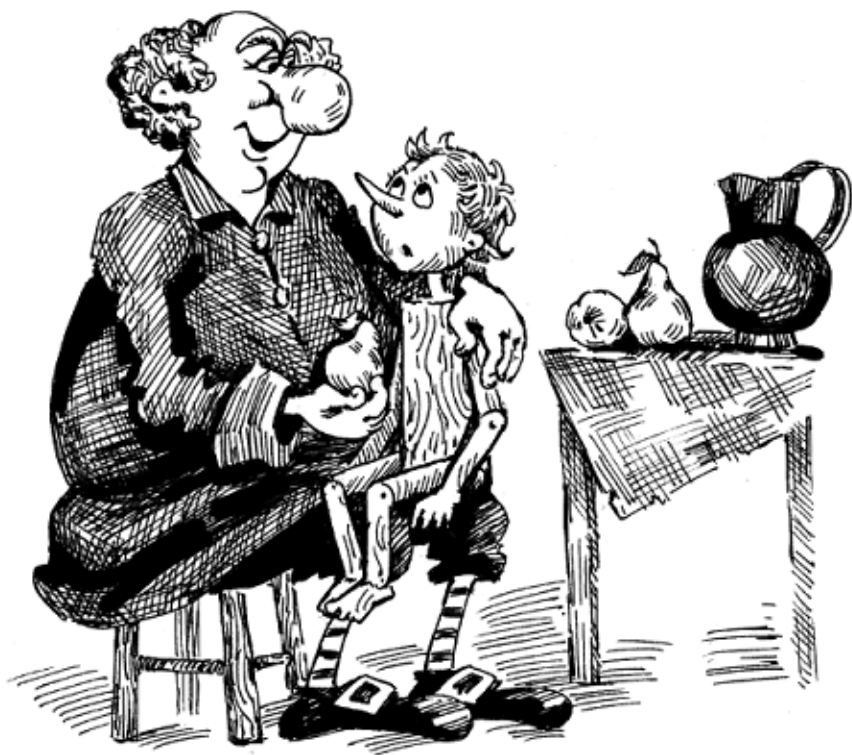
Піноккіо ж спав і хропів так, наче це були не його ноги, а чужі. Коли розвиднілось, він прокинувся від стукоту в двері.

— Хто там? — запитав він, позіхаючи, і став продирати очі.

— Я, — відповів голос. Це був Джеппетто.

Розділ 7

**Джеппетто повертається додому.
Неборака віддає Піноккіо все, що
приніс собі на сніданок**

Нещасний Піноккіо ще не зовсім прокинувся і тому навіть не помітив, що його ноги згоріли. Зачувши батьків голос, він без роздумів зіскочив зі стільця, щоб відсунути дверний засув. Та після двох-трьох нетвердих кроків щосили

гепнувся на підлогу з таким гуркотом, як мішок із дерев'яними ложками, що впав із п'ятого поверху.

— Відчини! — крикнув Джеппетто знадвору.

— Тату, я не можу, — відповів, заплакавши, Дерев'яний Хлопчик і став перекочуватися по долівці.

— Чому не можеш?

— Тому що хтось зжер мої ноги.

— А хто їх зжер?

— Кішка, — сказав Піноккіо.

Саме в цю хвилину він побачив, що кішка передніми лапками грається зі стружкою.

— Відчини, кажу тобі, — повторив Джеппетто, — бо як увійду, покажу тобі кішку!

— Але я справді не можу стояти, повірте мені. Ой нещасний я, нещасний! Тепер я все своє життя рачкуватиму на колінах!..

Джеппетто, припустивши, що ці крики — всього лишень чергова хлопчачою витівка, вирішив покласти їй край, видерся на стіну і потрапив до кімнати через вікно.

Він приготувався було зразу ж провчити нахабу, та, коли побачив свого Піноккіо, розпластаного на долівці, його охопили жалощі. Чоловік узяв дерев'яного зухвальця на руки, обійняв його і розцілював. По старечих щоках котилися великі сльозини, і майстер запитав, схлипуючи:

— Мій синку, як це ти примудрився спалити собі ноги?

— Не знаю, татку. Та присягаюся вам, це була страшна ніч, яку я ніколи в житті не забуду. Гуркотів грім, миготіли блискавки, а я так хотів їсти, і Цвіркун сказав мені: «Тобі буде непереливки, бо ти був злий, тож заслужив це». І тоді я мовив: «Начувайся, Цвіркуне!», і тоді він відповів: «Ти Дерев'яний Хлопчик, і в тебе дерев'яна голова», і я пожбурих дерев'яного молотка в нього і вбив його, але він сам винен, бо я не хотів його вбивати, тому що я поставив маленьку пательню на розжарене вугілля, але курча вискочило і

сказало: «До побачення... Палкий привіт!» А голод дужчав, і тому старий у нічному ковпаку висунувся у вікно і сказав мені: «Ставай під вікном і підставляй долоні», і я мокрий повернувся додому, а позаяк я все ще був страшенно голодний, то поклав ноги на жаровню, щоб їх висушити. І тоді ви повернулися, і я побачив, що вони згоріли, і в мене більше не стало ніг, а голод усе одно залишився! У-у-у-у!..

І бідолашний Піноккіо заплакав і заскімлив так голосно, що було чути за п'ять кілометрів.

Джеппетто, який зі всієї цієї маячні зрозумів лише те, що Дерев'яний Хлопчик помирає з голоду, витягнув з кишені три груші, дав їх Піноккіо і сказав:

— Ці три груші, власне кажучи, мій сніданок, та я охоче віддаю їх тобі. Їж на здоров'я.

— Якщо ви хочете, щоб я їх з'їв, то почистіть їх, будь ласка.

— Почистити? — здивовано запитав Джеппетто. — Я не припускав, мій хлопчику, що ти такий кволий і вередливий. Це погано! На цьому світі потрібно ще змалку звикати їсти все, що дають, бо не відомо, що може бути далі. А далі може статися що завгодно!

— Мабуть, ваша правда, — перервав його Піноккіо, — але нечищених фруктів я не їстиму. Я терпіти не можу шкірок!

Добросердий Джеппетто дістав ножа і з воістину ангельським терпінням почистив усі три груші та поклав шкірку на край столу.

Піноккіо, миттю вмовивши першу грушу, хотів було викинути серцевину, та Джеппетто притримав його за руку і сказав:

— Не кидай. На цьому світі все може знадобитись.

— Невже ви думаєте, що я їстиму недогризок?! — зі зміїним єхидством вимовив Дерев'яний Хлопчик.

— Хтозна! Все може бути, — спокійно відповів Джеппетто.

Так чи інак, але всі три серцевини не полетіли за вікно, а їх було покладено на край столу поряд зі шкірками.

Піноккіо з'їв або, правильніше, проковтнув три груші, потім солодко позіхнув і сказав плаксивим голоском:

— Я ще не наївся!

— Але, мій хлопчику, в мене нічого більше немає.

— Невже нічого?

— У мене залишилися тільки шкірки і серцевини від груш.

— Ну що ж, — сказав Піноккіо, — якщо нічого кращого немає я, мабуть, з'їм шматочок шкірки.

І він став жувати. Спочатку скривив губи, але потім умить заточив усі шкірки, а вслід за ними — серцевини.

Покінчивши з їжею, задоволено погладив свій живіт і весело мовив:

— Ось тепер мені вже справді непогано!

— Бачиш, — зауважив Джеппетто, — я мав рацію, коли казав тобі, що не можна бути таким вередуном! Мій любий, ніколи не знаєш напевне, що з нами станеться. А статися може що завгодно...

Розділ 8

**Джеппетто майструє Піноккіо
пару нових ніг і продає власну
куртку, аби придбати для нього
буквар**

Не встиг Дерев'яний Хлопчик угамувати свій голод, як почав стогнати і плакати: йому кортіло мати нові ноги.

Проте Джеппетто вирішив покарати його за непослух і півдня не відгукувався на його ниття й благання. Нарешті він сказав:

— З якого доброго дива я робитиму тобі нові ноги? Чи не для того, щоб ти знову дав драла?

— Я присягаюся вам, — мовив Піноккіо, схлипуючи, — що тепер я буду хороший.

— Так кажуть усі діти, коли їм хочеться щось випросити, — заперечив Джеппетто.

— Я обіцяю піти до школи і старанно вчитися.

— Усі діти розповідають такі казки, коли їм треба щось вициганити.

— Але я не такий, як усі діти! Я значно кращий і завжди кажу правду. Я обіцяю вам, тату, що навчуся ремеслу і буду втіхою й підмогою у вашій старості.

Джеппетто вдавав сердитого, проте його очі блищали від сліз, а серце краялось, коли він бачив свого Піноккіо в такому жалюгідному стані. Тому він більше не сварився, а дістав інструмент, два бруски добре просушеного дерева і взявся до роботи.

Менш ніж за годину ноги були готові: дві стрункі, сухі, жилаві ноги. Справжній скульптор не зміг би зробити ліпше.

Потім Джеппетто сказав Дерев'яному Хлопчикові:

— Заплющ очі і спи!

Піноккіо скліпив повіки і вдавав, що спить. Поки він прикидався, Джеппетто розвів у яєчній шкаралупі трохи клею і акуратно приклеїв йому обидві ноги так майстерно, що не можна було розібрати, в якому місці вони склеєні.

Щойно хлопчина відчув, що в нього знову є ноги, він одразу ж схопився на них і став стрибати й перекидатися, не тямлячи себе з радості.

— У подяку за все, що ви для мене зробили, — сказав Піноккіо, звертаючись до батька, — я хочу негайно йти до школи.

— Чудово, мій хлопчику!

— Але щоб я міг іти до школи, мене треба хоч якось одягнути.

Бідний, як церковна миша, Джеппетто не мав навіть чентезімо в кишені, тож справив для Піноккіо костюмчик з паперу, пару черевиків з деревної кори і ковпак із хлібного м'якуша.

Піноккіо відразу ж побіг до миски з водою, аби подивитись у неї, як у люстро, і до того тішився своєю зовнішністю, що вигукнув, гордий, як павич:

— Я виглядаю, як справжній синьйор!

— Це так, — відповів Джеппетто, — але зятям: не красивий одяг робить з людини синьйора, а чистий.

— Однак, — промовив Дерев'яний Хлопчик, — я все ще не можу йти до школи, бо мені бракує однієї речі, до того ж найголовнішої.

— А саме?

— У мене немає букваря.

— Твоя правда. Та як нам дістати буквар?

— Це ж просто: треба піти і купити.

— А гроші?

— У мене їх немає.

— У мене також, — скрушно похитав головою старий.

Навіть Піноккіо, що до цієї хвилини був доволі легковажним, зажурився, бо, коли горе є справжнім горем, його розуміє кожен, навіть дитина.

— Будь, що буде! — раптом вигукнув Джеппетто і схопився з місця.

Він напнув на себе стару, подерту і перештопану оксамитову куртку і хутко вийшов з дому.

Незабаром повернувся, тримаючи в руках буквар для сина, але куртки на ньому вже не було.

Бідолашний старий прийшов у самій сорочці, а на вулиці йшов сніг.

- А куртка, тату?
- Я її продав.
- А для чого ви її продали?
- Бо мені жарко.

Піноккіо відразу ж зрозумів, у чім річ. Не в силах стримати хвилю вдячності, він кинувся старому на шию і розцілував йому всеньке обличчя.

Розділ 9

Піноккіо продає буквар, аби відвідати ляльковий театр

Щойно заметіль ущухла, Піноккіо взяв нового букваря під пахву і пішов до школи. Дорогою в його маленькій голівці роїлися тисячі різних нікчемних думок, він вимріявав десятки повітряних замків, один прекрасніший за іншого. Наш дерев'яний герой казав собі:

— Сьогодні в школі я навчуся читати, завтра — писати, а післязавтра — лічити. А потім — я ж неймовірно спритний — зароблю купу грошей і на ці самотужки зароблені гроші насамперед куплю красиву суконну куртку своєму батькові. Та що там суконну! Я дістану для нього куртку зі щирого

золота й срібла, з гудзиками із самоцвітів. Добряга і справді заслужив на це, адже тепер він бігає в самій сорочці, і все заради того, щоб я мав книжки і міг навчатися... У такий-то собачий холод! Є жертви, на які ладні піти лише батьки!

У момент цієї зворушливої промови до самого себе його вуха вловили віддалені звуки флейти і барабанів: «Ту-ту-ту, ту-ту-ту, бум-бум-бум! Бум!»

Він зупинився і прислухався. Звуки долинали здалеку, де закінчувалася довжелезна дорога, що вела до маленького села на березі моря.

— Що це за музика? Шкода, що мені треба йти до школи, а то б...

І вмить у нього все перевернулося в голові. Постав непростий вибір: школа або музика.

— Сьогодні я піду до музики, а завтра в школу. Школа нікуди не втече, — вирішив нарешті наш хитрун.

Сказано — зроблено. Він звернув на дорогу, з кінця якої було чути музику, і помчав по ній щодуху. Що далі хлопчина біг, то виразніше ставали звуки флейт і барабанів: «Ту-ту-ту, ту-ту-ту, бум-бум-бум! Бум!»

Незабаром він опинився на людному майдані. Натовп юрмився перед великим дерев'яним балаганом зі строкатою полотняною завісою.

— Що це за балаган? — запитав Піноккіо у маленького сільського хлопчика.

— Читай, що написано на афіші, тоді знатимеш!

— Я залюбки це зробив би, але саме сьогодні я не вмію читати.

— Браво, віслуче! Тоді я тобі прочитаю. На афіші написано вогненно-червоними літерами: «ВЕЛИКИЙ ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР».

— І давно почалася вистава?

— Вона саме починається.

— І скільки треба платити за вхід?

— Чотири сольдо.

Піноккіо, який аж згорав з цікавості, забув про будь-яку пристойність. Він безсоромно запитав у хлопчика:

— Чи не позичиш мені до завтра чотири сольдо?

— Я залюбки це зробив би, — відповів той глузливо, — але саме сьогодні я не можу.

— За чотири сольдо я продам тобі свою курточку, — сказав Дерев'яний Хлопчик.

— Навіщо мені твоя куртка з кольорового паперу! Варто їй змокнути під дощем, і я її більше не побачу.

— Можливо, ти купиш мої черевики?

— Непогані, непогані, та не для носіння, а для розпалювання плити.

— Що ти мені даси за ковпак?

— Ото вдала покупка! Ковпак із хлібного м'якуша! Миші з'їдять його в мене на голові.

Що тут вдієш? Піноккіо прикусив язика. Хотів було зробити останню пропозицію, та йому забракло мужності. Він вагався, зволікав, крутився туди-сюди. Врешті-решт сказав:

— Даси мені чотири сольдо за новий буквар?

— Я хлопчик і не купую в інших хлопчиків, — відповів його маленький співбесідник, що виявився значно розсудливішим за Піноккіо.

— Беру буквар за чотири сольдо! — вигукнув якийсь баракольник, що чув усю розмову.

За мить книгу було продано.

А тим часом удома бідолашний Джеппетто в самій сорочині тремтів од холоду, бо проміняв свою куртку на букваря.

Розділ 10

**Ляльки впізнають свого братика
Піноккіо і влаштовують йому
грандіозну зустріч. Та в
найурочистішу мить з'являється
господар театру. Піноккіо
наражається на страшну
небезпеку**

Поява Піноккіо в ляльковому театрі трохи не спричинила революцію. Піднялася завіса, вистава почалася.

На сцені грали Арлекін і ПульчіNELла, вони лаялися і сварилися та, як зазвичай, раз у раз погрожували один одному порцією ляпасів і стусанів.

Глядачі заливалися від сміху, дивлячись на ляльок, що так правдоподібно сварилися, ніби вони справді були розумними істотами — людьми з нашого світу.

Раптом Арлекін перервав виставу, вказав рукою вглиб зали і звернувся до публіки трагічним голосом:

— О, сили небесні! Невже це правда, чи я сплю, а чи марю? Їй же право, там, позаду, Піноккіо!

— Точно, Піноккіо! — вигукнув ПульчіNELла.

— Так, це він! — зойкнула синьйора Розаура, вигулькнувши з-за лаштунків.

— Піноккіо! Піноккіо! — крикнули всі ляльки і підстрибом висипали на сцену.

— Піноккіо! Наш братик Піноккіо! Хай живе Піноккіо!

— Піноккіо, підведися, друже! — гукнув Арлекін. — Іди сюди і впади до моїх обіймів, обніми своїх дерев'яних братів!

Після цього сердечного запрошення Піноккіо неймовірним стрибком перенісся із задніх рядів до оркестрової ями. Ще стрибок — і він опинився на голові диригента, звідки стрибнув на сцену.

Годі навіть уявити, скільки обіймів, дружніх стусанів і щиглів отримав Піноккіо на доказ щирого і непорушного братерства акторів і актрис дерев'яної трупи.

Поза сумнівом, це був зворушливий спектакль, однак глядачам у залі урвався терпець, їм кортіло побачити продовження комедії, і вони почали кричати:

— Давайте комедію! Давайте комедію!

Вони могли б поберегти свої голосові зв'язки, позаяк ляльки навіть не збиралися продовжувати виставу, а навпаки, здійняли галас із подвоєною силою, підняли Піноккіо на плечі і з тріумфом піднесли до передньої рампи.

Аж тут з'явився лялькар — власник балагана, величезний потворний синьйор, сам вигляд якого наганяв жаху. Його ковтунувата борода, чорна, мов чорнильна пляма, була така довга, що діставала долівки, і йдучи він наступав на неї. Рот він мав широкий, як піч, а очі скидались на два червоні скляні ліхтарі зі свічками, що палахкотять усередині. В руках здоровань тримав товстеного батога, сплетеного зі змії та лисячих хвостів.

Раптова поява господаря театру змусила всіх завмерти й оніміти. Ніхто не смів голосно дихнути. Можна було почути, як пролітає муха.

Бідолашні ляльки затремтіли, мов осикові листочки.

— З якого дива ти зчинив безлад у моєму театрі? — запитав лялькарь, звертаючись до Піноккіо хрипким голосом застудженого людожера.

— Повірте мені, пане, я в цьому не винен.

— Гаразд, годі! Сьогодні ввечері я з тобою поквитаюсь.

Після вистави господар пішов на кухню і взявся готувати вгодованого баранця собі на вечерю. Він довго й ретельно обсмажував його на рожні. Та щоб запекти м'ясо до хрусткої шкірочки, бракувало дрів. Тоді він покликав Арлекіна й Пульчінеллу та наказав їм:

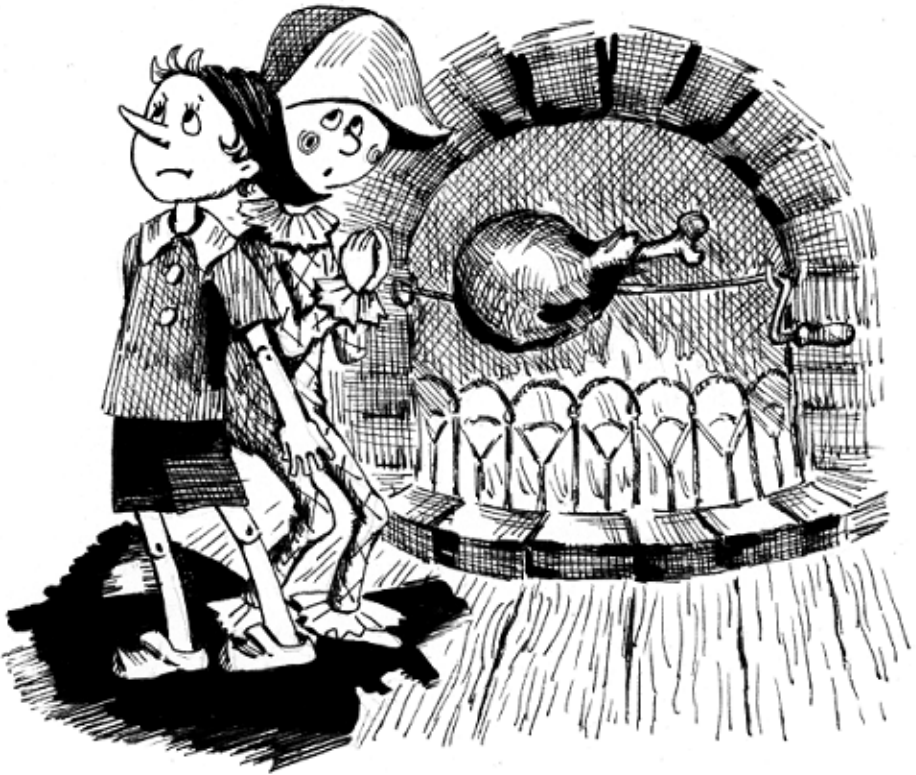
— Притягніть сюди Піноккіо. Він висить он там, на цвяху! Здається, його зроблено з непоганого сухого дерева. От він і стане чудовим полум'ям для моєї печені.

Арлекін і Пульчінелла ніяково тупцювали на місці, але так і не змогли подолати свій страх під лютим оком господаря. Вони пішли виконувати наказ і незабаром повернулися на кухню разом з бідахою Піноккіо, що звивався, наче вугор на піску, і відчайдушно волав:

— Тату, вряуйте мене! Не хочу помирати! Я ще молодий, аби помирати!

Розділ 11

**Напад чхання у Манджафоко.
Піноккіо розчулює власника
лялькового театру і згодом рятує
від смерті свого друга Арлекіна**

Господар лялькового театру Манджафоко (таке він мав ім'я) був потворний із себе. Найпотворнішою здавалася ковтунувата чорна борода, яка щитом укривала його груди і

ноги. Та загалом він був непоганий дядько. Коли до нього принесли бідолашного Піноккіо, що відчайдушно борсався і кричав «Не хочу помирати!», йому стало шкода Дерев'яного Хлопчика. Якийсь час у його душі боролися співчуття із відчуттям голоду. І, коли, нарешті, перше почало брати гору, він раптом став голосно чхати.

Щойно кухня здригнулася від чхання, Арлекін, який до того часу стояв убитий горем, просяяв і нахилився до Піноккіо, прошепотівши йому на вухо:

— Гарна звістка, братику! У хазяїна напад чхання, а це означає, що йому стало шкода тебе, а отже, ти маєш шанси порятуватися!

Слід зауважити: тоді як інші люди, жаліючи когось, плачуть або труть собі очі, Манджафоко в такій ситуації починав чхати. У такий дивний спосіб він виявляв свою чуйність.

Удосталь начхавшись, власник театру гримнув на Піноккіо:

— Годі скімлити! Від твого ниття у мене починаються коліки в животі... Так коле, що я майже... майже... Апчхи! Апчхи!

— На здоров'я! — сказав Піноккіо.

— Дякую. Твої батьки ще живі? — поцікавився Манджафоко.

— Батько живий. Матір я ніколи не знав.

— Твій батько дуже засмутився б, якби я кинув тебе на розпечене вугілля! Бідолашний старий, мені його дуже шкода!.. — І він чхнув ще тричі.

— На здоров'я! — сказав Піноккіо.

— Дякую. Втім, я теж гідний співчуття. Ти ж бачиш, що у мене немає дрів, аби підсмажити баранця, і ти — скажу тобі по правді — дуже мені знадобився б. Але я пожалів тебе. Натомість я сплячу когось із моєї трупи. Агов, поліцейські!

За цією командою раптом ніби з повітря виникли двоє довготелесих скелетоподібних дерев'яних поліцейських з оголеними шаблями в руках.

І господар театру наказав їм грубим голосом:

— Хапайте Арлекіна, добряче зв'яжіть його і киньте у вогонь. Мій баранець має добряче засмажитись до хрумкої шкірочки.

Уявіть собі стан небораки Арлекіна! Він так злякався, що аж ноги підкосилися, і він упав на долівку.

Піноккіо, побачивши цю приголомшливу сцену, кинувся господареві до ніг і гірко заплакав, залив сльозами всю його довгу бороду, благаючи:

— Згляньтесь, синьйоре Манджафоко!

— Тут немає ніяких синьйорів, — суворо відповів власник лялькового театру.

— Помилуйте, синьйоре кавалер!

— Тут немає ніяких кавалерів.

— Пожалійте, синьйоре командор!

— Тут немає ніяких командорів.

— Пощадіть, ваша величносте!

Почувши, що його титулюють «величністю», лялькарь просяяв і відразу ж подобрішав. Він гонористо мовив, звертаючись до Піноккіо:

— То чого ти там просиш?

— Милості для бідолашного Арлекіна.

— Тут милість недоречна. Я маю кинути його у вогонь, бо хочу, щоб мій баранець добре просмажився.

— Тоді, — Піноккіо гідно підвів голову, жбурнув свого ковпака з хлібного м'якуша і сміливо повторив, — тоді я знаю, що мені робити. Вперед, синьйори поліцейські! В'яжіть мене і кидайте в полум'я. Я не можу допустити, щоб Арлекін, мій добрий друг, помер замість мене!

Ця гучна героїчна заява розчулила всіх присутніх ляльок. Навіть поліцейські, хоч вони теж були дерев'яні, заплакали, мов зголоднілі телята.

Манджафоко лише хвилю був твердий і невблаганний, та і його пройняла жалість. На нього знову напало чхання. Чхнувши разів із п'ять, він простягнув свої обійми і ласкаво проревів:

— Ти чудовий хлопчина! Йди-но сюди і поцілуй мене.

Піноккію притьмом кинувся до нього, видерся, мов білка, по довгій бороді і цмокнув лялькаря просто у кінчик його носа.

— Тож мене помилувано? — запитав бідолашний Арлекін таким тихим голосом, що його ледь було чути.

— Тебе помилувано, — відповів Манджафоко і додав, зітхаючи і хитаючи головою: — Най буде так! Сьогодні я з'їм недосмаженого баранця. Але наступного разу, якщо станеться таке, всім буде непереливки!

Коли ляльки почули про помилування, вони всі вибігли на сцену, засвітили, немов до святкової вистави, лампи й каганці та закружляли й застрибали у веселому танку. І тривали веселі танці аж до світанку.

Розділ 12

**Лялькар Манджафоко дарує
Піноккіо п'ять золотих монет і
наказує їх передати татові
Джеппетто. Але Піноккіо іде з
крутіями Лисицею і Котом**

Наступного дня Манджафоко тихенько покликав Піноккіо, щоб ніхто не почув їхньої розмови, і запитав:

— Як звуть твого батька?

— Джеппетто.

— Його ремесло?

— Бідність.

— І багато він заробляє?

— Саме стільки, щоб не мати жодного чентезімо в кишені. Достатньо сказати, що він зняв із себе останню куртку, аби купити мені шкільний буквар. Куртка була зовсім зношена, геть уся полатана.

— Бідага, я йому співчуваю! Ось тобі п'ять золотих. Негайно віднеси їх своєму батькові і передай від мене дружній привіт.

Піноккіо, ясна річ, тисячу разів подякував лялькареві, по черзі обійняв усіх ляльок трупи, навіть поліцейських, і на сьомому небі від щастя попрямував додому.

Проте, не подолавши й кілометра, він зустрів на вулиці кульгаву на одну лапу Лисицю і сліпого на обидва ока Кота. Простуючи дорогою, вони допомагали одне одному, як добрі приятелі. Сліпий Кіт слугував опорою для кульгавої Лисиці, а кульгава Лисиця була сліпому Котові за поводиря.

— Добридень, Піноккіо, — сказала Лисиця і ввічливо вклонилася.

— Звідкіля ти знаєш моє ім'я? — здивувався Піноккіо.

— Я добре знаю твого батька.

— І де ж ти його бачила?

— Я бачила його вчора, він стояв біля свого будинку.

— А що він робив?

— Він був у самій сорочці і тремтів од холоду.

— Бідолашний тато! Нічого, відтепер він, дякувати Богові, більше не тремтітиме від холоду.

— Чому?

— Бо я став поважною персоною.

— Ти — поважною персоною? — глузливо перепитала Лисиця і голосно захихотіла.

Кіт також криво посміхнувся. А щоб його глузливу посмішку не помітив Піноккіо, він передньою лапою погладив вуса.

— Нема чого сміятися! — розсердився Піноккіо. — Шкода, що вам доведеться сконати від заздрощів, адже тут, якщо ви хоч трохи у цьому тямите, п'ять новісіньких золотих монет.

І він дістав монети, що подарував йому власник лялькового театру.

Зачувши чарівний дзенькіт золота, Лисиця мимоволі випростала свою криву ногу, а Кіт вирячив обидва ока і ті зблиснули, мов зелені вогники. Однак він хутко заплющив їх, і Піноккіо нічого не помітив.

— А що ти збираєшся робити з цими монетами? — запитала Лисиця.

— Перш за все, — відповів Дерев'яний Хлопчик, — я придбаю своєму батькові красиву нову куртку, бажано зі щирого золота й срібла та з гудзиками із самоцвітів. А потім буквар.

— Тобі — буквар?

— Так, мені. Річ у тім, що я хочу піти до школи і старанно вчитися.

— Поглянь на мене! — сказала Лисиця. — Дурне навчання вартувало мені однієї ноги.

— Поглянь на мене! — повторив Кіт. — Дурне навчання вартувало мені обох очей.

Тієї миті білий дрізд, що сидів на дереві при дорозі, затагнув своєї улюбленої мелодії, а по закінченні мовив:

— Піноккіо, не слухай, що тобі кажуть ці огидні покидьки!

Бідолашний дрізд! Краще б він змовчав! Кіт зробив величезний стрибок, схопив його і махом проковтнув разом із пір'ям, так що дрізд не встиг навіть зойкнути.

Зжерши дрозда й облизнувшись, Кіт знову заплющив очі, як і раніше вдаючи сліпого.

— Бідолашний дрізд! — сказав Піноккіо Котові. — Чому ти так погано з ним учинив?

— Це був гарний урок для нього. Наступного разу він знатиме, що не треба втручатися в чужу розмову.

Вони вже подолали півдороги, аж раптом Лисиця зупинилася і звернулась до Дерев'яного Хлопчика:

— А чи хочеш ти, щоб у тебе стало вдвічі більше золотих монет?

— Що?

— Чи хочеш ти п'ять нещасних цехінів перетворити на сто, тисячу, дві тисячі?

— Ще б пак! Але як?

— Дуже просто. Не йди додому, а прямуй за нами, от і все.

— А куди ви мене поведете?

— У країну Дурисвітію.

Піноккіо хвильку помізкував, потім рішуче мовив:

— Ні, не піду. Я вже неподалік дому, де на мене чекає батько. Бідолашний старий, учора я не повернувся, він, напевно, страшенно непокоївся за мене. На жаль, я був нечемною дитиною, і Цвіркун, їй-богу, мав рацію, коли сказав: «Неслухняним дітям погано буде на цьому світі!» Повірте мені, я вже знаю, почім ківш лиха, випробував на власній шкурі. Приміром, учора ввечері у будинку Манджафоко я був за крок від загибелі... Бр-р!.. У мене й зараз мороз по спині від згадки про це!

— То ти справді вирішив іти додому? — сказала Лисиця. — Нехай тобі буде гірше, іди!

— Іди! — повторив Кіт.

— Обмізкуй усе до ладу, Піноккіо, бо ти відмовляєшся від власного щастя!

— Щастя! — повторив Кіт.

— Твої п'ять цехінів от-от могли б перетворитися на дві тисячі.

— На дві тисячі! — знову повторив Кіт.

— Але як? — запитав Піноккіо, від подиву широко роззявивши рота.

— Можу тобі пояснити, — відповіла Лисиця. — Ти, мабуть, знаєш, що в країні Дурисвітії є Чарівне Поле. Ти викопуєш на цьому полі невелику ямку і кладеш до неї, скажімо, золотий цехін. Потім засипаєш ямку землею, поливаєш її двома відрами криничної води, посипаєш пучкою солі, а ввечері спокійно лягаєш спатоньки. Вночі цехін проростає і квітне, а коли наступного дня на світанку ти приходиш на поле, — що ти там бачиш? Красиве дерево, обчіпляє незліченними цехінами, як важкий колос у липні — зерном.

— Тож, — не сходяв із дива Піноккіо, — якщо я на тому полі закопаю мої п'ять цехінів, скільки ж я знайду на ранок?

— Розрахунок доволі простий, — відповіла Лисиця, — ти можеш полічити на пальцях. Скажімо, кожен цехін перетворюється на купу з п'ятисот цехінів: відтак помнож п'ятсот на п'ять, і виходить, що наступного ранку ти покладеш собі до кишені дві тисячі п'ятсот дзвінких, блискучих, новісінських цехінів.

— Це ж неймовірно! — вигукнув Піноккіо і від радості почав підскакувати на одній нозі. — Коли я зберу ці цехіни, я залишу дві тисячі собі, а решту п'ятсот подарую вам.

— Подарувати нам! — обурено вигукнула Лисиця і вдала скривджену. — Борони тебе Боже від цього.

— ...Боже від цього! — повторив Кіт.

— Ми, — провадила Лисиця, — не трудимося заради ганебного прибутку. Ми трудимося лише для того, щоб інших збагачувати.

— ...інших! — повторив Кіт.

«О, які чесні синьйори!» — подумав Піноккіо. І вмить забув про свого батька, про нову куртку, про буквар, про всі свої добрі наміри і сказав Лисиці й Котові:

— Ходімо хутчіш! Я з вами.

Розділ 13

Таверна «Червоні Раки»

Вони йшли до самісінького вечора і дісталися нарешті до таверни «Червоні Раки».

— Зайдімо сюди, — запропонувала Лисиця, — підвечеряємо і годинку перепочинемо. Опівночі ми знову рушимо в дорогу, а вдосвіта будемо на Чарівному Полі.

Вони увійшли до таверни і сіли втрьох за один стіл. Однак ніхто з них не мав апетиту.

Бідолашний Кіт, що страждав на важкий розлад шлунку, спромігся з'їсти лишень тридцять п'ять червонобоких рибок у томатному соусі та чотири порції тельбухів із сиром пармезан. Йому здалося, що тельбухи кепсько приготували, тож він велів принести собі три порції масла і тертого сиру.

Лисиця теж залюбки перехопила б чогось. Та лікар приписав їй сувору дієту, відтак вона змушена була обмежитися ніжним і добре просмаженим зайчиком та легкою закускою — кількома вгодованими курочками і двійком молодих півників. На десерт вона замовила ще рагу з куріпок, тетеруків, кроликів, жаб, ящірок і винограду. А більше їй нічого не хотілось. Їжа, сказала Лисиця, до того їй осоружна, що вона не може на неї дивитися. Піноக்கію — той їв менше од усіх. Він замовив половинку волоського горіха, скибочку хліба, та і цього не торкнув. Бідаху так поглинула мрія про Чарівне Поле, що йому здавалося, ніби він ситий золотими монетами.

Після того, як усі повечеряли, Лисиця звернулась до господаря таверни:

— Дайте нам дві найкращі кімнати — одну для синьйора Піноக்கію, другу для мене і мого друга. Перед подальшою мандрівкою ми хочемо трішки подрімати. І майте на увазі: опівночі нас треба розбудити, бо ми маємо продовжити свою подорож.

— До ваших послуг, синьйори, — сказав господар і лукаво підморгнув Лисиці й Котові, що мало означати: «Усе гаразд, ми розуміємо одне одного».

Щойно Піноக்கію ліг у ліжку, як одразу ж заснув і побачив сон. Уві сні він стояв посеред поля, засадженого деревами, а дерева були всуціль обвішані кетягами золотих цехінів, які на вітрі дзвеніли: «Дінь-ділінь, дінь-ділінь, дінь-ділінь», немов кажучи: «Рвіть нас, рвіть!»

Але тієї чудової миті, коли він простягнув руку, щоб набрати жменю цих прекрасних монет, його зненацька збудили три гучні удари в двері.

То був господар таверни, який повідомив, що пробило північ.

— Мої супутники вже готові? — запитав Дерев'яний Хлопчик.

— Ще б пак! Вони пішли дві години тому.

— Що за поспіх?

— Кіт одержав звістку, що його старше кошеня обморозило собі лапки і йому загрожує смертельна небезпека.

— А вони сплатили за вечерю?

— Що ви! Вони надто чемні персони, аби проявити таку нетактовність стосовно вас.

— Шкода! Така нетактовність жодним чином не образила б мене, — вимовив Піноккіо і почухав за вухом. Потім він запитав:

— А мої добрі друзі часом не сказали, де вони чекатимуть мене?

— На Чарівному Полі, завтра на світанку.

Піноккіо сплатив один цехін за вечерю і полишив трактир.

Він ішов чи не наосліп, бо панував такий густий морок, що неможливо було розгледіти навіть власну руку. Ні звуку навколо. Тільки якісь великі птахи раз у раз перелітали через дорогу від плоту до плоту і крильми торкалися носа Піноккіо. Він із жахом відсахувався і кричав: «Хто там?», і відлуння околишніх згірків повторювало: «Хто там, хто там, хто там...»

Незабаром на пеньку він побачив крихітну комаху, що світилася блідим сумним сяйвом, як маленький гніт у прозорій порцеляновій лампі.

— Хто ти такий? — запитав Піноккіо.

— Я тінь Цвіркуна, — відповіло маленьке створіння тихим замогильним голосом.

— Ну чого тобі? — запитав Дерев'яний Хлопчик.

— Хочу тобі дати пораду. Повернися і віднеси чотири цехіни, які ще залишилися в тебе, бідолашному батькові, що весь цей час плаче і побивається, не знаючи, де ти пропав.

— Узавтра мій батько буде поважним синьйором, бо ці чотири цехіни перетворяться на дві тисячі!

— Не довіряй, мій хлопчику, тим, хто обіцяє зробити тебе казково багатим. Вони зазвичай або божевільні, або шахраї. Послухай мене і повернися!

— Але я хочу йти далі.

— Та ж зараз глупа ніч!..

— Я піду далі!

— Ніч темна...

— А я піду далі!

— Шлях небезпечний...

— Я далі піду!

— Зауваж, що діти, які вперто наполягають на своєму, рано чи пізно гірко шкодують про це.

— Наша пісня гарна й нова!.. Добраніч, Цвіркуне.

— Добраніч, Піноккіо. Бережи тебе небо від лиха й грабіжників!

По цих словах Цвіркун раптово згас, як свічка, на яку дмухнули. І дорогу знов затягло непроглядним мороком.

Розділ 14

Не послухавшись поради Цвіркуна, Піноккіо потрапляє до лап грабіжників

«Таке життя, — розмірковував Дерев'яний Хлопчик, простуючи далі, — що нам, бідолашнім дітям, нелегко ведеться в цьому світі. Всі нас лають, всі чимось лякають, „слухно“ радять. Дай тільки волю — і кожен неодмінно хоче стати тобі за друга і наставника. Усі, навіть цвіркуни.

Реальний приклад: коли я не послухався дурила Цвіркуна, то, бачте, маю неодмінно зазнати сто пудів лиха в покарання. Та ще й грабіжників, бачте, маю зустріти! На щастя, грабіжників батьки вигадали лише для того, щоб жахати дітей, яким кортить уночі вийти на вулицю. А коли я навіть і зустрів би тут, на дорозі, грабіжників, хіба я злякався б? Та нізачо! Я став би перед ними і крикнув: „Синьйори грабіжники, чого вам від мене треба? Затямте, зі мною не варто жартувати! Тому відчепіться, і геть звідсіля!“

Певен, після таких погроз бідолашні грабіжники накивають п'ятами і навіть не озирнуться. А як вони таки поведуться непристойно і не захочуть забиратися по-доброму, то я сам дам стрелача і квіт».

Не встиг Піноккіо дофантазувати, як почув позаду обережне шарудіння.

Він обернувся і побачив у п'їтмі дві страшні, закутані у вугільні мішки постаті, що безшумно йшли назирці, ніби привиди.

«Це і є грабіжники!» — мовив про себе він, хутко метикуючи, куди притулити чотири цехіни. За браком інших думок, він укинув їх собі до рота, під язик.

Опісля спробував було бігти, але, зробивши один крок, відчув, як його схопили, і почув два страшних глухих голоси:

— Гроші або життя!

Позаяк Піноккіо не міг нічого відповісти — адже у нього в роті були золоті монети, — він почав на мигах пояснювати замаскованим грабіжникам, у яких лише очі блискали з дірок, пророблених у мішках, що він лишень бідолашний Дерев'яний Хлопчик і в кишенях у нього немає навіть фальшивого чентезімо.

— Гаразд, гаразд! Без розмов! Гроші на бочку! — закричали загрозливо розбійники.

Дерев'яний Хлопчик замахав головою і руками, що мало означати: у мене немає грошей!

— Гроші на бочку або прощайся з життям! — сказав грабіжник ще з більшою загрозою в голосі.

— ...з життям! — повторив інший.

— І, коли ми вб'ємо тебе, ми вб'ємо і твого батька!

— ...і твого батька.

— Ні, ні, ні, не вбивайте мого нещасного батька! — у відчаї вигукнув Піноккіо.

І при цьому монети дзенькнули у нього в роті.

— Ох і негідник! Ти заховав гроші в роті! Виплюнь їх негайно!

Піноккіо вперто промовчав.

— Ти прикидаєшся глухим? Почекай, ми змусимо тебе виплюнути!

Один з них схопив Піноккіо за кінчик носа, другий — за підборіддя, і вони натискали і тягнули щосили, щоб змусити його розтулити рота. Та марно. Рот дерев'янка ніби надійно заклепали, а потім зашили повстяними нитками.

Тоді менший із грабіжників витягнув величезного ножа і спробував вставити його, як долото, поміж зубів Піноккіо. Але хлопчина з блискавичною швидкістю схопив його за руку зубами і щосили вкусив. І уявіть собі, він із подивом зауважив, що на язиці в нього залишилася шерсть тварини. Грабіжник пронизливо верескнув. Підбадьорений першою перемогою, Піноккіо став битися і дряпати.

Аж ось він вибрав слушний момент, коли спантеличені його рішучістю грабіжники на мить залякли, притьмом перескочив через огорожу і побіг полем. А розбійники кинулись за ним, як хорти за зайцем.

Подолавши добрих п'ятнадцять кілометрів, Піноккіо геть знесилився. Він уже втратив надію на порятунок, аж тут побачив високу сосну, видерся на неї і всівся на верхній гілляці. Грабіжники теж спробували залізти на дерево, але, діставшись до середини, зірвалися вниз, гепнулися на землю і понабивали собі добрячих гуль.

Та розбишаки не відступали. Склавши під деревом величезну гору хмизу, вони підпалили його. Вмить сосна зажеврила і спалахнула. Піноккіо з острахом дивився, як піднімалося полум'я. І що ближче вогняні язики підступали до Дерев'яного Хлопчика, то менше йому хотілося уподібнитись до смаженого фазана. А тому Піноккіо зробив неймовірно вдалий стрибок з верхівки дерева долі і знову кинувся навтьоки через поля й виноградники. Грабіжники — слідом.

Уже зоріло, а вони ще переслідували його. Раптом дерев'янкові перепинив дорогу широкий глибокий рів із брудною, кавового кольору водою. Що робити?

— Один, два, три! — порахував Піноккіо, розігнався і перестрибнув на протилежний берег.

Розбишаки стрибнули за ним, проте не розрахували й шубовснули у воду.

Піноккіо, почувши плюскіт, весело крикнув на бігу:

— Доброго здоров'я помившись, синьйори грабіжники!

Він вже зрадів, що вони потонули, та, озирнувшись, знову побачив своїх переслідувачів, як і раніше закутаних у мішковину. З обох стікала вода.

Розділ 15

Грабіжники переслідують Піноккіо і, впіймавши його, чіпляють на гілці Старезного Дуба

Дерев'яний Хлопчик зовсім занепав духом. Він уже ладен був упасти на землю і визнати себе переможеним, аж раптом крізь зелену гущавину дерев побачив удалині білосніжний будиночок.

«Якщо у мене стане сил добігти до цього будинку, я, мабуть, урятований», — сказав собі Піноккіо.

І, не гаючи жодної миті, побіг далі лісом. А грабіжники, як і раніше, наступали йому на п'яти.

Після відчайдушного двогодинного бігу він, ледь живий, дістався дверей будиночка і постукав.

Ніхто не відповів.

Він постукав сильніше, бо до нього вже долітало хекання переслідувачів. Ніхто не відгукнувся.

Переконавшись, що стукати марно, він у відчаї щодуху затарабанив головою і ногами в двері. Нарешті з вікна визирнула гарненька дівчинка. Вона мала блакитне волосся.

— О Вродлива Дівчинко з блакитним волоссям, — заблагав Піноккіо, — відчини мені, будь ласка! Пожалій бідного хлопчика, якого переслідують гра...

Проте він не встиг доказати, бо його схопили за комір, і два знайомі жаскі голоси загрозливо просичали:

— Тепер ти від нас не втечеш!

Піноккіо кинув благальний погляд на вікно, але Дівчинки з блакитним волоссям і слід пропав, ніби її й не було.

Узрівши смерть перед очима, Дерев'яний Хлопчик так сильно затремтів, що суглоби на його дерев'яних ногах заторохтіли, а чотири цехіни, заховані під язиком, гучно забряжчали.

— Ну! — загорланили грабіжники. — Тепер ти розтулиш рота? Що, не відповідаєш!.. Начувайся, цього разу ми його тобі відкриємо!

І вони вихопили два величезних, гострих, як бритва, ножі й з розгону встромили їх Піноккіо в бік.

Але, на щастя, Дерев'яний Хлопчик був зроблений із найліпшого, найтвердішого дерева. Ножі розлетілися у руках грабіжників на тисячу скалок, залишилися самі держала, і обидва отетеріло вирячили очі один на одного.

— Я зрозумів, — сказав один, — треба його повісити. Ми його повісимо!

— Ми його повісимо! — повторив другий.

І вони потягли Піноккіо до лісу, скрутили йому руки за спиною, накинули зашморг на шию і прив'язали кінець мотузки до гілки високого дерева, яке в околиці називали Старезним Дубом.

Потім вони всілися на травичку і стали чекати, доки Дерев'яний Хлопчик перестане смикатися. Однак і після тригодинного висіння Піноккіо вперто глипав очима і міцно стискав щелепи.

Нарешті грабіжникам набридло чекати, вони підвелись і глузливо сказали Піноккіо:

— До завтра! Коли ми повернемося, ти вже зробиш нам таку ласку і будеш слухняний, мертвенький, і рот у тебе буде дуже-дуже широко роззявлений.

І пішли.

Незабаром здійснювся ураганний північний вітер. Від його несамовитих поривів нещасний вішальник гойдався, як церковний дзвін. Хитавиця завдавала йому найбільших мук, а зашморг дедалі тугіше стискав горло і перепиняв дихання.

В очах дедалі темнішало. І хоча Піноккіо відчував наближення смерті, проте не втрачав надії, що якась добра душа пройде неподалік і врятує його. Та коли зрозумів, що ніхто не з'явиться, він подумав про свого батька, а коли стало вже зовсім непереливки, прошепотів: «Таточку мій!.. Якби ти був тут...»

Більше Піноккіо нічого не сказав. Він заплющив очі, роззявив рота, випростав ноги і повис нерухомо.

Розділ 16

**Вродлива Дівчинка з блакитним
волоссям наказує зняти
Дерев'яного Хлопчика з дерева,
вкладає його у ліжко і викликає
трьох лікарів, аби з'ясувати,
живий він чи мертвий**

Тоді як бідолашний Піноккіо, якого розбійники
повісили на гілці Старезного Дуба, конав, Вродлива

Дівчинка з блакитним волоссям знову вигулькнула з вікна. Забачивши Дерев'яного Хлопчика, що теліпався під поривами північного вітру, відчула до нього глибоке співчуття і трічі сплеснула в долоні.

Невдовзі гучно залопотіли крила, і великий Сокіл стрімко опустився на підвіконня.

— Що накажете, чарівна Феє? — запитав Сокіл і схилив свого дзьоба на знак пошани (а треба сказати, що Дівчинка з блакитним волоссям була доброю феєю, що жила тут, на узліссі, вже понад тисячу років).

— Бачиш Дерев'яного Хлопчика, що висить на гілці Старезного Дуба?

— Бачу.

— Тоді хутчіш лети туди, звільни його своїм могутнім дзьобом від зашморгу і поклади обережно на траву під дубом.

Сокіл полетів. За дві хвилини він повернувся і сказав:

— Усе зроблено, як ви наказували.

— І яким він тобі здався? Живим чи мертвим?

— Він скидається на мертвого, але зовсім померти він не може, бо, коли я звільнив його від зашморгу, він застогнав і промимрив ледве чутно: «Тепер мені ліпше».

Фея двічі сплеснула в долоні, і перед нею постав прекрасний пудель.

Він ішов достоту як людина — на двох ногах. Цей пудель був одягнений у святкову кучерську ліврею, а на голові носив маленького, гаптованого золотом трикутного капелюха і білу перуку з локонами, що спадали аж до плечей. На ньому був шоколадного кольору сюртук із діамантовими гудзиками і двома великими кишенями (у них він ховав кістки, отримані зі столу господині), бриджі з яскраво-червоного оксамиту, шовкові панчохи, відкриті черевички, а позаду щось схоже на чохол з блакитного атласу (у ньому він ховав свого хвоста під час дощу).

— Слухай уважно, Медоро, — звернулася Фея до пуделя. — Накажи негайно запрягати мою найпишнішу карету і їдь у ліс. Під Старезним Дубом ти знайдеш у траві бідолашного напівмертвого Дерев'яного Хлопчика. Обережненько підніми його, поклади на подушки і привези до мене. Зрозумів?

На знак того, що він усе втямив, пудель тричі вильнув блакитним атласним чохлом, прикріпленим іззаду, і миттю зник.

Незабаром зі стайні виїхала невеличка розкішна блакитна карета, оздоблена пір'ям канарейок, а всередині заставлена банками зі збитими вершками й варенням, трубочками з кремом і коржиками.

Маленьку карету тягнула сотня запряжених білих мишей, а пудель на козлах цьвохкав батогом навсібіч, ніби справдешній кучер.

За чверть години карета повернулася, і Фея, що чекала на ганку, взяла нещасного Дерев'яного Хлопчика на руки, внесла його до кімнати з перламутровими стінами і наказала мерщій покликати найтитулованіших лікарів.

Лікарі прибули негайно. Один за одним нагодилися Ворон, Сич і Цвіркун.

— Я хочу дізнатися вашу фахову думку, синьйори, — сказала Фея, звертаючись до трьох лікарів, що обступили ліжко Піноккіо. — Скажіть, живий чи мертвий цей бідолашний Дерев'яний Хлопчик.

У відповідь на її прохання першим почав огляд Ворон. Він помацав у Піноккіо пульс, ніс, а потім мізинець на нозі. І після ретельного обстеження поважним голосом вирік:

— На мою думку, Дерев'яний Хлопчик мертвий. Проте, якби він, за прикритим збігом обставин, виявився не цілком мертвим, то це було б беззаперечним свідченням того, що він іще живий.

— Шкода, — сказав Сич, — що не можу погодитися з моїм високошановним колегою Вороном, але, на мою думку, Дерев'яний Хлопчик іще живий. Проте, коли б він, за прикритим збігом обставин, виявився цілком мертвим, то це було б беззаперечним свідченням того, що він фактично мертвий.

— А чого ви мовчите? — звернулася Фея до Цвіркуна.

— Я поділяю ту думку, що розумний лікар, який не знає, що сказати, має мовчати. Втім, я добре знаю цього Дерев'яного Хлопчика, можна сказати навіть, давно знаю.

Піноккіо, що досі лежав нерухомо, наче справжнісінька дровина, раптом почав судомно тремтіти, аж ліжко задвигтіло.

— Цей Дерев'яний Хлопчик, — вів далі Цвіркун, — просто негідник...

Піноккіо розплющив очі й одразу ж заплющив їх.

— ...шахрай, нероба, волоцюга...

Піноккіо натягнув простирадло собі на голову.

— ...цей Дерев'яний Хлопчик — халамидник, що зажене в труну свого нещасного знедоленого батька!

У кімнаті почулися притлумлені схлипування й ридання.

Уявіть собі здивування всіх присутніх, коли вони підняли простирадло і побачили, що плаче не хто інший, як Піноккіо!

— Коли мертвий плаче — це ознака того, що він перебуває на шляху до одужання, — урочисто мовив Ворон.

— Я, на превеликий жаль, маю не погодитися з моїм високоповажним колегою, — заперечив Сич, — бо коли мертвий плаче, це, на мою думку, ознака того, що він не бажає помирати.

Розділ 17

Піноккіо охоче їсть цукор, але відмовляється приймати ліки. Та при появі трунарів він притьмом ковтає гірке. Піноккіо знову бреше, і його ніс видовжується

Коли поважні лікарі пішли, Фея підійшла до Піноккіо, поклала йому руку на чоло і відчула, що у хворого гарячка.

Вона висипала білий порошок у склянку води, подала Дерев'яному Хлопчикові й ніжно мовила:

— Випий це, і за кілька днів одужаєш.

Піноккіо зиркнув на склянку, скривився й неохоче запитав:

— Воно солодке чи гірке?

— Гірке, зате для тебе воно корисне.

— Коли воно гірке, я не питиму.

— Зроби те, що я кажу, випий.

— Але я терпіти не можу гірке!

— Випий. А коли вип'єш, одержиш грудочку цукру, щоб знову стало смачно в роті.

— Де ця грудочка цукру?

— Ось, — відповіла Фея і дістала шматочок із золотої цукорниці.

— Спочатку дайте мені цукру, а потім я вип'ю гірке.

— Ти мені обіцяєш?

— Так.

Фея дала йому цукру. Піноккіо вмить розкусив і проковтнув його, облизав язиком губи і сказав:

— Ох і смакота! Якби цукор був ще й ліками!.. Я би щодня приймав проносне!

— Тепер дотримай своєї обіцянки і зроби маленький рятівний ковток.

Піноккіо неохоче взяв склянку, встромив туди кінчика носа, потім потримав склянку біля рота, знову стромив туди носа й нарешті мовив:

— Це дуже гірка пілюля для мене, надто гірка. Я не можу випити цю гидоту.

— Як ти можеш стверджувати це, коли навіть не намагався докласти зусиль?

— Я можу собі уявити. Я ж нюхав. Спочатку я хотів би ще грудочку цукру... тоді я вип'ю.

Фея з витримкою дбайливої матусі поклала йому до рота ще грудочку цукру. І знову подала скляну.

— Я не можу це випити, — сказав Дерев'яний Хлопчик і скривився так, що Фея аж сама відчула гіркоту в роті.

— Чому?

— Тому що мені заважає подушка на ногах. Фея прибрала подушку.

— Це не допомагає. Я все ще не можу пити.

— Що тобі ще заважає?

— Прочинені двері.

Фея підійшла до дверей і зачинила їх.

— Ні, — заголосив Піноккіо і захлипав, — я не хочу ковтати гіркі ліки, ні, ні і ні!

— Хлопчику мій, скоро ти пошкодуєш про це.

— Мені байдуже!

— Ти серйозно хворий.

— Мені однаково!

— З такою лихоманкою ти не проживеш більше двох годин.

— Мені все одно!

— Ти хіба не боїшся смерті?

— Пхе! Не боюсь я нічого!.. Краще померти, ніж ковтати такі жахливі ліки!

Тієї миті двері в кімнату настіж розчахнулися, і ввійшли четверо кроликів чорнильної масті. На плечах вони несли маленьку труну.

— Чого припхалися?! — закричав Піноккіо і з жахом підскочив на ліжку.

— Ми прийшли по тебе, — відповів найгладкіший кролик.

— По мене?... Та я ж зовсім не мертвий!

— Ще не мертвий. Однак ти помреш за кілька хвилин, бо не хочеш вживати ліків, які врятують тебе від лихоманки.

— Ой Феєчко, люба Феєчко! — заголосив Дерев'яний Хлопчик. — Дайте хутчіш мені склянку! Швидше, будь ласка, я не хочу помирати. Ні, ні і ще раз НІ!!! Я не хочу помирати!

І він обома руками схопив склянку й одним духом спорожнив її.

— Що ж, — промовили кролики, — цього разу ми даремно йшли. — Ех!..

Вони знову підняли на плечі маленьку труну і, сердито буркочучи, пішли геть з кімнати.

За кілька хвилин здоровий і бадьорий Піноккіо зіскочив із ліжка. Бачите, дерев'яні хлопчики мають одну чудову перевагу — вони ду-у-уж-же рідко хворіють і ду-у-уж-же швидко видужують.

Коли Фея побачила, що він бігає і стрибає по кімнаті, наче півник, вона сказала:

— Бачу, тобі допомогли ліки!

— Ще б пак! Вони врятували мені життя.

— Чого ж ти так довго морочив мені голову?

— Тому що ми, діти, завжди такі. Ми більше боїмося ліків, аніж хвороби.

— Сором! Діти мають знати, що вчасно вжиті ліки здатні врятувати від важкої хвороби і навіть од смерті.

— О так! Наступного разу я довго не пручатимусь. Я повсякчас згадуватиму чорних кроликів із труною на плечах... тоді я мерщій схоплю склянку — раз, два, та й по всьому!

— Тепер підійди до мене і розкажи, як ти потрапив до лап грабіжників.

— Так сталося, що господар лялькового театру Манджафоко дав мені кілька золотих монет і сказав: «На ось, віднеси своєму татові», та на вулиці трапилися мені Лисиця і Кіт — двійко шанованих осіб. Ось вони, добрі душі, й запропонували мені: «Хочеш, щоб твої п'ять золотих монет перетворилися на дві тисячі? То йдімо з нами, ми поведемо

тебе на Чарівне Поле», і я сказав: «Ходімо!», і вони сказали: «Зупинімося в таверні „Червоні Раки“, а після півночі рушимо далі». Коли я прокинувся, їх уже не було, бо вони пішли. І я пішов сам, уночі, і було так темно, хоч в око стрель, і тому я зустрів на дорозі двох грабіжників у вугільних мішках, і вони мені сказали: «Давай гроші», а я відповів: «У мене немає грошей», бо я ці чотири золоті монети запхав собі до рота, і потім один із грабіжників спробував сунути мені руку в рота, і я притьмом укусив його, а потім з'ясувалося, що це не рука, а лапа, бо на язиці в мене лишилася шерсть. Грабіжник, якого я гризнув, дико заверещав од болю, пронизливо так, аж досі гуде у вухах, і я вирвався, і грабіжники побігли за мною, і я біг, поки вони мене зловили й повісили за шию на дереві в лісі, мовивши: «Завтра ми повернемося, і тоді ти будеш мертвий, і в тебе буде розтулений рот, і ми заберемо чотири монети, які ти заховав під язиком».

— А де тепер ці золоті монети?

— Я їх загубив, — відповів Піноккіо.

Та це була брехня, бо вони лежали в нього в кишені.

Не встиг він збрехати, як його ніс, і до того довгий, видовжився ще на два пальці.

— А де ти їх згубив?

— Десь у лісі.

Після другої брехні ніс ще трохи підріс.

— Якщо ти загубив їх у лісі, — провадила Фея, — то ми їх пошукаємо і знайдемо, адже все, що губиться в нашому лісі, обов'язково знаходиться.

— Ні-ні, я згадав, — вимовив Дерев'яний Хлопчик зніяковіло, — я не загубив монети, я їх ненароком проковтнув, коли пив ваші ліки.

Після третьої брехні його ніс став такий довжелезний, що бідолашний Піноккіо вже не міг покрутити головою. Варто було йому повернути голову в один бік, як він

упирався носом у ліжко чи у вікно, в другий — натикався на стіни або двері; а коли спробував задерти голову, то мало не проштрикнув носом Феїне око.

А Фея дивилася на нього і сміялася.

— Чого ви смієтесь? — запитав дерев'янку, страшенно засмучений і наляканий надмірним видовженням свого носа.

— Мені смішно, бо ти збрехав.

— Звідки ви знаєте, що я збрехав?

— Мій любий хлопчику, брехню можна дуже легко розрізнити. Власне, є два види брехні: в однієї короткі ноги, у другої — довгий ніс. Твоя брехня — з довгим носом.

Піноккіо не знав, куди йому сховати очі від сорому, і спробував нахивати п'ятами. Та марно. Його ніс став таким довгим, що він не міг і кроку ступити.

Розділ 18

Піноккіо знову зустрічає Лисицю й ота і вирушає з ними на Чарівне Поле

Слово честі, з півгодини Фея навіть не зважала на стогони і крики Піноккіо. Вона вирішила його серйозно покарати й відучити від ганебної звички брехати, найогиднішої з усіх вад, яку тільки може мати дитина. Та її серце розтануло від жалю до бідлашного Дерев'яного Хлопчика. В того з відчаю мало очі на лоба не вилізли. Фея сплеснула в долоні, й за цим знаком до кімнати влетіло з тисячу дятлів. Вони вмостилися на носі Піноккіо і так довго й старанно стукотіли по ньому, що величезний і

безформний ніс за кілька хвилин набув попередньої довжини.

— О, люба добра Феє, — сказав Піноккіо й утер очі, — я вас так люблю!

— І я тебе люблю, — відповіла Фея. — Якщо хочеш, залишайся в мене, будеш моїм названим братиком, а я — твоєю доброю сестричкою.

— Я б охоче залишився, але що буде з моїм бідолашним татусем?

— Я подбала про це. Твоєму батькові вже надіслано повідомлення. До смерку він буде тут.

— Правда? — вигукнув Піноккіо і на radoщах зробив сальто. — У такому разі, я хотів би його зустріти, якщо дозволите, люба Феє. Мені кортить якомога швидше побачити його і обійняти. Я завдав йому чимало клопотів.

— Йди, але, гляди, не заблукай. Іди навпростець через ліс, і ти неодмінно зустрінеш його.

Піноккіо вибіг із будинку і, діставшись лісу, став гоцати, як козеня. Проте коли дістався до Старезного Дуба, то зупинився — йому здалося, що в гущавині чути чийсь голоси. І справді, він побачив, як хтось вийшов на дорогу. Ану, вгадайте, хто? Лисиця й Кіт, його нові приятелі, з якими він вечеряв у таверні «Червоні Раки».

— Це ж наш любий Піноккіо! — вигукнула Лисиця, обіймаючи і цілуючи його. — Як ти сюди потрапив?

— Довга історія, — махнув рукою Дерев'яний Хлопчик. — При нагоді все вам розповім. Словом, тієї ночі, коли ви мене залишили в готелі, на дорозі на мене напали грабіжники.

— Грабіжники?... Бідолашна дитина! І що вони вимагали?

— Вони хотіли відібрати мої золоті монети.

— Негідники! — вигукнула Лисиця.

— Негідники, — повторив Кіт.

— Але я втік, — продовжував дерев'янку, — а вони — за мною, наздогнали й повісили мене на гілці ось цього дуба.

І Піноккіо показав на Старезний Дуб, що стояв перед ними.

— Ото сумна історія! — мовила, схлипуючи, Лисиця. — В якому жорстокому світі нам доводиться жити! Де нам, чесним людям, шукати притулку, де нам прихилити свої голови?

Під час розмови Піноккіо помітив, що Кіт припадає на праву передню лапу. Він запитав у Кота:

— Що з твоєю лапою?

Кіт хотів був щось відповісти, але зникнув. Лисиця швидко втрутилася:

— Мій друг дуже скромний, а тому не відповідає. Я відповім за нього. З годину тому трапився нам на шляху нещасний вовк, який ледь ноги переставляв із голоду. Він попросив у нас милостиню. А в нас, на лихо, не було навіть рибної кісточки для нього. І що ж зробив мій друг, у грудях якого б'ється справді героїчне серце? Він помчав за першою-ліпшою польовою мишею і втрапив у капкан, який мисливці поставили на того-таки охлялого вовка.

При цих словах Лисиця втерла сльозу.

Піноккіо був дуже зворушений.

— А що ти поробляєш в цих краях? — запитала в нього Лисиця.

— Я чекаю на свого батька. Він ось-ось має бути тут.

— А твої золоті монети?

— Вони, як і раніше, у мене в кишені, всі, крім однієї, яку я залишив у таверні «Червоні Раки».

— І ці чотири монети, між іншим, могли б перетворитися на тисячу або навіть дві тисячі! Чом би тобі не дослухатися моєї поради і посіяти їх на Чарівному Полі?

— Сьогодні не можу. Піду туди наступного разу.

— Наступного разу буде надто пізно, — повчала Лисиця.

— Чому?

— Бо один високоповажний синьйор купив це поле й відзавтра ніхто не матиме права сіяти там гроші.

— А далеко звідси до Чарівного Поля?

— Менше двох кілометрів. Хочеш піти з нами? За півгодини ти будеш там. Швиденько посієш свої чотири монети, а за кілька хвилин збереш урожай — дві тисячі — сьогодні ж увечері повернешся сюди з повними кишнями. То що, йдемо?

Піноккіо зволікав із відповіддю, бо подумав про добру Фею, про старого Джеппетто і про застереження Цвіркуна. Трохи помізкувавши, він учинив так, як роблять усі нерозважливі безсердечні діти — кивнув головою і сказав Лисиці й Котові:

— Ходімо!

І вони рушили. Мандрували півдня й дісталися міста, що мало назву Дурисвітія. Коли вони ввійшли до міста, Піноккіо побачив на вулиці безліч облізлих голодних собак, стрижених овець, що тремтіли від холоду, курей і півнів без гребінців і сережок, які випрошували кукурудзяні зернятка (гребінці й сережки вони програли в карти); великих метеликів, що не могли літати, бо продали свої барвисті крильця; павичів, позбавлених хвостів і ладних од сорому провалитися крізь землю, і фазанів, які тихо і соромливо дріботіли туди-сюди й оплакували своє блискуче золоте пір'я, закладене в ломбарді.

Повз цих жебраків раз у раз проїздили панські карети, в яких сиділи або Лисиця, або Сорока-злодійка, або якийсь хижий птах.

— А де Чарівне Поле? — запитав Піноккіо.

— За кілька кроків звідси.

Вони минули місто і зупинилися на безлюдному полі біля міської брами. Загалом, поле нічим не відрізнялося від усіх інших.

— Ми на місці, — сказала Лисиця. — Тепер присядь, викопай руками маленьку ямку і поклади туди свої золоті монети.

Піноккіо зробив, як йому веліли: він вирив ямку, поклав туди свої чотири монети і присипав жменюю землі.

— А тепер, — продовжувала Лисиця, — іди до канави, зачерпни відро води і полий засіяну землю.

Піноккіо пішов до канави. За браком відра зняв черевика, зачерпнув води і вилив її на те місце, де закопав монети.

Потім запитав:

— Що мені ще потрібно зробити?

— Нічого, — відповіла Лисиця, — можеш іти. За двадцять хвилин повертайся сюди — тоді й знайдеш деревце з монетами.

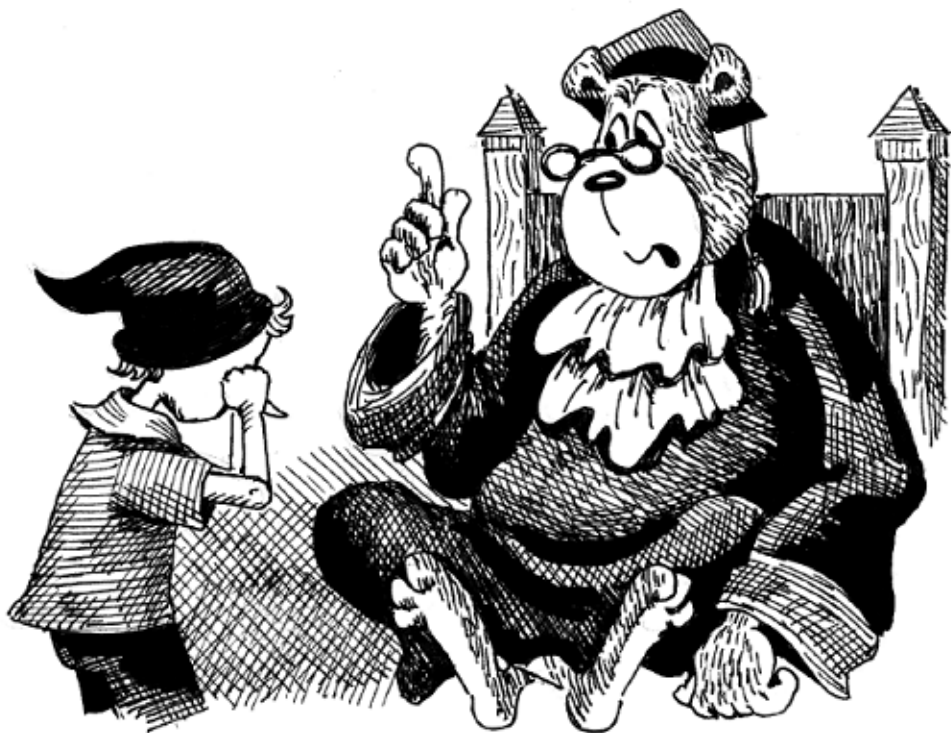
Бідолашний Дерев'яний Хлопчик не тямився з радості, повсякчас дякував Лисиці й Котові та пообіцяв, що піднесе їм чудовий подарунок.

— Нам не потрібні подарунки, — заперечили обидва пройдисвіти. — З нас досить і того, що ми тобі показали короткий шлях до збагачення, і це нас неймовірно тішить.

Потім вони попрощалися з Піноккіо, побажали йому щедрого врожаю і пішли собі геть.

Розділ 19

**Піноккіо позбавляється своїх
золотих монет і за це одержує
чотири місяці в'язниці**

Повернувшись до міста, Дерев'яний Хлопчик став очікувати, коли нарешті сплинуть ці довгі двадцять хвилин. І вирішивши, що вже час, притьмом побіг на Чарівне Поле.

Він дуже квапився, його серце лунко калатало: так-так-так-так, немов настінний годинник, що дуже поспішає. Він міркував: «А якщо з гілок я зніму не тисячу, а дві тисячі

монет? А якщо я зніму не дві тисячі, а п'ять тисяч? А якщо я зніму не п'ять тисяч, а сто тисяч? Ох, яким поважним синьйором тоді я стану! Я зможу звести прекрасний палац, мати стайню з тисячею дерев'яних коників, льох із жовтим і червоним лікером, де на полицях стоятимуть лише зацукровані фрукти, торти, коржики, мигдалеві пиріжки та вершкові вафлі».

Із такими солодкими, аж нудотливими мріями, Піноккіо примчав до поля і зупинився, щоб подивитися, де воно, це дерево, гілки якого обвішані монетами, але... нічого не побачив. Він наблизився ще на сто кроків. Нічого. Він пішов по полю і нарешті опинився біля тієї ямки, куди закопав свої цехіни. Нічого. Він геть забув пристойні манери, про які пишуть у книжках, витяг руку з кишені й почухав потилицю.

Тієї миті до його вух долинув гучний сміх, і озирнувшись, він побачив великого папугу, що чистив своє ріденьке пір'я.

— Чого ти смієшся? — сердито запитав Піноккіо.

— Коли я чистив своє пір'я, то лоскотав себе під крилом, а я, знаєш, до смерті боюся лоскоту, через те й сміюся.

Дерев'яний Хлопчик нічого не відповів на те, пішов до канави, набрав черевика води і вилив її на землю в тому місці, де були закопані золоті монети.

І тут він знову почув сміх — уже не просто сміх, а регіт.

— Чи можу я нарешті дізнатися, — крикнув розлючений Піноккіо, — що означає твій безсоромний сміх, папуго?

— Я сміюся з дурнів, які вірять у всілякі нісенітниці і потрапляють до лап пройдисвітів.

— Чи не натякаєш ти на мене?

— Так, на тебе, бідолашний Піноккіо. Ти такий дурний, що віриш, ніби гроші можна сіяти, як боби чи гарбузи, а потім збирати врожай. Я теж колись вірив у це і тепер каюся. На жаль, я надто пізно переконався, що для чесного

заробітку треба наполегливо працювати власними руками і думати власною головою.

— Я не розумію, про що ти товкмачиш, — сказав дерев'янку.

Проте від страху його вже лихоманило.

— Ну що ж, тоді висловлюсь зрозуміліше, — провадив папуга. — Коли ти був у місті, Лисиця й Кіт повернулися сюди, викопали золоті монети і дали драла. Хіба тепер їх наздоженеш? Лови вітру в полі.

Піноккіо слухав із роззявленим ротом. Йому не хотілося вірити папузі, тож він став панічно рити нігтями землю, яку щойно поливав. Він рив і рив, нарешті вирив таку глибоку яму, що в ній могла б поміститися велика копиця сіна. Однак від золотих монет не лишилося й сліду.

Тоді його охопив відчай, він побіг назад у місто і, не гаючи жодної хвилини, попрямував до суду, аби подати заяву на двох шахраїв, що обібрали його.

Суддею була велика хирлява горила. Стара мавпа мала сиву бороду й золоті окуляри, що надавали їй вельми поважного вигляду. Щоправда, окуляри були без скелець, але горила ніяк не могла без них обійтися, позаяк дуже слабувала на зір.

Піноккіо докладно розповів судді про те, як його ошукали, повідомив імена і прізвиська, а також особливі прикмети грабіжників і на завершення зажадав справедливості.

Суддя слухав його з глибокою доброзичливістю і величезним співчуттям, виглядав дуже схвильованим і зворушеним. Коли Дерев'яний Хлопчик замовк, він простягнув руку до настільного дзвоника і закалатав.

На дзвоник умить з'явилися двоє псів у поліцейській формі.

Суддя тицьнув пальцем на Піноккіо і сказав їм:

— У бідахи вкрали чотири золоті монети. Тому наказую: в'яжіть його і негайно киньте до в'язниці.

Дерев'яно, почувши цей несподіваний вирок, обурився і хотів було написати ще одну заяву. Та поліцейські миттю заткнули йому рота кляпом і кинули до ями.

Чотири місяці просидів у в'язниці Піноккіо, і це були довгі місяці. Він сидів би ще довше, якби в цей час не сталася одна щаслива подія.

Молодий король, правитель Дурисвітії, здобув велику перемогу над ворогами і на честь цього влаштував народні гуляння, ілюмінації, феєрверки, кінні змагання й велосипедні перегони.

А ще на знак великої події повідчиняли двері всіх в'язниць і звільнили злочинців.

— Коли всіх випускають, треба й мене випустити, — сказав Піноккіо тюремному наглядачеві.

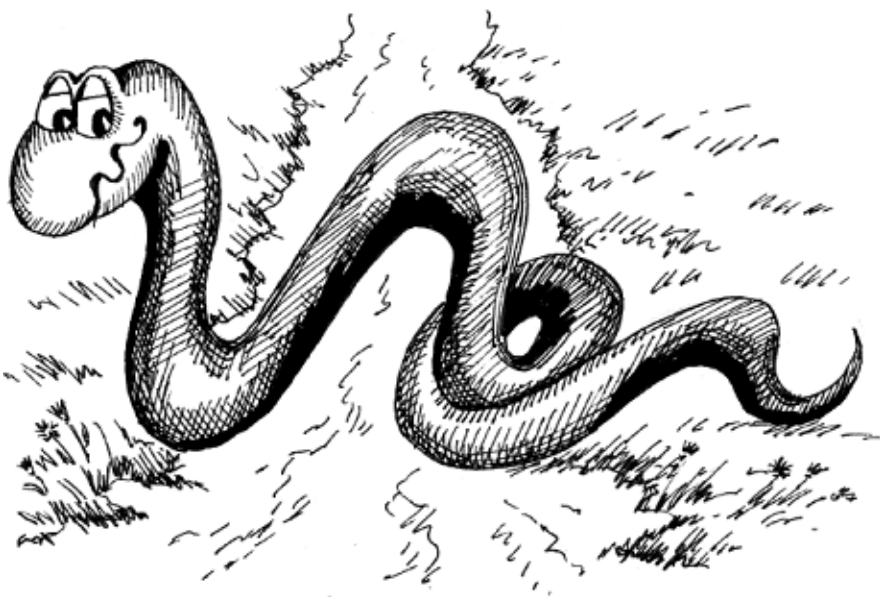
— Вас ні, — відповів наглядач, — ви не належите до числа амністованих.

— Даруйте, — заперечив Піноккіо, — адже я також злочинець!

— У такому разі, ви тисячу разів маєте рацію, — перепросив доглядач, шанобливо зняв кашкета, відчинив ворота в'язниці й випустив Піноккіо на волю.

Розділ 20

**Звільнений Піноккіо хоче
повернутися до будиночка Феї.
Йому перетинає дорогу страшна
Змія, а потім він опиняється в
пастці**

Уявіть собі радість Піноккіо, коли він вийшов на волю! Він повернувся до міста спиною і стрімголов помчав до будиночка Феї.

Мрячило, і дорога перетворилася на грузьке болото. Ноги потопали в ньому по коліна, але Дерев'яний Хлопчик не зважав на це — його підганяло бажання якомога скоріше

побачити батька й сестричку з блакитним волоссям. Він стрибав не згірше за хорта й так, що багнюка бризкала вище голови. Він думав: «Скільки прикросців мені довелося пережити!.. І я заслужив на них, бо я упертюх... Завжди все роблю по-своєму, не дослухаюсь до порад тих, хто мене любить і хто у мільйон разів розумніший за мене... Годі, відтепер я присягаюся бути хорошим і чемним. Я переконався, що з нечем нічого путнього не виростає. А що, як мій батько чекає на мене? А якщо я його зустріну в будинку Феї? Бідолаха! Ми так давно не бачилися, що аж згораю від бажання обійняти його й поцілувати... Чи пробачить мені Фея все, що я накоїв?... Вона була такою уважною до мене! Якщо я ще бігаю по цьому світі, то лише завдяки їй!.. Навряд чи іще знайдеш таких невдячних і безсердечних хлопчиськ, як я!»

Міркуючи таким чином, Піноккіо раптом зупинився і з жахом відскочив на чотири кроки.

Що ж він побачив? Велетенську Змію, що лежала впоперек дороги. У неї була зелена шкіра, очі її виблискували, а загострений хвіст димів, як пічна труба. Важко передати той жах, який відчув хлопчина. Він кинувся навтьоки, відбіг на півкілометра, сів на купу каміння і став чекати, поки Змія подасться геть з дороги.

Чекав годину, чекав дві, чекав три години, проте Змія, як і раніше, лежала на місці, і навіть здалеку видно було червоне полум'я в її очах і стовп диму, що здійсмався з кінчика її хвоста.

Нарешті Піноккіо набрався хоробрості, наблизився до змії на кілька кроків і прожебонів запобігливим, тоненьким голоском:

— Вибачте великодушно, синьйоро Зміє, та чи не буде ваша ласка посунутися трохи вбік, аби я зміг пройти?

З таким самим успіхом він міг би звернутися до стіни: Змія й не ворухнулася. Тоді ще раз улесливо повторив:

— Дозвольте мені сказати вам, синьйоро Зміє, що я прямую додому, де на мене чекає батько, з яким я давно не бачився... А тому, чи не дозволите мені пройти?

Він сподівався бодай на якийсь знак, що можна було б тлумачити як відповідь на його питання, — жодної реакції. Ба більше: Змія, яка щойно виглядала живою, раптом ніби заkostenіла. Її очі згасли, а хвіст перестав диміти.

«Чи не здохла вона часом?» — подумав Піноккіо і задоволено потер руки. Він одразу ж спробував переступити через Змію, аби продовжити свій шлях. Та не встиг він підняти ногу, аж раптом Змія випросталась, ніби спущена пружина. Піноккіо з жахом відскочив, послизнувся і плюхнувся в багнюку.

І впав він так невдало, що його голова загрузла в дорожній твані, а ноги, як свічки, залишилися стирчати в повітрі.

Коли Змія побачила, що Дерев'яний Хлопчик зарив носом у болото і хвищає ногами, з нею стався такий напад сміху, що в її грудях лопнула жила, і цього разу вона справді здохла.

Виборсавшись, Піноккіо знову кинувся навтьоки. Він сподівався засвітла добігти до Феїного будиночка. Але дорогою він відчув сильний голод, заскочив у виноградник і хотів зірвати кілька грон винограду.

Ліпше б він цього не робив!

Не встиг він ухопитися за гроно, як пролунав тріск, і дві гострі залізні скоби стисли його ноги з такою силою, що іскри посипалися в нього з очей.

Неборака втрапив у капкан, який селяни поставили на куниць — грози всіх курників у тамтешніх місцях.

Розділ 21

**Піноккіо потрапляє до селянина,
який примушує його стерегти
курник замість собаки**

Звісно, Піноккіо почав плакати, кричати й голосити. Щоправда, сльози і крики нічим йому не допомогли, бо поблизу не було жодного будинку, а дорогою йому не трапилася жодна жива душа.

Настала ніч.

У Дерев'яного Хлопчика й до того потемніло в очах від страждань, які йому завдавали зубці пастки, що глибоко вп'ялися в ноги. Годі говорити про страх: самотня дитина потрапила в пастку, та ще й уночі. Аж раптом він побачив Світляка, що кружляв над його головою, і крикнув йому:

— Світляче! Будь ласкавий, урятуй мене від цих тортур.

— Бідолашний хлопчина, — поспівчував йому Світляк. — Як же ти примудрився втрапити до пастки?

— Я зайшов у виноградник, аби зірвати трохи виноградних грон, і...

— Це був твій виноград?

— Ні...

— Хто ж тебе змушував красти чужий виноград?

— Я був голодний.

— Мій любий друже, голод — не причина цупити чужий виноград.

— Це правда, правда! — схлипував Піноккіо. — І я більше так ніколи не чинитиму.

Аж тут почулися чийсь кроки, і розмова обірвалася. Це був господар виноградника, який ішов навшпиньки, аби перевірити, чи не впіймалася яка куниця-крадійка, одна з тих, що дочиста витрушують його курник.

І як же ж він здивувався, коли посвітив ліхтарем над пасткою! Адже замість куниці там сидів хлопчик!

— Еге! То це ти злодюга, який повсякчас цупить моїх курей! — обурено вигукнув селянин.

— Не я, не я! — заголосив Піноккіо. — Я тільки забіг у виноградник, щоб зірвати виноградне гроно!

— Хто краде чужий виноград, той краде і чужих курей. Стривай-но, ох і всиплю я тобі перцю — довіку пам'ятатимеш!

Він відкрив пастку, вхопив Дерев'яного Хлопчика за комір і поніс його додому, мов ягня.

Коли вони дісталися току перед будинком, селянин кинув Піноккіо на землю, наступив йому ногою на шию і мовив:

— Зараз пізня година, я йду спати. Поквитаюсь із тобою взавтра. А що мій собака здох, то ти посядеш його місце — будеш моїм сторожовим псом!

Сказавши це, він надів на Піноккіо грубого нашийника, покритого мідними шпичаками, і так щільно його застебнув, що голова не могла просунутись. До нашийника був приклепаний довгий залізний ланцюг.

— Якщо вночі піде дощ, — сказав селянин, — то можеш залізити в собачу будку — там досі лежить солом'яна підстилка, що чотири роки слугувала моєму собаці за ліжку. А якщо, не дай Боже, з'являться злодії, пам'ятай, що ти зобов'язаний якомога голосніше гавкати.

Після цих повчань селянин увійшов до будинку, зачинив двері, а бідаха Піноккіо залишився лежати на току, радше мертвий, аніж живий, від голоду, холоду і страху. Час від часу він стремляв пальці під ошийник, який сильно стискав йому горлянку, і голосив:

— Я заслужив на це! Катюзі по заслугі! Я хотів бути ледарем і неробою, і тому мене так довго переслідують нещастя. Був би я чемним хлопчиком, мав би я хист до навчання, до праці, то залишився б удома, в мого любого батька, не довелося б мені служити сторожовим собакою на селянському дворі у такій глушині! Якби ж то я міг знову народитися!.. Але тепер пізно думати про це, і я маю змиритися.

Після цього невеличкого, але щирого монологу він заліз у буди та й заснув.

Розділ 22

Піноккіо викриває злодіїв і в нагороду за відданість одержує свободу

Проспав Піноккіо дві години. Опівночі його розбудили шепіт і бурмотіння дивних голосів, що долинали з току. Він висунув кінчика носа з собачої будки і побачив чотирьох маленьких тваринок у темних шубках. Вони скупчились, про щось гарячково радились і зовні скидались на кішок. Одначе

це були не кішки, а куниці — маленькі кровожерні тваринки, вельми ласі до яєць і курчат. Одна з куниць відійшла від своїх подружок, підкралась до собачої будки і тихо сказала:

— Добрий вечір, Мелампо!

— Немає тут Мелампо, — відповів Дерев'яний Хлопчик.

— А хто ж ти тоді?

— Я Піноккіо.

— І що ти тут робиш?

— Я вдаю сторожового пса.

— А де Мелампо? Де старий пес, що вартував у цій буді?

— Сьогодні вранці він здох.

— Здох? Бідолашна тварина! Він був такий добросердий! Та й ти, здається, не вовкодав.

— Даруйте, але я взагалі не собака.

— Хто ж ти такий?

— Я Дерев'яний Хлопчик.

— І ти тут замість сторожового собаки?

— На жаль. Я відбуваю покарання.

— Тоді пропоную тобі таку саму угоду, що була в нас із Мелампо. Ти будеш задоволений.

— А що це за угода?

— Ми, як зазвичай, приходимо сюди двічі на тиждень, вночі прокрадаємось до курника і беремо вісім курок. Із цих восьми штук ми забираємо сім, одну залишаємо тобі, ти ж, ясна річ, прикидаєшся сонним і тобі навіть на думку не спадає гавкати й будити селянина.

— А Мелампо саме так і робив? — поцікавився Піноккіо.

— Так-так, саме так він і робив, ми завжди чудово ладнали. Отже, спи спокійно і не сумнівайся в тому, що ми покладемо біля будки чудову вже обскубану чубарочку тобі до сніданку. Сподіваюся, ми порозумілися?

— Ще й як, — відповів Піноккіо і загрозово похитав головою, немов бажаючи цим сказати: «Ми ще поговоримо!»

Відчувши себе в безпеці, чотири куниці хутенько кинулися до курника, що стояв поблизу собачої будки, зубами й кігтями відчинили маленькі дерев'яні дверцята, які затуляли вхід, і одна по одній прошмигнули туди. Та щойно вони залізли всередину, як дверцята за ними швидко зачинилися.

А дверцята, ясна річ, зачинив Піноккіо, та ще й про всяк випадок підпер їх великим каменем.

Тоді він став гавкати, і гавкав достоту як сторожовий пес: «Гав-гав, гав-гав!»

Зачувши гавкіт, селянин підскочив з ліжка, схопив свою рушницю, підійшов до вікна і запитав:

— Що там таке?

— Злодії, — відповів Піноккіо.

— Де?

— У курнику.

— Біжу!

За мить селянин уже був унизу, забіг до курника, зловив чотирьох куниць, укинув їх у мішок і задоволено сказав:

— Нарешті ви потрапили мені до рук! Я міг би вас покарати, але я не така людина. Задовольнюся тим, що завтра віднесу вас до шинкаря в найближче село, він зніме з вас шкурки і приготує з вас ніжну і гостру печеню.

Хоч ви зовсім не варті такої честі, та великодушні люди, як я, не зважають на подібні дрібниці.

Потім він підійшов до Піноккіо, погладив його по голові й запитав:

— Як ти виявив цих чотирьох злодюжок? А мій Мелампо, мій славний Мелампо жодного разу нічого не помітив!

Дерев'яний Хлопчик міг би дещо відповісти на те... Тобто він міг розказати про ганебну угоду між собакою і куницями, але, пригадавши, що собака вже здох, дійшов

висновку: «Яка користь соромити мертвих? Мертві є мертві, тож ліпше дати їм спокій».

— Ти спав чи не спав, коли куниці прийшли на тік? — запитав його селянин.

— Я спав, — доповів Піноккіо, — але куниці розбудили мене своїм шепотом, а одна з них навіть підійшла до собачої будки і сказала: «Якщо ти пообіцяєш нам не гавкати і не будити господаря, то на сніданок матимеш чудову обскубану чубарочку». Уявляєте? Треба ж було додуматися запропонувати мені таке! Дарма що я Дерев'яний Хлопчик і маю купу вад, але ще не докотився до того, аби пособляти злодюжкам та ще й брати від них хабарі.

— То ти славний хлопчина! — вигукнув селянин і поплескав його по плечу. — Такі погляди роблять тобі честь. І на знак моєї вдячності я негайно відпускаю тебе додому.

І він зняв із Піноккіо нашійника.

Розділ 23

Піноккіо оплакує смерть

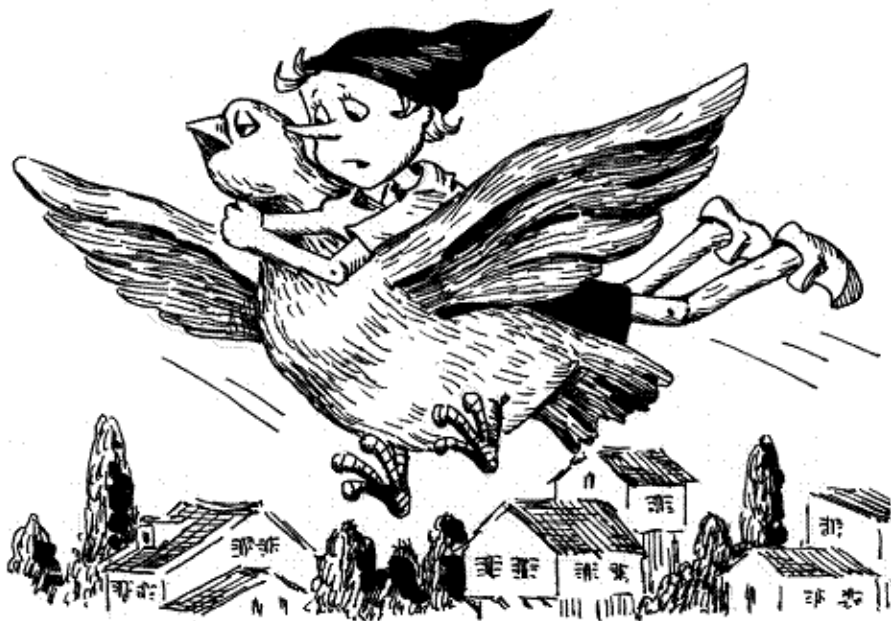
Дівчинки з блакитним волоссям.

На голубі він летить до моря і

кидається сторч головою у воду,

аби врятувати свого батька

Джеппетто

Звільнившись од жорстокого й принизливого тягара нашійника, Піноккіо помчав полями, не спиняючись і на хвилину, поки досяг великої дороги, що веде до будиночка Феї.

Коли ж він опинився на великій дорозі, оглянув рівнину, що простягалася перед ним. Звідси вже ясно виднівся той ліс, де він, на свою біду, зустрів Лисицю і Кота.

Він упізнав верхівку Старезного Дуба, на якому його підвішували, та скільки не дивився, будиночка Вродливої Дівчинки з блакитним волоссям виявити не міг.

Тут серце Піноккіо тривожно тенькнуло — в нього виникло якесь неспокійне передчуття. Він побіг щодуху і за кілька хвилин дістався луку, де колись стояв будиночок, — бо тепер будиночка не було. Натомість він знайшов невелику мармурову плиту, на якій було витесано скорботні слова:

***ТУТ ПОХОВАНО ДІВЧИНКУ З БЛАКИТНИМ ВОЛОССЯМ, ЯКА
ПОМЕРЛА В СТРАЖДАННЯХ, БО ЇЇ ПОКИНУВ МАЛЕНЬКИЙ
БРАТ ПІНОККІО.***

Можете собі уявити, що відчув Піноккіо, коли сяк-так прочитав ці слова? Він упав ниць на землю, тисячу разів поцілував надгробок і залився слізьми. Цілу ніч він невтішно ридав, а коли розвиднілось, усе ще плакав, хоча в нього вже зовсім не залишилось сліз. І його стогони були такі гіркі й проникливі, що луна з пагорбів підхоплювала їх і розносила по всій околиці.

Він причитав:

— О моя любя маленька Феє, чому ти померла? Чому я, такий поганий, не помер замість тебе, такої хорошої?... І де тепер мій тато? О моя любя маленька Феє, скажи, де мені його шукати? Я залишуся з ним назавжди і ніколи, ніколи його не покину, не zostавлю самого... О моя любя маленька Феє, скажи мені, будь ласка, що це неправда, що ти не померла! Якщо ти мене справді любиш, якщо ти любиш свого братика, тоді повернися скоріше! Хіба тобі не жаль

бачити мене таким самотнім і всіма покинутим?... Ось придуть грабіжники і ще раз повісять мене на гілці, і тоді я справді помру. Що мені робити самому на цім світі? Хто мене тепер нагодує, коли я втратив тебе і батька? Де мені переночувати? Хто мені зшиє нову куртку? Ой леле, було б ліпше, якби я також помер! Так, я хочу померти!.. А-а-а!..

І він у відчаї спробував рвати на собі волосся, та позаяк волосся в нього було з дерева, він не міг запустити в нього пальці.

У цей час над ним пролітав великий Голуб. Він завис із розпрямленими крилами в повітрі й крикнув:

— Скажи, друже, що ти там робиш унизу?

— Ти хіба не бачиш? Я плачу! — відповів Піноккіо. Він підвів голову й обтер очі рукавом куртки.

— Скажи, — не вгавав Голуб, — чи немає серед твоїх приятелів якогось Дерев'яного Хлопчика на ім'я Піноккіо?

— Піноккіо?... Ти сказав «Піноккіо»? — повторив Дерев'яний Хлопчик і схопився на ноги. — Це я!

Почувши таку відповідь, Голуб стрімко шугонув униз і опустився на землю. Виявилось, що на зріст він був вищий навіть за індика.

— То ти знайомий із Джеппетто? — запитав він у дерев'янка.

— Авжеж! Це ж мій татко! То він тобі розповідав про мене? Ти мене приведеш до нього? Він живий? Відповідай мені, будь ласка, він живий?

— Востаннє я його бачив три дні тому, на березі моря.

— Що він там робив?

— Він ладнав маленького човна, щоб перетнути океан. Неборака вже чотири місяці мандрує по землі й шукає тебе. У цих краях пошуки виявилися марні, відтак він вирішив плисти в далекі країни Нового Світу.

— А далеко звідси до моря? — злякався Піноккіо.

— Понад тисячу кілометрів.

— Тисяча кілометрів? О, Голубе, мені б твої крила!

— Як хочеш, я тебе туди доправлю.

— Яким чином?

— Верхи на моїй спині. Ти дуже важкий?

— Важкий? Куди там! Я легкий, як пір'їнка.

І без довгих розмов Піноккіо осідлав Голуба, наче вершник — одна нога справа, друга зліва, — і радісно вигукнув:

— Но, но, конячко, я поспішаю!

Голуб піднявся в повітря і за кілька хвилин досяг такої висоти, що Піноккіо носом поринав у м'які хмари. Тут хлопчину пройняла цікавість, і він глянув униз. Але йому стало страшно, в голові замакітрилося, він міцно обхопив шию свого пернатого коня, щоб не впасти.

Вони летіли весь день. Увечері Голуб сказав:

— Я страшенно хочу пити!

— А я страшенно хочу їсти, — додав Піноккіо.

— Відпочиньмо трішки у цьому голубнику і одразу ж полетимо далі, щоб узавтра до схід сонця бути на узбережжі.

Вони залізли у покинутий голубник і побачили мисочку з водою і кошик, ущерть наповнений пшоном.

Дерев'яний Хлопчик терпіти не міг пшона, бо, бачте, від пшона його нудило. Але цього вечора він набив собі живота пшоном і, з'ївши все до останньої крупини, сказав Голубові:

— Я ніколи не думав, що пшоно таке смачне!

— Це, мій хлопчику, має переконати тебе в тому, — пояснив йому Голуб, — що і пшоно стає розкішною стравою, коли ти голодний і не маєш нічого іншого. Голод не визнає примх.

Трохи перепочивши, вони знову вирушили в путь, і вже наступного ранку досягли морського узбережжя.

Голуб допоміг Піноккіо зійти на землю і, не бажаючи вислуховувати слів подяки, відразу ж злетів та зник за обрієм.

На березі скупчилися люди. Всі вони вдивлялися в море, кричали і розмахували руками.

— Що тут сталося? — запитав Піноккіо в однієї старенької.

— Бідолашний батько, що втратив сина, вирушив на благоденному човні у море, бо вирішив шукати свою кровиночку за морем. А море сьогодні дуже бурхливе, і човник ось-ось потоне.

— Де він?

— Ондечки, — стара вказала пальцем на маленького човника, що здалека скидався на горіхову шкаралупку.

У човні можна було розгледіти самотню маленьку постать. Піноккіо пильніше придивився і пронизливо крикнув:

— Це мій батько!

Тим часом бурхливі хвилі кидали човник у різні боки, і він то поринав у морську глибину, то знову виривався. А Піноккіо стояв на вершині високої скелі і кликав свого батька, подавав йому знаки руками, хустинкою і навіть ковпаком.

Здавалося, Джеппетто, попри велику відстань, упізнав свого сина — він також зняв капелюха, помахав ним і знаками дав зрозуміти, що він охоче повернувся б, але бурхливе море заважає керувати човном і плисти до берега.

Раптом здійнялася величезна хвиля, і човник зник. Усі чекали, коли він знову вирине, та суденце більше не з'являлося.

— Нещасний! — зітхнули рибалки. Люди на узбережжі проказали молитву і стали розходитися по домівках.

Аж тут вони почули відчайдушний крик і, озирнувшись, побачили маленького хлопчика, що кинувся сторч головою зі скелі, вигукнувши:

— Я врятую свого батька!

Адже Піноккіо, якщо ви пам'ятаєте, був виготовлений із дерева, тому не потонув, а поплив, як риба. Хвилі підхопили його, він зник, потім знову випірнув. Все далі й далі від берега з'являлася над водою то його рука, то нога. Нарешті люди на березі втратили його з поля зору.

— Бідолашний хлопчина! — сказали рибалки, забурмотіли молитву і пішли додому.

Розділ 24

Піноккіо прибуває на Острів Працьовитих Бджіл і знаходить там Фею

В надії на порятунок батька Піноккіо плив усю ніч без перепочинку. Це була страшна ніч! Дощ лив так, як, мабуть, під час всесвітнього потопу: величезний град, жاخливі гуркання грому і сліпучі блискавки...

Удосвіта він нарешті побачив неподалік довгасту берегову смугу. То був острів посеред моря.

Він зібрав усі свої сили, щоб дістатися берега, та марно. Набігаючи одна на одну, хвилі бавились ним, наче він був жалюгідною тріскою або соломинкою. На щастя, незабаром

налетіла величезна хвиля, яка з розгону викинула його на берег.

При цьому він так сильно вдарився, що мало не переламав рук і ніг. Але швидко заспокоївся, подумавши: «Я ще легко відбувся!»

Тим часом потроху випогодилося, сонце яскраво засяяло і море стало тихим і гладеньким, як шовкова тканина.

Піноккіо розклав свій одяг сохнути і роззирнувся навсібіч: чи не з'явиться на безкрайому водяному просторі хоч би один-єдиний човник із однією-єдиною людиною? Та хоч як напружував зір, він не бачив нічого, крім неба, моря і двох-трьох вітрил, які пливли так далеко, що здавалися не більше за муху.

— Хоч би довідатися, як цей острів називається! — простогнав Піноккіо. — Або дізнатися, чи живуть на острові пристойні люди, тобто такі, що не мають звички вішати дітей на гілках дерев! Але в кого я можу це запитати? І чи є взагалі тут хтось?

Подумавши, що він сам-самісінький у величезній ненаселеній країні, Піноккіо так засмутився, що ладен був розрюматись. І раптом зовсім близько від берега він побачив велику рибину, що пливла у своїх справах.

Не знаючи, як цю рибу звуть, Дерев'яний Хлопчик дуже голосно і чітко гукнув її:

— Агов! Синьйоро Рибо! Дозвольте запитати вас!

— Будь ласка, — відповіла риба, що виявилася таким люб'язним Дельфіном, якого навряд чи знайдеш у всіх морях світу.

— Чи не будете ви такі ласкаві сказати мені, чи є на цьому острові село, де можна роздобути бодай якийсь харч без побоювання самому бути з'їденим?

— Поза сумнівом, — відповів Дельфін. — До річч, одне зовсім поруч.

— А як мені туди дістатися?

— Якщо підеш ліворуч по маленькій стежинці слідом за своїм носом, ти її ніяк не обійдеш.

— Ще питання, будь ласка! Ви плаваєте морями вдень і вночі, чи не траплявся вам часом маленький човник із моїм батьком?

— А хто твій батько?

— Найкращий татусь у всьому світі, так само як я — найгірший син.

— Під час нічної бурі маленький човен, очевидно, потонув.

— А мій батько?

— Швидше за все, його проковтнула страшна Акула, яка віднедавна сіє смерть і спустошення в наших водах.

— А чи велика ця Акула? — запитав Піноккіо, тремтячи від страху.

— Велетенська, — відповів Дельфін. — А щоб ти міг собі уявити її розміри, скажу, що вона більша за п'ятиповерховий будинок і має таку широку та глибоку пащу, що туди може спокійно в'їхати цілий потяг із димним паротягом.

— Ой леле! — з жахом вигукнув Дерев'яний Хлопчик, швидко одягнувся і ще раз звернувся до Дельфіна: — До побачення, синьйоро Рибо! Даруйте за затримку, красно дякую за вашу люб'язність.

І він попрямував за вказівкою Дельфіна. Ішов швидко, майже біг, та за найменшого шуму одразу ж озирався — побоювався, що його переслідує Акула завбільшки з п'ятиповерховий будинок, з цілим поїздом у пащі.

За півгодини він дістався Села Працьовитих Бджіл. Вулиці кишіли людьми, що діловито снували туди-сюди. Всі тут працювали, всі щось робили. Навіть крізь збільшувальне скло не можна було знайти нероби чи ледаря.

«Зрозуміло, — сказав собі ледар Піноккіо, — це село не для мене. Я не здатний до праці».

Однак його мучив голод, бо вже цілу добу він нічого не їв, навіть пшоняної каші.

Що робити?

У нього було тільки дві можливості вгамувати голод: або шукати роботи, або роздобути сольдо чи шмат хліба, ставши на центральній площі з простягнутою рукою.

Жебрати було соромно, бо татко йому не раз втовкмачував, що на це мають право тільки німічні літні люди і каліки; всі решта зобов'язані працювати.

Аж ось на вулиці з'явився засапаний спітнілий чоловік, що сам насилу штовхав дві грабарки з вугіллям.

Піноккію пильно придивився до його обличчя і вирішив, що це хороша людина, тож наблизився до нього і, від сорому опутивши очі долі, мовив тихеньким голоском:

— Чи не подасте мені сольдо, щоб я не помер з голоду?

— Не один сольдо, — відповів вугільник, — а цілих чотири ти отримаєш, якщо допоможеш мені довести до будинку ці дві грабарки.

— Ви мене дивуєте! — скривджено заперечив Дерев'яний Хлопчик. — Закарбуйте собі на носі, що я ніколи ще не був в'ючаком і не возив грабарок.

— То ліпше для тебе! Якщо ти справді такий голодний, хлопчику мій, тоді відріж собі дві-три товсті скибки від своєї зарозумілості та з'їж їх, тільки гляди, не вдавайся.

За кілька хвилин з'явився каменярь, що ніс на спині ящика з вапном.

— Добродію, чи не подасте бідному хлопчикові, що позіхає з голоду, один сольдо?

— Охоче. Йди зі мною, допоможи мені віднести вапно, і тоді матимеш цілих п'ять сольдо.

— Але вапно важке, — сказав Піноккію, — а я не хочу напружуватися.

— Якщо ти не хочеш напружуватися, хлопчику мій, тоді позіхай, скільки тобі заманеться. Боже помагай.

Протягом півгодини повз нього пройшло ще чоловік із двадцять. Піноккіо у кожного просив подаяння, та всі лише відповідали йому:

— Невже тобі не соромно? Дарма ти вештаєшся вулицями. Ліпше знайди роботу і навчися заробляти на хліб.

Нарешті з'явилася добра жінка з двома глеками води.

— Якщо ваша ласка, добра пані, можна я ковтну води з вашого глека?

— Пий, мій хлопчику, — сказала жінка і поставила обидва глеки на землю.

Насьорбавшись води, як гриб, Піноккіо витер рота і промимрив:

— Що ж, спраги я вже позбувся. Якби я міг ще й позбутися голоду, не напружуючись!

Коли добра жінка почула ці слова, вона квапливо мовила:

— Якщо ти допоможеш мені донести до будинку один із цих глеків, я дам тобі шматок хліба.

Піноккіо пильно подивився на глек, та згоди не дав, але й не відмовив.

— А до хліба я дам тобі велику миску цвітної капусти, приправленої оцтом та олією, — додала добра жінка.

Піноккіо знову пильно подивився на глек, проте не дав згоди, але й не відмовив.

— А після цвітної капусти я дам тобі смачнющу цукерку з лікером.

Перед такою спокусою Піноккіо не міг встояти. Він зірвався з місця і вигукнув:

— Гаразд! Я занесу вам глек додому.

Глек був дуже важкий, а позаяк руки у хлопчини ослабли, він хоч не хоч, а мусив нести глека на голові.

Удома добросерда жінка запросила Піноккіо до накритого столу і поклала перед ним шматок хліба, цвітну капусту і цукерку.

Піноккіо не їв — він ковтав. Його шлунок здавався порожнім, як квартира, де півроку ніхто не жив.

Коли його жажливий голод поступово притлумився, він підвів голову, щоб подякувати своїй благодійниці. Та не встиг він до ладу розгледіти її обличчя, як довге-предовге «о-о-о-о» — вирвалося з його горла, і він, остовпілий, залишився непорушно сидіти з широко розкритими очима і ротом, набитим цвітною капустою і хлібом.

— Що тебе так здивувало? — запитала добра жінка й усміхнулася.

— Ви... — залепетав Піноккіо, — ви... ви... ви схожі... ви мені нагадуєте... так, так, той самий голос... те саме волосся... так, так, так... у вас блакитне волосся... як у неї!.. Люба маленька Фее, моя мила Фее!.. Ну скажіть мені, що це ви, справді ви! Якби ви знали! Я так плакав, так страждав!..

На цім слові сльози бризнули в нього з очей, він упав навколішки і обійняв ноги таємничої жінки.

Розділ 25

**Піноккіо дає Феї обіцянку стати
чемним і вчитися, бо йому
набридло бути дерев'янком і він
мріє стати справжнім хлопчиком**

Спочатку добра жінка заперечувала, що вона маленька Фея з блакитним волоссям. Та, зрозумівши, що таємницю

розкрито, вона не стала більше прикидатися, зізналася і сказала Піноккіо:

— Як ти, дерев'яний шахраю, зрозумів, що я — це я?

— Мені це відкрила велика любов до вас.

— То ти пам'ятаєш? Адже ти мене залишив маленькою дівчинкою, а тепер ти бачиш мене жінкою, і я могла б, мабуть, бути твоєю матір'ю.

— Це дуже добре, тому що тепер я можу називати вас не сестричкою, а мамою. Я вже давно мрію про маму, як у всіх дітей. Та як ви зуміли так швидко вирости?

— Це моя таємниця.

— Навчіть мене — я також хотів би трохи підрости. Хіба ви не помічаєте? Я все ще зростом із головуку сиру.

— Але ж ти не можеш рости, — пояснила йому Фея.

— Чому?

— Бо дерев'яні хлопчики не ростуть. Вони приходять на цей світ дерев'яними хлопчиками, живуть і помирають дерев'яними хлопчиками.

— Мені так остобісіло бути Дерев'яним Хлопчиком! — вигукнув Піноккіо і вдарив себе кулаком по голові. — Час мені вже стати людиною.

— І ти станеш людиною, якщо заслужиш.

— Правда? А чим я можу це заслужити?

— Це просто. Ти повинен тільки звикнути бути хорошим хлопчиком.

— А хіба я не хороший хлопчик?

— На жаль, ні. Хороші хлопчики слухняні, а ти...

— А я неслухняний.

— Хороші хлопчики старанно вчаться і працюють, а ти...

— А я ледар і волоцюга.

— Хороші хлопчики завжди кажуть правду...

— А я часто брешу.

— Хороші хлопчики охоче відвідують школу...

— А мені осоружна сама лише думка про це. Але відсьогодні я почну нове життя!

— Ти мені обіцяєш?

— Обіцяю. Я буду хорошим хлопчиком на втіху своєму батькові... А куди він дівся, мій бідолашний татусь?

— Цього я не знаю.

— Чи пощастить мені взагалі колись побачити і обійняти його?

— Сподіваюся, що так. Я навіть упевнена.

Ця відповідь неймовірно ошчасливила Піноккіо, він схопив Феїні руки і став їх цілувати. Потім підвів голову, подивився на неї з любов'ю і запитав:

— Скажи, люба мамо, то ти справді не померла?

— Нібито ні, — відповіла Фея з усмішкою.

— Якби ти тільки знала, як мені було боляче, коли я прочитав слова: «Тут поховано...» Як у мене стислося горло...

— Я знаю. І тому я тебе пробачила. Твоє щире горе переконало мене в тому, що ти маєш добре серце. А дітей, у яких добре серце, навіть якщо вони бувають трішки грубі й нечемні, ніколи не можна вважати безнадійними, тобто ще можна сподіватися, що вони звернуть із хибного шляху. Тому я прийшла сюди слідом за тобою. Я буду твоєю мамою...

— Я такий щасливий! — вигукнув Піноккіо і підстрибнув на radoщах.

— Слухайся мене і завжди роби те, що я тобі скажу.

— Охоче, охоче, охоче!

— Відзавтра, — продовжувала Фея, — ти підеш до школи.

Радість Піноккіо помітно згасла.

— Ти можеш на свій розсуд обрати собі ремесло або якусь професію.

Обличчя Піноккіо стало серйозним.

— Що ти там цідиш крізь зуби? — запитала Фея невдоволено.

— Я міркував, — промимрив Дерев'яний Хлопчик, — що йти до школи тепер уже, мабуть, запізно...

— Ні, мій любий. Затям: учитися ніколи не пізно!

— Але я не хочу займатися ніяким ремеслом, мене не цікавить жодна професія!

— Чому?

— Бо я переконаний, що працювати дуже важко.

— Хлопчику мій, — мовила на те Фея, — хто так думає, той майже завжди закінчує своє життя у в'язниці або в лікарні. Ти повинен запам'ятати на все життя: кожна людина зобов'язана щось робити, чимось займатися, працювати. Горе тому, хто зростає неробою! Неробство — огидна хвороба, що потребує серйозного лікування з дитинства, інакше дорослій людині від неї вже неможливо звільнитися!

Ці слова вразили Піноккіо. Він підняв голову і сказав із запалом:

— Я вчитимуся, я працюватиму, я робитиму все, що ти мені скажеш, тому що, врешті-решт, мені остогидло життя дерев'янка і я хочу за всяку ціну стати справжнім хлопчиком. Адже ти мені це обіцяла, правда?

— Я тобі це обіцяла. Тепер усе залежить від тебе.

Розділ 26

Піноккіо йде з товаришами до морського узбережжя — кажуть, там має бути страшна Акула

Наступного дня Піноккіо попрямував до школи. Уявіть собі подив пустунів, коли вони побачили в школі Дерев'яного Хлопчика! Вони залилися реготом. Кожен намагався накапостити йому: один вирвав у нього з рук ковпака, другий потягнув ззаду за куртку, третій спробував намалювати йому чорнилом великі вуса під носом, а хтось

поривався навіть прив'язати ниточки до його рук і ніг, аби змусити його танцювати, як маріонетку.

Якийсь час Піноккіо просто не зважав на все це і продовжував робити свою справу. Та врешті-решт терпець йому урвався і він звернувся крижаним голосом до найнахабніших:

— Обережніше, хлопці! Я прийшов сюди не для того, щоб корчити перед вами клоуна. Я шанобливо ставлюся до всіх, тож і навзаєм вимагаю шанобливого ставлення.

— Браво, бовдуре! Ти говориш, як по писаному! — закричали пустуни, зайшовшись сміхом.

А один із них, найзухваліший, простягнув руку і спробував схопити Дерев'яного Хлопчика за носа.

Однак з цього нічого не вийшло, бо Піноккіо хвицонув його під партою в коліно.

— Ох і тверді ж у нього ноги! — заверещав кривдник і став терти величезного синця на тому місці, куди наш герой копнув його.

— А лікті... вони твердіші за ноги! — простогнав інший, що у відповідь на безсоромні кпини дістав удар у живіт.

Так чи інак, а Піноккіо після одного копняка ногою та одного удару ліктем умить завоював повагу і прихильність усіх хлопчаків школи. І всі стали його обіймати і страшенно його полюбили.

Учитель теж хвалив його, бо він бачив, що Дерев'яний Хлопчик уважний, старанний і недурний, що він завжди першим приходив до школи і останнім встає, коли урок закінчується.

Його єдиною вадою було те, що заприятелював із хлопцями, серед яких чимало пропащих нероб, що зовсім не мали бажання вчитися і взагалі щось робити.

Учитель щодня попереджав його, і добра Фея не раз говорила:

— Стережися, Піноккіо! Твої погані шкільні товариші рано чи пізно доведуть до того, що ти втратиш всяке бажання вчитися. Ба більше, вони можуть тебе занапастити.

— Кого занапастити? Мене? — відповідав Дерев'яний Хлопчик, низуючи плечима, і стукав указівним пальцем себе по лобі, що мало означати: «Тут мізків, слава Богу, вистачає!»

І ось однієї чудової днини дорогою до школи він зустрів гурт товаришів, які його запитали:

— Ти вже чув новину?

— Ні.

— Неподалік звідси в морі з'явилася Акула завбільшки з гору.

— Невже?... Чи це не та Акула, що плавала тут, коли потонув мій бідолашний батько?

— Ми йдемо на узбережжя, щоб на неї поглянути. Підеш з нами?

— Ні, я піду до школи.

— Та хай їй грець, тій школі! Завтра підемо до школи. На два уроки більше чи менше — все одно залишимось віслюками!

— А що на це скаже вчитель?

— Нехай учитель говорить все, що йому заманеться. За це він і отримує платню, аби нас щодня лаяти.

— А моя мати?

— Та мати ні про що і не довідається, — відповіли погані товариші.

— Знаєте, що я зроблю? Акулу з певних особистих причин я маю обов'язково побачити... але після школи.

— От йолоп! — заволав увесь гурт. — Невже ти гадаєш, що така величезна рибина чекатиме, поки ти прийдеш? Коли їй стане нудно, вона попливе геть, шукай її тоді!

— Скільки звідси до узбережжя?

— Туди й назад година.

— Увага! Вперед! Біжімо на заклад! — закричав Піноккіо.

За цією командою вся банда із зошитами і книжками під пахвою кинулася бігти полем, а Піноккіо — попереду всіх, немов у нього вирости крила.

Час від часу він обертався і глузував зі своїх товаришів, що залишилися далеко позаду. Дивлячись, як запилюжені хлопці, висолопивши язика, сапають, пихкають і обливаються потом, він радів од щирого серця. Бідолаха ще не знав, яким страшним подіям він біжить назустріч.

Розділ 27

Бійка між Піноккіо і його товаришами. Одного з них поранено. Дерев'яного Хлопчика заарештовують

Нарешті хлопці досягли морського берега. Піноккіо довго вдивлявся в море, проте Акули так і не побачив. Море було спокійне і гладеньке, немов гігантське кришталеве люстро.

— Де ваша Акула? — запитав він у товаришів.

— Мабуть, вона снідає, — глузливо сказав один.

— Або лягла в ліжку, щоб трохи перепочити, — гикнув другий.

З цих нісенітних відповідей і безглузлого сміху Піноккіо зробив висновок, що товариші невдало пожартували над ним. Він розсердився і люто накинувся на них:

— Ну? Навіщо ви мені наплели цю дурну казку про Акулу?

— На те були причини, — відповіли вони в один голос.

— Які?

— Ти пропустив заняття і пішов з нами. Хіба тобі не соромно щодня так сумлінно відвідувати уроки? Хіба тобі не совісно так старанно вчитися?

— Та що вам до того, як я вчуся?

— Через тебе нас зневажає вчитель.

— Чому?

— Тому що старанні учні таких як ми, неохочих до навчання, виставляють ідіотами перед учителем. А ми не хочемо, щоб нас вважали такими: ми також маємо гордість!

— Що ж я повинен робити?

— Ти повинен також зненавидіти школу, уроки і вчителя. Це наші головні вороги.

— А якщо я й надалі старанно вчитимуся?

— Тоді ми з тобою більше не знатимемося і за першої ж нагоди поквитаємося за все.

— Ви мелете дурниці, — сказав Дерев'яний Хлопчик і похитав головою.

— Стережися, Піноккіо, — загорлав найкремезніший зі всієї ватаги, — ми не дозволимо тобі бути ні гордієм, ні стукачем!^[3] Якщо ти не боїшся нас, то ми боїмося тебе ще менше. Май на увазі: ти один, а нас семеро.

— Сім смертних гріхів, — голосно розсміявся Піноккіо.

— Ви чули? Він усіх нас образив! Він обізвав нас смертними гріхами!

— Піноккіо, забери свої слова, інакше буде непереливки!

— Хі-хі! — вимовив Дерев'яний Хлопчик і глузливо приклав вказівного пальця до кінчика носа.

— Піноккіо, начувайся!

— Хі-хі!

— Ми відлупцюємо тебе, як собаку!

— Хі-хі!

— Ти повернешся додому з розквашеним носом!

— Хі-хі!

— Ось тобі хі-хі! — гаркнув найхоробріший з нероб. — Завдаток, який ти можеш зберегти собі на вечерю! — І він ударив його кулаком по голові.

Проте на удар не забарилася відповідь: Піноккіо не зволікаючи застосував кулаки, і зав'язалася запекла бійка.

Хоча наш герой був сам, він захищався, як лев. Він так добре молотив своїми ногами, зробленими з найкращої твердої деревини, що його ворогам довелося триматися від нього на відстані. А влучивши в ціль, ноги Піноккіо залишали помітні сліди — великі синці.

Хлопчаки, лютуючи, що не можуть дістати свого ворога, схопили металльні снаряди: повідкривали свої ранці й закидали його букварями, граматиками й іншими шкільними підручниками. Однак спритний і верткий дерев'яноко майстерно ухилявся, всі книжки пролітали повз нього і падали в море.

Уявіть, що сталося з рибами! Вони думали, що книжки — то їжа, і зграями спливали до поверхні. Та варто було їм скуштувати сторіночку чи обкладинку, як вони з огидою одразу ж випльовували частування, немов хотіли сказати: «Це не для нас, ми звикли до ліпшої їжі!»

Тим часом битва набирала обертів. Тут із води виліз великий Рак; він поволі виплазував на берег і крикнув голосом, що звучав, як застуджена труба:

— Ви, дурні нероби, негайно припиніть бійку! Такі бійки між хлопчиськами рідко мають хороший фінал. Хоч би не сталося лиха!

Бідолашний Рак! З таким успіхом він міг би проповідувати вітрам і хвилям. Піноккіо люто озирнувся і грубо відповів:

— Стули пельку, нудний Раче! Краще з'їж кілька льодяників од кашлю, аби прочистити свою горлянку. Або лягай у ліжку і пропітній як слід!

У цей час хлопчаки, залишившись без книжок для метання, помітили ранець Піноккіо й одразу ж заволоділи ним.

Серед його вмісту була книжка з товстою картонною палітуркою, корінцем і куточками з пергаменту. Це підручник з арифметики. Ви, мабуть, здогадуєтесь, який він був важкий!

Один із гультаїв ухопив важкий том, націлився в голову Піноккіо і щосили шпурнув. Проте замість того, щоб улучити в Дерев'яного Хлопчика, він попав у голову одного зі своїх товаришів. Той сплотнів і зміг тільки вимовити:

— Мамо... мамо... допоможи, я помираю!

І впав на пісок.

Побачивши нерухоме тіло, перелякані хлопчаки розлетілися хто куди, і за кілька хвилин зникли всі до одного.

Зостався лише Піноккіо. Хоча від переляку й жаху він сам ледве дихав, однак знайшов у собі сили занурити носовичка в морську воду і приклав до скронь свого бідолашного шкільного товариша. Піноккіо став кликати його на ім'я і голосити:

— Едженіо, мій бідолашний Едженіо!.. Розплющ очі й поглянь на мене!.. Чому ти нічого не відповідаєш? Це не я зробив тобі боляче! Повір мені, не я!.. Розплющ очі, Едженіо! Якщо ти не розплющиш очей, я теж помру... О Господи! Як я

тепер повернуся додому? Як я стану перед очима моїй добрій мамі?... Що буде зі мною? Куди мені бігти? Куди мені сховатися?... О, якби я пішов до школи, наскільки це було б краще, у тисячу разів краще! Чому я послухався цих негідників, що стали моєю злою долею! Адже вчитель мені про це говорив! І моя мати весь час повчала: «Стережися поганих товаришів!» Але я рідкісний дурень. Я слухаю те, що говорять інші, а роблю, що заманеться. І потім розплачуюся... За все своє життя я в спокої не прожив і чверті години. О, Боже, що буде далі? Що з мене вийде, що з мене вийде?

Піноккіо скімлив, і волав, і бив себе по голові, і торсав бідолашного Едженіо. Раптом він почув, як до нього хтось наближається.

Він обернувся. Це були двоє поліцейських.

— Чого ти лежиш на землі? — запитали вони Піноккіо.

— Я тут зі своїм шкільним товаришем.

— Йому погано?

— Здається, так.

— Ще б пак! — один поліцейський нагнувся над Едженіо й уважно оглянув його. — Цього хлопця поранили у скроню. Хто це зробив?

— Не я! — пискнув Дерев'яний Хлопчик, у якого аж у п'ятах похололо.

— Хто ж тоді, як не ти?

— Не я, — повторив Піноккіо.

— А чим його поранено?

— Цією книжкою! — Піноккіо підняв підручника з арифметики, переплетеного в товстий картон і пергамент, і показав книжку поліцейському.

— А кому належить ця книжка?

— Мені.

— Цього досить. Більше нам нічого не треба. Підведись і йди за нами!

— Але я...
— Ходімо!
— Але я не винен...
— Ходімо!

Перш ніж піти, поліцейські покликали кількох рибалок, що в цей момент саме пропливали повз на човні, і сказали їм:

— Залишаємо цього школяра на вас. Його поранено в голову. Віднесіть хлопця до себе додому і подбайте про нього. А вввзтра ми повернемося і займемося ним.

Потім вони знову підійшли до Піноккіо, взяли його під варту і скомандували по-військовому:

— Вперед! Та хутчіш! Інакше начувайся!

І Дерев'яний Хлопчик швидко пішов вузькою дорогою, що вела до села. Бідолаха лихоманило від страху. Йому здавалося, що це якийсь моторошний сон! Він зовсім розгубився. У нього двоїлося в очах, ноги тремтіли, язик прилип до горлянки, і він не міг вимовити жодного слова. Та навіть у такому стані його мозок свердлила думка, що він разом зі своїми конвоїрами має пройти повз вікна доброї Феї. Краще вже було померти.

Вони дісталися околиці села, аж раптом вітер зірвав з голови Піноккіо ковпак і відкинув його на десять кроків.

— Дозвольте мені, — звернувся він до поліцейських, — підняти свого ковпака.

— Іди, тільки хутчіш.

Дерев'яний Хлопчик пішов і підняв ковпак. Та, замість того, щоб надіти на голову, він затис його в зубах і прожогом помчав назад до моря, наче куля, випущена з рушниці.

Поліцейські зметикували, що зловити його буде нелегко, і направили по його сліду великого собаку-шукача, що на всіх собачих змаганнях брав перший приз за швидкість. Піноккіо біг швидко, та пес був ще прудкіший. Усі жителі кинулися до вікон чи вибігли на вулицю подивитися,

чим закінчиться це шалене переслідування. Однак видовища не вийшло, бо собака й Піноккіо здійняли таку куряву на дорозі, що впродовж кількох хвилин взагалі нічого не було видно.

Розділ 28

Піноккіо збираються засмажити на пательні, як рибу

Під час цієї відчайдушної гонитви була одна страшна мить, одна секунда, коли Піноккіо думав, що пропав, бо Алідоро, собака-шукач, мало не наздогнав його.

Дерев'яний Хлопчик уже чув у себе за спиною хекання страшного звіра і навіть відчував його гаряче дихання.

На щастя, берег був близько, до моря залишалося всього кілька кроків.

Щойно наш герой досяг берега, він зробив надзвичайний стрибок, щось на зразок стрибка щуки, і плюснувся далеко у воду. Алідоро охоче зупинився б, але з

розгону теж полетів у воду. А нещасний не вмів плавати. Він заборсав лапами, щоб утриматися на поверхні, та що більше він хлюпався, то глибше його голова йшла під воду.

Пес із жахом закотив очі і прогарчав:

— Я тону, я тону!

— То йди до дідька! — відповів здаля йому Піноккіо, що уже почувався в безпеці.

— Допоможи мені, любий Піноккіо!.. Врятуй мене від смерті!..

Від цього розпачливого благання Піноккіо, що взагалі-то мав чуйне серце, зглянувся і крикнув собаці:

— Якщо я тебе врятую, ти обіцяєш дати спокій мені і більше не гнатися за мною?

— Обіцяю! Обіцяю тобі! Тільки скоріше, будь ласка! Якщо ти загаєшся ще півхвилини, я пропав!

Піноккіо трохи зачекав. Потім він пригадав батьківську примовку: «Роблячи добру справу, ти нічого не втрачаєш», поплив до Алідоро, схопив його обома руками за хвоста і витягнув на сушу здоровим і неушкодженим.

Бідолашний собака впав на всі чотири лапи. Він наковтався стільки солоної води, що роздувся, як м'яч. А проте Піноккіо йому не дуже довіряв, тож уважав за доцільне знову повернутись у море. Він відплив на певну відстань від берега і крикнув урятованому другові:

— Прощай, Алідоро! Щасливої дороги і всіх благ!

— Прощай, Піноккіо! — відповів собака. — Дякую тобі за порятунок від смерті! Ти мені дуже прислужився, добрий вчинок завжди винагороджується. Можливо, ми ще зустрінемося.

Піноккіо поплив далі вздовж берега. Нарешті він вирішив, що досяг безпечної відстані, і, озирнувшись, побачив у скелі печеру, з якої валував стовп диму.

«У цій печері, — подумав він, — очевидно, горить багаття. Чудово! Можна буде обсушитися й зігрітися, а там... або пан, або пропав».

Дійшовши такого висновку, він поплив до скелі. І коли він збирався видертися на неї, раптом з води щось піднялося і потягло його за собою. Він спробував утекти, але пізно, бо, на свій превеликий подив, опинився у величезних сітях серед безлічі риб різних видів і розмірів, що били хвостами і відчайдушно борсалися.

І тут він побачив, як із печери вийшов рибалка — такий потворний, такий потворний, ніби морське чудисько. Замість волосся в нього на голові стирчав грубий пучок зеленої трави, все його тіло було зеленого кольору, і очі зелені, і зелена довжелезна борода. Він скидався на гігантську зелену ящірку, що раптом стала на задні лапи.

Витягнувши сіті з води, рибалка задоволено мовив:

— Ото пощастило! Ото я сьогодні напхаю своє черево рибою!

«Ох і пощастило ж мені, що я не риба», — подумав Піноккіо і трохи заспокоївся.

Повні тенета риби зелена потвора в людській подобі затила в темну, закопчену димом печеру, посеред якої шипіла пательня з олією, що тільки посилювала огидний запах ворвані.^[4]

— Що ж, подивімося, яку рибку зловили наші сіті, — сказав Зелений Рибалка, потираючи долоні, засунув туди руку завбільшки з лопату і витягнув кілька рибок.

— Які дивовижні рибки! — сказав він і з задоволенням обнюхав їх.

А понюхавши, кинув рибини у порожній горщик. Цю доволі дивну операцію він повторив кілька разів. Щоразу, виймаючи з тенет рибу, він вигукував із радісним передчуттям:

— Яка чудова тріска!

- Яка вишукана кефаль!
- Яка чарівна камбала!
- Який чудовий морський окунь!
- Які милі сардинки!

Можете не сумніватися, що тріска, кефаль, камбала, окунь і сардинки потрапляли в той самий горщик.

Останнім у сітях був Піноккіо.

Витягнувши його, Рибалка здивовано вирячив свої великі зелені баньки і вигукнув майже зі страхом:

— А це що за риба? Не можу пригадати, щоб я їв колись таку!

І він пильно оглянув Піноккіо. Після ретельного вивчення нарешті сказав:

— Зрозуміло. Це, очевидно, морський рак.

Піноккіо образився, що його прийняли за рака, і промовив сердито:

— Що значить рак? Та як ви смієте таке казати? Щоб ви знали, я Дерев'яний Хлопчик!

— Дерев'яний Хлопчик? — повторив Рибалка. — Мушу визнати, помилився. Слово честі, рибу такого виду я ще не бачив. Тим ліпше — бо я з'їм тебе ще з більшим задоволенням.

— Ви мене з'їсте? Невже вам і досі невтямки, що я зовсім не риба? Хіба ви не помічаєте, що я розмовляю і думаю достоту, як і ви?

— Цілком правильно, — підтвердив Зелений Рибалка. — А якщо ти риба, яка має щастя розмовляти і думати так само, як я, то хочу віддати належне, тобто те, на що ти справді заслужив.

— А що це за належне?

— На знак моєї дружби та особливої пошани ти можеш особисто вибрати спосіб свого приготування. Як ти хочеш, щоб тебе приготували: засмажили на пательні чи зварили в горщику, в томатному соусі?

— Відверто кажучи, — відповів Піноккіо, — коли ви вже надали мені право вибору, то ліпше за все звільніть мене, і я повернуся додому.

— Ти, мабуть, жартуєш? Невже ти думаєш, що я прогавлю нагоду поласувати такою рідкісною рибою? Не щодня у цих водах трапляється риба з родини дерев'яних хлопчиків. Дозволь мені зробити так: я тебе засмажу на пательні разом зі всіма іншими рибами, і ти будеш задоволений. Смажитися в компанії таки приємніше.

Почувши цю звістку, нещасний Піноккіо почав плакати, вити і благати про помилування. Він сказав із сльозами:

— Ох, якби я пішов до школи... Але моїх товариші ошукали мене, я довірився їм, і тепер мене за це покарано... У-у-у, у-у-у!..

Піноккіо звивався, як вугор, і докладав усіх зусиль, аби звільнитися від лап Зеленого Рибалки, і той ухопив пучок щонайміцнішого очерету, зв'язав Дерев'яному Хлопчикові руки й ноги, як ковбасу, і кинув його в горщик до інших рибин.

Потім він дістав величезну дерев'яну тарілку з борошном і висипав у неї всю рибу. Рибу він обкачав у борошні й одну по одній відправляв на пательню.

Першими попливли в киплячій олії бідолашні червоноборідки, за ними пішли маленькі окунці, потім тріска, кефаль і сардинки. Нарешті дійшла черга до Піноккіо. Узрівши смерть перед очима (та ще й таку огидну смерть!), Дерев'яний Хлопчик відчув, як його пройняв невимовний жах.

Тільки поглядом бідаха благав про пощаду. Та Зелений Рибалка на це не зважав. Він п'ять або шість разів обкачав Піноккіо в борошні, допоки той став білий, як гіпсова лялька. Потім ухопив його за голову і...

Розділ 29

Піноккіо повертається до будинку Феї, яка обіцяє йому, що відзавтра він більше не буде дерев'янком, стане справжнім хлопчиком.

Великий прийом з нагоди цієї важливої події

У той момент, коли Рибалка збирався кинути Піноккіо у пательню, до печери увійшов великий собака, якого сюди принадив сильний запах смаженини.

— Ану геть звідси! — прикрикнув на нього Рибалка, досі тримаючи Піноккіо в руці, і замахнувся на пса.

Та собака був страшенно голодний, скавчав і виляв хвостом, немов благаючи: «Дай мені трішки смаженої риби, і я дам тобі спокій».

— Геть, я сказав! — повторив Рибалка і замірився дати собаці копняка.

Але пес не зник, щоб із ним так поводитися. Він вишкірився, зблиснувши страшними гострими зубами, і вступив лютий погляд на Зеленого Рибалку.

Аж раптом у печері пролунав кволий голосок:

— Врятуй мене, Алідоро! Якщо ти мене не врятуєш, я пропав!

Собака відразу ж упізнав голос Піноккіо. На своє превелике здивування він виявив, що цей голосок чути з борошняної грудки, яку Рибалка тримає у своїх руках-лопатах.

І що ж тоді зробив Алідоро? Він підскачив, ухопив борошняну грудку, обережно взяв її в зуби і блискавкою вишмигнув із печери.

Рибалка страшенно розлютився, адже в нього вкрали рибу, яку він так мріяв з'їсти. Він кинувся слідом за собакою, але, зробивши кілька кроків, сильно закашлявся і змушений був повернутися.

Алідоро ж у цей час уже мчав стежкою, що вела до села. Там він зупинився й обережно поклав Піноккіо на землю.

— Як мені тобі віддячити? — сказав Піноккіо.

— Пусте, — відповів собака. — Ти мене врятував — жоден учинок не залишається без нагороди. Адже всі на світі мають допомагати один одному.

— Як ти потрапив до печери?

— Я все ще лежав на березі, як раптом вітер доніс казкові пахощі смаженої риби. Ці пахощі розбурхали мій апетит і приманили мене туди. Якби я прийшов на хвилину пізніше...

— Ні слова більше! — скрикнув Піноккіо, знову спітнівши від жаху, — ні слова більше! Якби ти хоч на хвилину спізнився, мене б уже засмажили і проковтнули. Брр!.. Од самої цієї думки дрижаки проймають!

Алідоро, сміючись, простягнув Дерев'яному Хлопчикові свою праву передню лапу, і той міцно потис її на знак дружби.

Після цього вони розійшлися.

Собака почвалав додому, а Піноккіо, залишившись знову на самоті, та ще й із тягарем сумних думок, попрямував до найближчої хижі. Підійшовши до рибальської хатки, він звернувся до старого, що сидів на осонні біля дверей:

— Скажіть, шановний, чи не чули ви про бідолашного хлопчину на ім'я Едженіо, пораненого в голову?

— Цього хлопчика рибалки занесли в хатину, і...

— Він помер?... — перебив його Піноккіо, з тремтінням в голосі.

— Ні. Тепер він живий і відлежується в себе вдома.

— Правда? Правда? — вигукнув Дерев'яний Хлопчик і на радощах перекинувся через голову. — Значить, це була не смертельна рана?

— Вона могла б бути дуже серйозною і навіть смертельною, — відповів старий, — бо хлопця по голові вдарили великою книжкою, переплетеною в товстий картон.

— А хто поцілив у нього книжкою?

— Один його шкільний товариш на ймення Піноккіо, здається.

— А хто він, цей Піноккіо? — запитав Дерев'яний Хлопчик, прикинувшись дурником.

— Подейкують, що погань, ледар, вельми небезпечний тип.

— Наклеп, справжнісінький наклеп!

— А ти знаєш цього Піноккіо?

— Так, трохи знайомий, — відповів Дерев'яний Хлопчик.

— І якої ти про нього думки? — поцікавився старий.

— Я вважаю, що він хороший хлопець, старанний, слухняний і дуже любить свого батька і всю свою сім'ю...

Нахабно збрехавши, навіть і оком не зморгнувши, Дерев'яний Хлопчик помацав свого носа і помітив, що той подовшав на дюйм. Тоді він злякався і почав горланити:

— Не вірте, шановний, усьому хорошому, що я розповів вам про нього! Я знаю Піноккіо дуже добре і можу вас запевнити, що він справді паскудний хлопець, невихований нероба, який, замість того, щоб іти до школи, байдикував зі своїми непевними товаришами.

Щойно він це вимовив, його ніс помітно скоротився.

— А чого ти такий білий? — несподівано запитав старий.

— Бачте... це, власне кажучи, я дуже неуважний, тому притулився до щойно вибіленої стіни, — відповів дерев'янка.

Він посоромився зізнатись у тому, що його, як рибу, обкачали в борошні, щоб засмажити на пательні.

— А що ти зробив зі своєю курткою, штаньми і ковпаком?

— Дорогою на мене напали злодії і пограбували... Скажіть, добродію, а чи немає у вас часом якоїсь одєжини для мене, щоб я міг дійти до свого дому?

— Синку, з одягу я маю тільки мішечок, у якому зберігаю боби. Якщо хочеш, можеш його взяти. Він он там лежить.

Піноккіо не змусив себе просити двічі. Він квапливо взяв порожнього мішечка, прорізав ножицями вниз і з обох боків невеликі дірки і вдягнув на себе як сорочку. У цьому вбогому вбранні повернувся до села.

Проте дорогою з ним почали відбуватися дивні речі: його стали мучити докори сумління. Він робив один крок уперед, один назад і говорив, звертаючись до самого себе:

— Як я можу показатися на очі моїй добрій Феї? Що вона скаже, побачивши мене таким?... Чи пробачить мене вдруге?... Ясна річ, що не пробачить, і вона матиме рацію, бо я нікчемний хлопчисько. Я тільки те й роблю, що обіцяю виправитися, але не дотримую слова!

Коли він дістався до села, була вже темна ніч. Погода зіпсувалася, дощ лив стіною, проте, здавалося, Піноккіо вже ніщо не зможе спинити — він упевнено крокував до Феїного будинку, сповнений рішучості постукати й увійти.

Та перед самісіньким будинком мужність зрадила його, і, замість того, щоб постукати, він знову відійшов кроків на двадцять. І знову підійшов до дверей, і знову йому забракло мужності. Те ж саме повторилося і втретє. Нарешті на четвертий раз він тремтливими руками взявся за дверний молоток і разочок дуже тихесенько стукнув.

Він чекав, чекав, і нарешті через півгодини на верхньому поверсі загорілося світло (будинок був на чотири поверхи), і Піноккіо побачив, як звідти висунувся великий Равлик зі свічкою на голові. Він запитав:

— Хто стукає так пізно?

— Фея вдома? — запитав Дерев'яний Хлопчик.

— Фея спить і просила, щоб її не будили. А хто ти такий?

— Я.

— Хто — я?

— Піноккіо.

— Хто такий Піноккіо?

— Дерев'яний Хлопчик, що живе у Феї.

— О, знаю, знаю, — сказав Равлик. — Іду відчиняти, зажди хвильку!

— Швидше, будь ласка, інакше я можу померти від холоду!

— Хлопчику мій, я Равлик, а равлики ніколи не квапляться.

Минула година, минуло дві години, а двері все не відчинялися.

Піноккіо, що тремтів від холоду і страху, осмілів і постукав голосніше. Після другого стукоту відчинилося вікно на третьому поверсі і показався той самий Равлик.

— Любий мій Равлику, ріднесенький, — крикнув Піноккіо з вулиці, — я вже чекаю дві години! А дві години за такої погоди здаються довшими, ніж два роки. Будь ласка, швидше!

— Хлопчику мій, — відповів Равлик з незворушним спокоєм і холоднокровністю, — я Равлик, а равлики ніколи не квапляться.

І вікно знову зачинилося.

Пробило північ, потім першу ночі, потім другу годину, а двері все ніяк не відчинялися.

Піноккіо урвався терпець. Він спересердя схопив дверний молоток і приготувався стукнути так сильно, щоб весь будинок задвигтів. Аж раптом залізний дверний молоток перетворився на живого вугра, вислизнув у нього з рук і зник у водостічній канаві.

— Еге! — лютував Піноккіо. — Коли зник дверний молоток, я стукатиму ногами!

І він відступив назад, розігнався і щодуху стукнув ногою у двері. Удар був настільки сильний, що півноги Піноккіо

застрягло в дереві. Він силкувався висмикнути ногу, та марно. Нога сиділа міцно, наче цвях.

Уявіть собі становище бідолашного Піноккіо! Він усеньку ніч простояв однією ногою на землі, а друга стирчала у дверях.

Із настанням ранку двері нарешті відчинились.

Равликові знадобилося всього дев'ять годин, аби спуститися з четвертого поверху до парадних дверей. І треба сказати, йому це вартувало величезних зусиль!

— Що ти там робиш ногою в дверях? — запитав він Дерев'яного Хлопчика і засміявся.

— Сталося лихо. Спробуйте, будь ласка, високошановний Равличку, може, вам удасться звільнити мене від цих тортур...

— Дитятко моє, це зможе зробити тільки тесля, а я зроду-віку в руках навіть рубанка не тримав.

— Попросіть Фею від мого імені...

— Фея спить і просила її не будити.

— І що ж мені робити? Невже я весь день залишуся затисненим у дверях?

— То займися чимось. Ну, хоч би рахуй мурашок, що лазять по вулиці.

— Принесіть мені, принаймні, чого-небудь попоїсти, я зовсім охляв.

— Хвилиночку! — пообіцяв Равлик.

І справді, Піноккіо побачив його за три з половиною години зі срібною тацею на голові. На таці лежав буханець хліба, курка і чотири стиглі абрикоси.

— Це сніданок, який послала вам Фея, — сказав Равлик.

Побачивши всю цю смакоту, Піноккіо відчув, як у нього відлягло від серця. Та як же ж він розчарувався, коли, жадібно накинувшись на сніданок, виявив, що хліб зроблений із гіпсу, курка — з картону, абрикоси — з алебастру, а виглядало все це, ніби справжнісіньке!

Він був ладен заплакати з досади і пожбурити з таці все, що на ній лежало. Однак до цього не дійшло. Чи то від великих страждань, чи то від великої порожнечі в шлунку він знепритомнів.

Коли ж отямився, побачив, що лежить на дивані, а Фея стоїть біля нього.

— І цього разу я тобі пробачаю, — сказала Фея, — але горе тобі, якщо ти ще раз щось таке втнеш.

Піноккію пообіцяв і заприсягся, що він учитиметься і завжди добре поводитиметься. І він додержав свого слова до кінця року. На іспитах перед канікулами його навіть оголосили найкращим учнем школи. Він поведився так гарно, що Фея на радіощах сказала йому:

— Завтра я нарешті виконаю твоє бажання.

— Тобто?

— Завтра ти вже не будеш Дерев'яним Хлопчиком, а станеш справжнісінькою людиною.

Годі описати радість Піноккію, коли він почув цю звістку. Усіх його друзів та шкільних товаришів було запрошено на урочистий прийом до будинку Феї. Фея обіцяла заварити двісті філіжанок кави з молоком і випекти чотириста хлібців, причому намастити їх маслом з обох боків.

Цей день мав стати чудовим і веселим днем, але...

На жаль, у житті дерев'яних хлопчиків завжди є «але», яке все перекидає догори дриґом.

Розділ 30

**Замість того, щоб стати
хлопчиком, Піноккіо вирушає зі
своїм другом Ґнотом до раїни
Розваг**

Ясна річ, Піноккіо дуже кортіло якомога веселіше відсвяткувати цю знаменну подію, тож він попросив Фею, аби та дозволила йому піти в місто і запросити всіх товаришів. Фея погодилась і попередила:

— Іди і запроси своїх товаришів на завтра, але пам'ятай — до смерку ти маєш повернутися додому. Зрозумів?

— Я обіцяю повернутися не пізніше ніж за годину, — відповів Дерев'яний Хлопчик.

— Остерігайся, Піноккіо! Діти легко дають обіцянки і часто не додержують їх.

— Але ж я не такий, як інші. Коли я щось уже й обіцяю, то неодмінно виконую, це залізно.

— Побачимо. Та гляди, якщо ти не послухаєш мене, це тобі тільки зашкодить.

— Чому?

— Бо всі діти, які не прислухаються порад людей зі значно більшим життєвим досвідом, завжди потрапляють у халепу.

— О, я це вже добре затамив із власного сумного досвіду, — сказав Піноккіо. — Зараз я точно не потраплю на цей гачок.

— Життя покаже, чи щирий ти зі мною зараз, життя покаже...

Аби більше не виглядати марнослівним і не розкидатися обіцянками, Піноккіо попросився з доброю Феєю, що стала йому за матір, і, наміряючись справді додержати свого слова, з веселим свистом вистрибнув з будинку.

Не минуло й години, як він обійшов усіх своїх друзів і гречно запросив їх на свято.

Одні щиро приймали запрошення, інших довелося трохи припрошувати, та, коли дізнавалися, що хлібці для вмочування в каву з молоком намащуватимуть маслом з обох боків, то одразу ж міняли свою думку і всі, як один, казали:

— Ми залюбки прийдемо, і все це для того, щоб тебе потішити.

Серед усіх своїх шкільних товаришів Піноккіо виокремлював одного, якого вважав особливо близьким. Його звали Ромео, та він мав прізвисько Гніт. Це був худорлявий, кволенький, блідуватий хлопчина, що справді скидався на новий гніт у восковій свічці.

Гніт був найледачіший і найбезсоромніший хлопчисько у всій школі, проте Піноккіо його страшенно любив. І ось він пішов до нього, щоб і його запросити, та не застав удома. Він зайшов удруге і втретє, але марно.

Де його шукати? Піноккіо обнишпорив усі закутки і пролази й нарешті виявив Гнота у критому дворі одного сільського будинку.

— Що ти тут робиш? — запитав Піноккіо.

— Я чекаю півночі, щоб вирушити в подорож.

— Куди?

— Далеко-далеко-далеко.

— А я вже тричі був у тебе вдома і скрізь шукав тебе!..

— А чого ти хочеш від мене?

— Ти хіба не знаєш грандіозну новину? Ти не знаєш, яке велике щастя на мене чекає?

— Яке?

— Від завтра дня я більше не буду Дерев'яним Хлопчик, а стану справжнім, як ти й усі інші.

— Що ж, вітаю.

— То я чекаю тебе завтра?

— Але ж я сказав тобі, що сьогодні вночі вирушаю в мандрівку.

— О котрій годині?

— Скоро.

— А куди?

— Я вирушаю в країну... у найпрекраснішу країну на світі — у справжніську країну блаженства і гультяйства!

— А як називається ця країна?

— Вона називається Країною Розваг. Поїдеш зі мною?

— Ні, я не поїду.

— Даремно, Піноккіо! Повір мені, ти пошкодуєш, що не поїхав. Для нас, хлопчаків, годі й шукати кращої країни. Там немає ні шкіл, ні вчителів, ні книжок. Там не треба вчитися. У четвер там вихідний, а тиждень складається з шести

четвергів та однієї неділі. Ти лишень уяви: осінні канікули там починаються першого січня і закінчуються тридцять першого грудня. Ось така країна мені до душі. Так має бути у всіх цивілізованих країнах!

— А все-таки, що люди роблять у Країні Розваг?

— Веселяться з ранку до вечора. Увечері лягають спати, а наступного дня все по колу. Що скажеш на це?

— Гм! — вимовив Піноккіо і закивав головою, що мало означати: «Я не проти такого способу життя!»

— Отже, підеш зі мною? Так чи ні? Вирішуй!

— Ні, ні і ще раз ні! Я обіцяв моїй добрій Феї стати чемним хлопчиком, і я додержу своєї обіцянки. До речі, сонце вже сідає. Я мушу повертатися додому. Отже, бувай здоровий, щасливої дороги!

— Куди ти поспішаєш?

— Додому. Моя добра Фея просила, щоб я до смерку був удома.

— Зажди ще зо дві хвилики.

— Я запізнюся.

— Тільки дві хвилини.

— Але Фея мене лятиме!

— Та хай свариться. Накричиться вдосталь і вгамується, ти ж знаєш цих дорослих, вони одержують від сварок неймовірно задоволення, невже ти можеш позбавити свою любу Фею такої приємності? — лукаво вимовив Гніт.

— А як ти подорожуватимеш? Сам чи з кимсь?

— Сам? Та нас зібралась цілісінька ватага — більше ста хлопців!

— Ви йдете пішки?

— Ти що, з глузду з'їхав? Пішки! Зараз приїде фургон, який прихопить мене і повезе в омріяну країну.

— Я усе віддав би за те, щоб фургон з'явився негайно!

— Чому?

— Хочу подивитися, як ви від'їжджатимете.

— Почекай ще трохи, і ти побачиш.

— Ні, ні. Я піду додому.

— Всього лишень дві хвилини!

— Я і так дуже затримався. Фея непокоїтиметься.

— Бідолашна Фея! Може, ти боїшся, що тебе кажани з'їдять?

— А ти цілком упевнений у тому, — поцікавився Піноккіо, — що в тій країні справді немає жодної школи?

— Навіть натяку!

— І ніяких учителів?

— Жоднісінького!

— І там не треба вчитися?

— Ні-ні-ні!

— Яка чудова країна! — вигукнув Піноккіо, і в нього навіть слинки потекли. — Яка чудова країна! Хоча я там ніколи не був, але я можу собі уявити.

— То чом би тобі не вирушити з нами?

— Навіть і не мрій, що тобі вдасться мене вмовити! Я пообіцяв моїй добрій Феї стати чемним хлопчиком, а я слів на вітер не кидаю.

— Ну що ж, тоді прощай! І передай від мене тисячу привітів школам, гімназіям і реальним училищам!

— Прощай, Гноте! Щасливої дороги, море задоволень, і хоч інколи згадуй своїх друзів!

Після цих слів Дерев'яний Хлопчик попрямував додому.

Проте, зробивши два кроки, він знову зупинився, обернувся до свого друга і запитав:

— То ти на сто відсотків упевнений, що в тій країні тиждень складається з шести четвергів і однієї неділі?

— Цілком певен, на сто п'ятдесят відсотків!

— І насправді осінні канікули починаються там першого січня, а закінчуються тридцять першого грудня?

— Зуб даю!

— Яка чудова країна! — сказав Піноккіо ще раз і сплюнув од задоволення. Потім з твердою рішучістю випалив, заплющивши очі, наче сам вигляд друга-гультая вже спокушає його послати і школу, і вчителів, і навіть Фею під три чорти:

— Все, прощай! Щасливої дороги!

— Бувай.

— Коли ви від'їжджаєте?

— Негайно.

— Шкода! Якби до від'їзду залишалася година, я б, мабуть зважився почекати.

— А Фея?...

— Тепер все одно надто пізно... Яка різниця, повернуся я додому на годину раніше чи пізніше.

— Бідолашний Піноккіо! А якщо Фея тебе лаятиме?

— Нехай лає. Насварившись удосталь, вона вгамується.

Тим часом настала глупа ніч — хоч в око стрель. Аж раптом вони побачили, як удалині застрибав вогник, і почули дзвін дзвіночків і мелодійний звук труби.

— Це він! — закричав Гніт і схопився на ноги.

— Хто? — прошепотів Піноккіо.

— Фургон, на якому я поїду. Поїдеш зі мною чи ні?

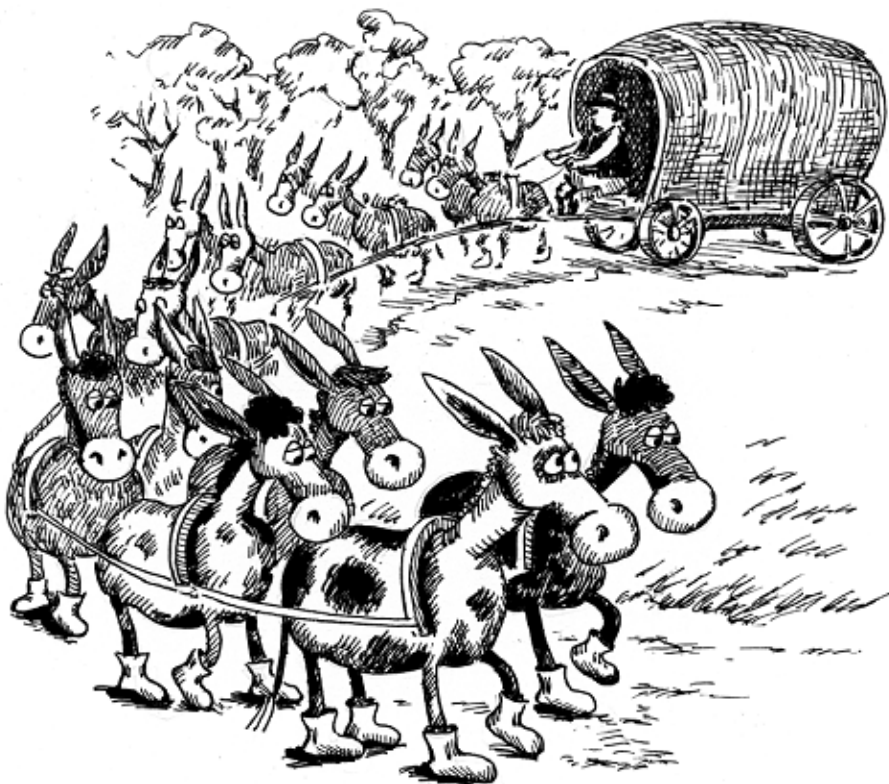
— І правда, — благально запитав Дерев'ний Хлопчик, — що в тій країні взагалі не треба вчитися?

— Ні-ні-ні!

— Яка чудова країна, яка чудова країна, яка чудова країна!

Розділ 31

Після п'яти місяців блаженного гультяйства Піноккіо, на свій превеликий подив, помічає, що...

Нарешті наблизився фургон. Він прямував зовсім безшумно — його колеса обмотали паклею і лахміттям.

Фургон тягли дванадцять упряжок осликів, усі однакового зросту, хоч і різної масті. Були сірі, білі, в цятку,

наче посипані перцем і сіллю, в синю і жовту смужку. Та найдивовижніше те, що на ногах у всіх двадцяти чотирьох осликів були не підкови, як в інших в'ючних тварин, а білі шкіряні чобітки, як у людей.

Хто ж був кучером цього дивовижного фургона?

Уявіть пана: гладкенький, кругленький і м'якенький, як масляна куля. Обличчя, як рожеве яблучко; з нього не сходила усмішка. Голосок тоненький і улесливий, як у кота, що випрошує смачненького у своєї господині.

Забачивши його, всі хлопчаки ніби зачаровані лізли у його фургон, аби він тільки відвіз їх до тієї воістину блаженної країни, що позначена на географічній мапі принадною назвою Країна Розваг.

І справді, фургон уже був повен-повнісінький хлопчаками від восьми до дванадцяти років. Він був набитий ними, як діжка оселедцями.

Хлопцям було так тісно і незручно, що вони ледве дихали, та ніхто з них не кричав «ой», ніхто не скаржився. Сама надія, що за кілька годин вони опиняться у країні, де немає ні книжок, ні шкіл, ні вчителів, так тішила ледарів, що їх не лякали труднощі й перепони, їм навіть не хотілось їсти і спати. Щойно фургон зупинився, солодкавий Панок звернувся до Гнота з кривою посмішкою:

— Скажи мені, мій красеню, ти також хочеш вирушити з нами до щасливої країни?

— Авжеж, хочу.

— Але я повинен тебе застерегти, мій красеню, що у фургоні немає місця. Як бачиш, він переповнений.

— Дурниці, — заперечив Гніт, — коли у фургоні немає місця, я всядуся на дишло.

І, підстрибнувши, він опинився на дишлі.

— А ти, рідненький, — улесливо запитав Пан у Піноккіо, — поїдеш з нами чи тут залишишся?

— Я залишуся, — відповів Піноккіо. — Я піду додому. Я хочу вчитися і досягати успіхів у навчанні, як усі пристойні діти.

— Боже помагай!

— Піноккіо, — втрутився Гніт, — послухай мене, їдь із нами, і ми весело заживемо.

— Ні, ні, ні!

— Їдь із нами, і ми весело заживемо! — крикнули чотири голоси з фургона.

— Їдь із нами, і ми весело заживемо! — підхопила сотня голосів.

— А якщо я з вами поїду, що тоді скаже моя добра Фея? — запитав Дерев'яний Хлопчик, що вже почав вагатися.

— Навіщо тобі думати про це! Краще думай про те, що ми їдемо у країну, де ганятимемо без діла з ранку до смерку.

Піноккіо не відповів, тільки зітхнув. Потім він зітхнув ще і ще раз. І після третього зітхання він нарешті сказав:

— Посуньтєся трохи. Я теж поїду.

— Усі місця зайнято, — відповів Пан, — але, щоб ти бачив, як ми тобі раді, я можу поступитися тобі своїм кучерським місцем.

— А ви?

— Я піду пішки поряд із фургоном.

— Ні, цього я не можу допустити, я краще сяду одному з цих віслучків на спину, — заперечив Піноккіо.

І він одразу ж підійшов до осла — це був правий ослик у першій упряжці — і спробував стрибнути йому на спину. Та мила тваринка раптово обернулася і з такою силою вдарила його мордою в живіт, що Піноккіо впав навзнік і задригав ногами.

Розкотився оглушливий регіт хлопчиськ.

Але Пан не сміявся. Він одразу ж підійшов до норовливого віслючка, вдавав, що цілує його, та натомість боляче вкусив його за праве вухо.

Тим часом розлючений Піноккіо схопився на ноги і вправно стрибнув бідолашній тварині просто на спину. І стрибок був таким майстерним, що хлопчаки урвали сміх і вигукнули: «Хай живе Піноккіо!». Вибухнули гучні аплодисменти, і Піноккіо вже був задер свого довгого носа, аж раптом ослик підняв задні ноги і відкинув Дерев'яного Хлопчика на дорогу, просто на купу щебеню.

Тут знову вибухнув нестримний регіт. Але Пан не розсміявся. Він підійшов до ослика, схилився над ним, ніби хотів щось пошепотіти, і гризонував його ліве вухо так, що те аж захрумтіло в нього на зубах. Потім він сказав Дерев'яному Хлопчикові:

— Сідай знову і не бійся. Цей ослик дивакуватий, але я шепнув йому одне слівце і сподіваюся, що тепер він буде стриманий і сумирний.

Піноккіо всівся. Нарешті рушили. Коли ослики пришвидшили біг, фургон заторохтів по бруківці, вимощеній каменем, так, що хлопці аж підстрибували, забиваючи свої нерозважливі голови об стелю фургону. Раптом Піноккіо почув тихий, ледь виразний голос, що звертався до нього:

— Бідолашний дурнику, ти зробив по-своєму і шкодуватимеш про це!

Переляканий дерев'яно роззирнувся, не тямлячи, хто ж вимовив ці слова. Але він нікого не побачив: віслюки бігли чвалом, фургон котився повним ходом, хлопчаки нарешті заснули.

Гніт хропів, як ведмідь, а Пан на козлах мугикав пісеньку:

Усі сплять вночі,
Не сплю лише я,

Лише я не сплю...

Коли вони проїхали ще з півкілометра, Піноккіо знову почув той самий тихий голосок:

— Затям собі, бовдуре! Хлопцям, яким байдуже до навчання, котрі закинули свої книжки, забули про школи та вчителів, аби задовольнятися тільки грою і розвагами, неодмінно буде непереливки... Я це знаю із власного досвіду... і можу запевнити тебе в цьому. Однієї чудової днини і ти плакатимеш, як я тепер плачу... але буде надто пізно.

Від цих слів, що більше скидалися на шелест листя, ніж на людську мову, Дерев'яний Хлопчик страшенно злякався, зістрибнув з віслюкової спини і схопив його за морду.

Уявіть собі його подив, коли він помітив, що ослик плаче... плаче, як маленький хлопчик.

— Агов, синьйоре Пан! — покликав Піноккіо господаря фургона. — Ви знаєте новину? Цей ослик плаче!

— Нехай плаче. Переплаче!

— Невже вам удалося навчити його людської мови?

— Ні. Він сам навчився вимовляти кілька слів, бо три роки жив у компанії дресированих собак.

— Бідолашна тварина!

— Та хутчіш, хутчіше, — поквапив його Пан, — ми не можемо гаяти свій час на віслючі сльози. Сідай і їдьмо! Ніч холодна, дорога далека.

Піноккіо підкорився. Фургон знову рушив, і на світанку вони щасливо досягли Країни Розваг.

Ця країна не була схожа на жодну іншу країну в світі. Її населяли лише діти. Найстаршим було чотирнадцять років, а наймолодшим — вісім. На вулицях панували такі веселощі, такий шум і гамір, що можна було збожеволіти. Усюди тинялись юрмиська нероб. Вони грали в камінчики, у м'яча,

їздили на велосипедах, гарцювали на дерев'яних конячках, бавилися в піжмурки, у квача, бігали, перевдягнені у клоунів, співали, стрибали, стріляли, ходили на руках, походжали, як генерали, з паперовими шоломами і картонними мечами, реготали, кричали, горланили, плескали в долоні, свистіли і кудкудакали. Словом, тут панував такий гармидер, що треба було затуляти вуха, аби остаточно не оглухнути.

На всіх майданах стояли невеликі балагани, з ранку до ночі переповнені дітьми, а на стінах усіх будинків можна було прочитати найдивакуватіші написи вугіллям, як наприклад: «Нехай завжди будут їхражки!» (замість: «Нехай завжди будуть іграшки!»), «Ми не хочімо в школу!» (замість: «Ми не хочемо до школи!»), «Геть орихметику!» (замість: «Геть арифметику!»).

Піноккіо, Гніт і решта хлопчаків, які щойно опинилися серед цього шарварку, за якихось десять хвилин влилися в несамовитий безлад і скоро стали нерозлийвода зі всіма маленькими мешканцями цієї чудернацької країни.

У всьому білому світі годі шукати щасливіших од них.

У круговерті розваг і забавлянок години, дні й тижні пролітали, мов сон.

— Оце житуха! — вигукував Піноккіо щоразу, коли випадково зустрічав Гнота.

— Тепер ти пересвідчився, що я мав рацію? — відповідав Гніт. — А тобі все подавай уроки, тобі неодмінно слід було йти до нудної Феї!.. Своїм щастям, що позбавився тупих книжок і зарозумілого промивання мізків, ти маєш завдячувати мені — це все результат моїх старань. Ти хоч розумієш це? Тільки справжній друг здатен так прислужитися тобі!

— Твоя правда, Гноте. Якщо я сьогодні почуваюся щасливим, то це тільки твоя заслуга. А знаєш, що мені говорив учитель про тебе? Він мені завжди казав: «Не

знайся з цим волоцюгою! Гніт поганий товариш, він не навчить тебе хорошому!».

— Бідолашний учитель! — похитав головою Гніт. — Я дуже добре знаю, що він мене ненавидів і говорив про мене всяку гидоту. Та я великодушний і прощаю йому це.

— Ти такий шляхетний! — вигукнув Піноккіо, сердечно обійняв свого друга і поцілував його в чоло.

Таке безтурботне життя, з іграми і пустими теревеннями з ранку до вечора, тривало ось уже п'ять місяців. Аж допоки одного ранку Піноккіо прокинувся і був прикро вражений подією, що вкрай зіпсувала йому настрій...

Розділ 32

**У Піноккіо виростають довгі вуха.
Згодом він перетворюється на
справжнього віслюка і починає
ревти по-ослячому**

«Що ж то була за подія?» — запитаєте ви, мої любі дітки.

Зараз усе вам розповім. Коли Піноккіо того ранку прокинувся, у нього засвербіла потилиця, і він потягнувся рукою до голови. А коли став чухати, то відчув... Як ви гадаєте, що він відчув?

На свій неймовірний подив, він помітив, що його вуха стали довшими на цілу долоню.

Ви ж пам'ятаєте, що Дерев'яний Хлопчик мав манюсінькі вушка, що їх неозброєним оком і не розгледити. Отже, можете собі уявити його спантеличення, коли він виявив, що його вуха за ніч перетворилися на дві мітелки.

Він притьмом кинувся шукати люстерко, аби з'ясувати, що ж насправді сталося. Не знайшовши люстерка, налив у миску води і побачив у ній таке, що не дай Боже: його голову увінчувала пара чудових осячких вух.

Можете уявити горе, сором і відчай бідолашного Піноккіо.

Він плакав, тремтів, бився головою об стіну. Та що більше він побивався, то довшими ставали його вуха, і незабаром їхні кінчики навіть укрилися шерстю.

Його вереск привернув увагу маленького Бабака, що жив на верхньому поверсі. Бабак прибіг і, побачивши Дерев'яного Хлопчика в такому стані, турботливо запитав:

— Що з тобою сталося, любий сусіде?

— Я захворів, Бабаче, я дуже захворів... У мене така хвороба, від якої мені вже не хочеться жити. Ти вмієш міряти пульс?

— Трішки.

— Тоді визнач, будь ласка, чи не лихоманка в мене часом.

Бабак підняв свою праву передню лапку, порахував частоту ударів серця в Піноккіо і, зітхаючи, сказав:

— Мій любий друже, на жаль, я маю повідомити тобі сумну звістку.

— А саме?

— У тебе страшна хвороба.

— Яка?

— Осячча лихоманка.

— Не розумію, — відповів Піноккіо, хоча усе дуже добре зрозумів.

— Тоді я тобі поясню, — продовжував Бабак. — Знай, за якихось дві-три години ти більше не будеш Дерев'яним Хлопчиком, ба навіть гірше — ти НІКОЛИ не будеш хлопчиком...

— Ким тоді я буду?

— За дві-три години ти станеш справжнім віслюком, як ті, що їх запрягають у віз і возять на базар капусту і салат.

— О нещасний я, нещасний! Ой леле, яке горечко! — розпачливо вигукнув Піноккіо, схопив свої вуха руками і став їх люто рвати, неначе це були чужі вуха.

— Мій любий, — спробував утішити його Бабак, — нічого вже не вдієш! Це визначено долею. Бо написано в Книзі Мудрості, що всі ледачі хлопчиська, які відвернулися від навчання і марнують свої дні тільки в іграх і неробстві, як не тепер, то в четвер, повинні стати ослами, всі без винятку.

— І це справді так? — схлипнув Дерев'яний Хлопчик.

— На жаль, це правда. І даремні всі стогони. Треба було раніше про це думати.

— Але я не винен! Повір мені, Бабаче, винен тільки Гніт.

— А хто це — Гніт?

— Мій шкільний товариш. Я хотів повернутися додому, хотів стати чемним, хотів здобувати освіту, хотів досягнути успіхів у навчанні... але Гніт сказав: «Навіщо тобі забивати мізки навчанням? Для чого тобі школа? Ліпше ходімо зі мною до Країни Розваг! Там ми більше не вчитимемося, ми з ранку до смерку лише розважатимемося!»

— А чого ж тоді ти пристав до цього кепського товариша?

— Чого?... Мій любий Бабаче, тому що я Дерев'яний Хлопчик, позбавлений розуму... і серця. О, якби в мене було хоч малесеньке серце, я б не втік од моєї доброї Феї, що

любила мене, як мати, і так багато зробила для мене!.. Я тепер уже був би не Дерев'яним Хлопчиком, а дитиною, як усі. Стривай лишень, Гноте, потрап мені під гарячу руку, перепаде тобі на горіхи!

І він кинувся до виходу. Та на порозі пригадав про свої осяччі вуха, і йому забракло духу з'явитися в такому вигляді перед чесним народом. Що ж він зробив? — Ухопив великого фланелевого ковпака і натягнув його собі на голову, насунув аж до самісінького довгого носа.

Піноккіо кинувся шукати Гнота. Він шукав його на вулицях і майданах, у маленьких театральних балаганах, словом — скрізь. Та не знайшов. Кожного стрічного він запитував про нього, але ніхто не бачив Гнота.

Тоді він пішов до нього додому і постукав у двері.

— Хто там? — запитав Гніт за дверима.

— Це я, — відповів Дерев'яний Хлопчик.

— Почекай хвилю, зараз я тобі відчиню.

Десь через півгодини двері відчинилися. Піноккіо не міг із дива зійти, коли побачив Гнота у великому фланелевому ковпаку, натягнутому по самісінький ніс!

Побачивши ковпака, Піноккіо відчув певну втіху та одразу ж подумав: «Чи не захворів мій друг на ту саму хворобу, що й я? Чи не осяча в нього лихоманка?»

Однак він удав, що нічого не помічає, і, ехидно посміхаючись, запитав:

— Як життя, мій любий Гноте?

— Все чудово. Почуваюсь, як миша у швейцарському сирі.

— Ти це серйозно?

— Який сенс мені брехати?

— Даруй, друже, та для чого ти надів на голову ковпака, що приховує твої вуха?

— Це мені лікар прописав — я забив коліно. А ти, мій любий Піноккіо, чого ти напнув собі на носа цього фланелевого ковпака?

— За порадою лікаря, бо я забив п'яту.

— Бідолашний Піноккіо!

— Бідолашний Гноте!

Після цього запала мовчанка, під час якої обидва приятелі насмішкувато оглядали один одного.

Нарешті Піноккіо проспівав медовим голосом:

— Скажи мені, мій любий Гноте, ти ніколи не хворів на вуха?

— Я? Ні!.. А ти?

— Ніколи! Проте сьогодні одне моє вухо дуже мене занепокоїло.

— І в мене така халепа.

— І в тебе? А яке вухо в тебе болить?

— Обидва. А в тебе?

— Обидва. Значить, у нас одна біда на двох?

— Боюся, що так.

— Зроби мені ласку, Гноте...

— Залюбки. Від щирого серця!

— Чи не покажеш ти мені свої вуха?

— Чом би й ні? Але спочатку я хочу побачити твої, любий Піноккіо.

— Ні, спочатку ти покажи свої.

— Ні, мій сердечний друже! Спочатку ти, а потім я.

— Ну гаразд, — сказав Дерев'яний Хлопчик, — у такому разі, укладімо дружню угоду.

— Прошу оголосити цю угоду.

— Ми обидва одночасно зніmemo наші ковпаки. Згоден?

— Згоден.

— Отже, увага! — І Піноккіо голосно крикнув: — Один! Два! Три!

На рахунок «три» обидва хлопчики зірвали з голови ковпаки й підкинули їх.

І тоді сталося неймовірне. Піноккіо і Ґніт взагалі забули про своє горе і сором. Навпаки, вони почали підморгувати один одному і після численних стрибків і мавпування вибухнули диким реготом.

І так реготали до колькок. Аж раптом Ґніт замовк, захитався, сплотив і крикнув своєму другові:

— Допоможи, допоможи, Піноккіо!

— Що з тобою?

— Ой, я не можу прямо стояти на ногах!

— Я теж не можу! — вигукнув Піноккіо, заплакав і захитався.

І по цих словах вони обидва опустилися навколішки і почали гасати по кімнаті на руках і ногах. Раптом їхні руки перетворилися на ноги, обличчя видовжилися і стали мордами, а тіла покрилися світло-сірою, усяною чорними цятками шерстю.

Та чи знаєте ви, яка мить була найжахливішою для обох бідах? Мить, коли вони помітили, що в них ззаду вирости хвости. Охоплені жахом, горем і соромом, вони заплакали і на все горло стали нарікати на свою долю.

Краще б вони стулили свої дурні пельки! Бо замість плачу і скарг із їхніх горлянок почало вириватися осяче ревіння. І, голосно ревучи, вони вимовили в унісон:

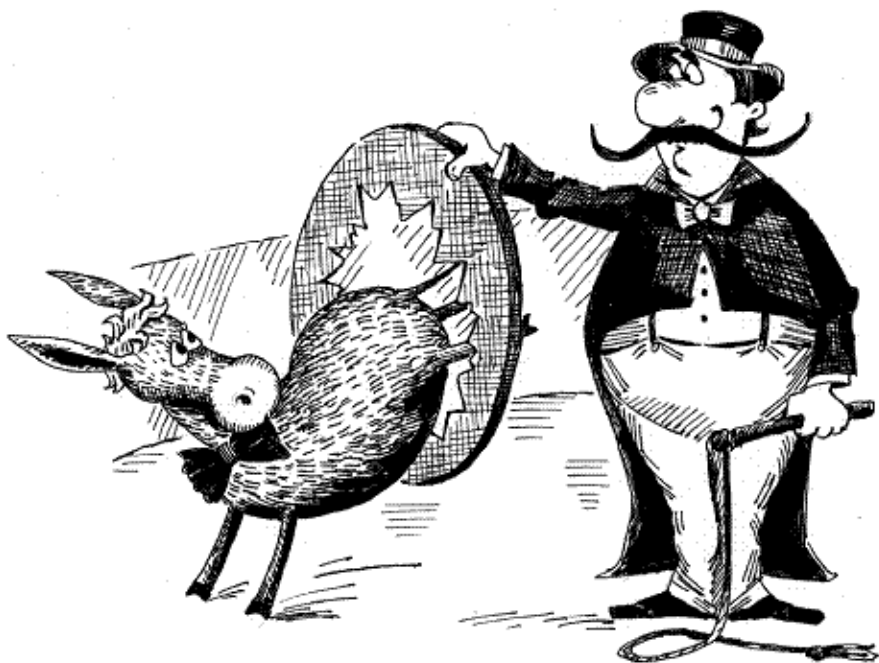
— І-а, і-а, і-а!

У цей момент пролунав стукіт у двері, і з вулиці долинув голос:

— Відчиніть! Я Пан, кучер фургона, який привіз вас до цієї країни. Негайно відчиняйте, інакше начувайтесь!

Розділ 33

Після перетворення на справжнього віслиюка Піноккіо виставили на продаж. Його купує директор цирку, що хотів навчити його танцювати і стрибати через обруч. Але Піноккіо травмує ногу і потрапляє до іншого покупця, який хоче зробити з його шкури барабан

Побачивши, що ніхто не квапиться відчиняти йому двері, Пан сам це зробив одним сильним ударом ноги.

Ввійшовши до кімнати, звернувся до Піноккіо і Гнота зі своєю звичайною посмішкою:

— Хлоп'ята! Ви непогано ревли, я відразу ж упізнав вас по голосах. Ось чого я тут.

По цих словах обидва віслучки замовкли і припишкли. Вони стояли, підбгавши хвости, похиливши голови і розвісивши вуха.

Перш за все Пан погладив і обмацав їх. Потім дістав шкребок і ретельно почистив.

Коли він їх начистив так, що аж шкури заблищали, як два люстра, то надів на них вуздечки і повів на базар продавати.

І справді, покупці не забарилися.

Гнота купив селянин, у якого напередодні здох віслук, а Піноккіо продали директорові однієї трупи клоунів і канатних танцюристів. Директор вирішив вимуштрувати його, щоб він разом з іншими тваринами танцював і стрибав.

Тепер ви втямили, мої любі маленькі читачі, яким ремеслом займався Пан? Цей огидний карлик, у якого обличчя було наче медом намащене, час від часу здійснював мандрівку білим світом на своєму фургоні. Дорогою він збирав зледачілих дітей, які не любили книжки, школу й учителів. Це була зовсім неважка справа, адже варто було лінохам пообіцяти безхмарне життя, як вони притьомом стрибали у фургон, легкодушно прямуючи до Країни Розваг, аби тільки нічого не робити, більше не відкривати жодної книжки і не слухати напучувань педагогів.

А потім бідолашні обдурені дітлахи від безугавних розваг і байдиків ставали віслюками. Ось цих віслюків із величезним задоволенням Пан за вуздечку приводив на ярмарки і звірині ринки.

У такий спосіб за кілька років він нажив собі мільйонних статків.

Про подальшу долю Гнота, на жаль, мені нічого не відомо.

Та я знаю, що в Піноккіо розпочалось не життя, а справжнісінька каторга.

Коли його привели до стійла, новий господар поклав йому в ясла^[5] соломи. Але Піноккіо, скуштувавши цієї їжі, одразу ж виплюнув.

Тоді господар з бурчанням поклав йому до годівниці сіна, та віслюкові-початківцю й сіно не йшло на душу.

— То ти й сіна не жереш? — гнівно вигукнув господар. — Можеш не сумніватися, любий ослику, я виб'ю з тебе ці дурущі! — І, щоб напоумити віслюка, він ударив його батогом по ногах.

Піноккіо заплакав і заревів од болю.

— І-а, і-а, я не можу перетравити солому!

— Тоді жери сіно! — відповів господар, який дуже добре розумів віслучу мову.

— І-а, і-а, від сіна мені болить живіт!

— Ти, мабуть, думаєш, що я годуватиму такого осла, як ти, курячою печінкою і каплунами?^[6] — ще більше розлютився господар і знову уперіщив його батогом.

Після другого удару Піноккіо зрозумів, що ліпше промовчати, і не зронив більше жодного звуку.

Господар замкнув стійло, і Піноккіо залишився сам. А що він давно вже не їв, то почав ревити з голоду. І так уже роззявляв свою пащу, наче піч!

Однак, не знайшовши нічого іншого у своїй годівниці, нарешті почав старанно жувати сіно. Ретельно розжувавши, заплющив очі і проковтнув.

«Сіно не така вже й погана їжа, — сказав він сам до себе, — але було б значно, значно ліпше, якби я продовжував навчання!.. Тоді я замість сіна їв би окраєць свіжого хліба і дебелий кавалок ковбаски на додачу! Охо-хо!..»

Прокинувшись наступного ранку, він одразу ж став шукати сіно в яслах. Але нічого не знайшов, бо вночі з'їв усе. Тоді напхав собі повного рота різаної соломи.

Пережовуючи цю їжу, Піноккіо з'ясував, що солома навіть віддалено не нагадує міланську рисову бабку чи неаполітанські макарони.

— Терпи! — сказав він сам до себе і продовжував жувати. — Якби моє лихо могло послужити уроком для всіх неслухів і ледарів! Терпи!.. Терпи!..

— Терпіти, ще чого! — крикнув господар, що саме увійшов до стійла. — Ти, напевно, думаєш, мій любий ослику, що я тебе купив тільки для того, щоб ти міг жерти і пити? Я тебе купив для того, щоб ти працював, а я заробляв на тобі купу грошей. Ну ж бо! Ходімо зі мною до цирку. Я

тебе навчу стрибати через обруч, пробивати головою паперові діжки і танцювати вальс та польку на задніх ногах.

Хоч-не-хоч, бідолашний Піноккіо повинен був навчатися всім цим премудростям. І протягом трьох місяців він отримував уроки і незлічену кількість ударів батоном по шкірі.

Нарешті настав день, коли господар зміг оголосити про надзвичайну виставу. На строкатих афішах, які він велів розклеїти на всіх стовпах, було написано:

ГРАНДІОЗНА ВИСТАВА

Сьогодні ввечері ви побачите неймовірні і дивовижні стрибки та інші номери у виконанні всіх артистів і коней нашої трупі!

Крім того, публіці вперше буде представлено ушлявленого ВІСЛЮЧКА ПІНОККІО під псевдонімом «Зірка танцю».

Ясна річ, що цього вечора у цирку був аншлаг.[\[4\]](#)

Не було жодного місця в партері, жодного стільця, ба навіть дорожезної ложі, хай би за них пропонували щире золото.

Сходинки цирку кишили маленькими дівчатками і хлопчиками, яким понад усе кортіло побачити, як танцює віслючок Піноккіо.

По закінченні першої частини спектаклю перед численною публікою постав директор. На ньому був чорний фрак, білі рейтузи і пара височезних шкіряних чобіт.

Після глибокого поклону він урочисто, навіть бундючно виголосив таку безглузду промову:

— Шановна публіко, панове і пані! Я, що підписався нижче, що знаходжуся проїздом у вашій шикарній столиці, із задоволенням представляю цій мудрій і поважній аудиторії

знаменитого ослика, який мав честь танцювати у присутності Його Величності імператора всіх найголовніших європейських дворів. Тож давайте ми відчуємо те, що надихає вашу присутність, і просимо вас надати нам поблажливості!

І ця «велеречива» промова спричинила шквал аплодисментів, зала вибухнула сміхом. Та оплески подвоїлися й набули ураганної сили, коли на арену вивели віслучка Піноккіо. Він був святково одягнений, його прикрашали нова вуздечка з лакованої шкіри, мідні пряжки і підкови. На його вухах висіли дві білі камелії, грива була заплетена червоними шовковими стрічками в маленькі кіски, живіт перев'язаний сріблясто-золотистим шарфом, а хвіст перевитий оксамитовими бантами червоного і небесно-блакитного кольорів.

Словом, у такого ослика можна було просто закохатися.

Представивши його публіці, директор виголосив ще одну «коротку» промову:

— Мої високоповажні глядачі! Я не збираюся наразі розповідати вам про ті великі труднощі, які я мав подолати, щоб зрозуміти, як підпорядкувати собі цього ссавця, який ще вчора вільно і безтурботно стрибав у висушених сонцем тропічних долинах. Зверніть увагу на те, який дикий у нього погляд! З огляду на те, що всі інші методи привести його в цивілізований чотириногий вигляд виявлялися недієвими, мені доводилося часто говорити з ним перевіреною мовою батога. Однак, хоч яким я був із ним лагідним, він не любив мене, навпаки — ненавидів дедалі дужче. Проте за науковою системою Галлеса я відкрив у його голові маленьку звивину, яку навіть медичний факультет у Парижі визначив як ту, що знаменує собою геніальність у мистецтві танцю. І я використав це відкриття для того, щоб навчити його танцювати, а також стрибати через обруч і паперову діжку. Тож спершу дивуйтеся! Потім судіть! І ще, дозвольте мені,

синьйори, запросити вас на вечірню виставу, що відбудеться
взавтра. Якщо ж дощ вплине на погоду, виставу буде
перенесено з вечора на одинадцяту годину пополудні.

Після чергової зливи нісенітниць на вуха глядачів
директор ще раз низько поклонився, повернувся до
віслючка і сказав:

— Уперед, Піноккіо! Перш ніж ви якнайкраще покажете
своє мистецтво, вітайте цю високошановну публіку —
кавалерів, дам і дітей!

Піноккіо слухняно підігнув передні ноги і залишався на
колінах, поки директор цьвохнув у повітрі батогом і
крикнув:

— Кроком!

Тоді ослик знову встав на свої чотири ноги і закрокував
навколо арени. За хвилину директор вигукнув:

— Клусом!

І Піноккіо слухняно перейшов з кроку на клус.

— Учвал!

І Піноккіо пустився у чвал.

— Навскоки!

І Піноккіо побіг щодуху. Аж раптом директор підняв
руку і пальнув з пістолета в повітря.

При цьому пострілі ослик прикинувся пораненим і впав
на землю, як мертвий.

Коли він під бурю оплесків знову звівся, то, зрозуміло,
підняв і голову, озирнувся... і побачив в одній ложі вродливу
пані. На шиї в неї висів важкий золотий ланцюг, а на ланцюзі
— медальйон. А на медальйоні був портрет Дерев'яного
Хлопчика.

«Це мій портрет!.. Ця синьйора — Фея!» — осяяло
Піноккіо. Він одразу впізнав Фею і, охоплений радістю, хотів
покликати:

— О Феє, о люба Феє!

Та замість цих слів з його горлянки вирвався такий гучний і затяжний рев, що всі глядачі, а особливо діти, мало не луснули зо сміху.

Директор ударив його руків'ям батога по носу, аби дати йому зрозуміти, що непристойно ревити на публіці.

Бідолашний ослик висолопив язика і безперестану облизував свою мордочку, тамуючи біль.

Та як же віслючок-Піноккіо здивувався і засмутився, коли, вдруге підвівши голову, побачив, що лежа порожня і Фея зникла.

Він почувався невимовно нещасним. Його очі налилися слізьми, що потім ручаями потекли по морді. Та ніхто цього не помітив, а тим паче директор, який знову цвьохнув батогом і загорланив:

— Сміливіше, Піноккіо! Тепер ви покажете цим синьйорам, як чудово ви вмієте стрибати через обручі.

Піноккіо спробував це зробити двічі або тирчі. Та щоразу, опиняючись перед обручем, він не стрибав через нього, йому значно легше було пробігти під ним.

Нарешті віслючок зібрався і наважився стрибнути, але, на лихо, задні ноги випадково зачепилися за обруч, і він гепнувся по той бік обруча, як лантух із зерном.

Коли знову звівся на ноги, виявилось, що він скульгавів і насилу зміг дошкутильгати до свого стійла.

— Піноккіо! Ми хочемо бачити віслючка! Сюди віслючка! — кричали діти в нижніх рядах, співчуваючи нещасній тварині.

Але цього вечора вони ослика більше не побачили.

Наступного ранку ветеринар оглянув його і постановив, що Піноккіо залишиться кульгавим на все життя. Тоді директор сказав конюхові:

— Що мені робити з кульгавим віслюком? Це ж дармоїд. Відведи його на базар і продай.

На базарі вони швидко знайшли покупця, який поцікавився в конюха:

— Скільки ти хочеш за кульгавого ослика?

— Двадцять лір.

— Я даю тобі одну ліру. Не думай, що мені потрібен цей осел. Мені потрібна лише його шкура. У нього така красива міцна шкура, що я хочу зробити з неї барабан для сільського оркестру.

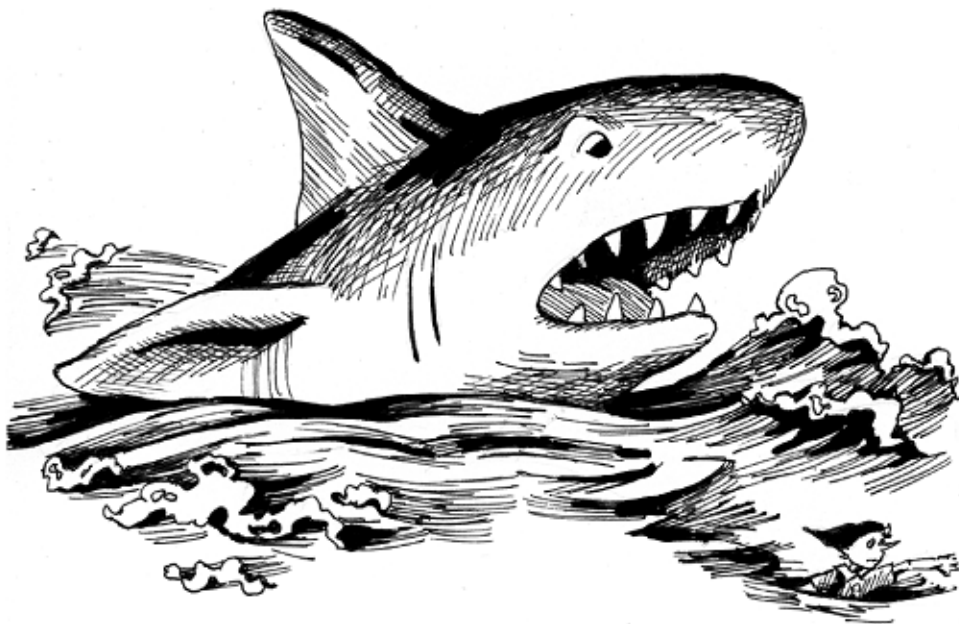
Можете собі уявити відчуття Піноккіо, коли він почув, що стане барабаном!

Хоч-не-хоч, а покупець сплатив одну ліру і відразу ж повів ослика до берега. Там він почепив йому на шию великого каменя, прив'язав до його ноги мотузку, інший кінець якої залишився в руці чоловіка, і сильним поштовхом зіпхнув віслюка у воду.

Піноккіо з величезною каменюкою на шиї одразу ж пішов на дно. А покупець, як і раніше, міцно тримаючи в руці мотузку, сів на скелю і став терпляче чекати, поки віслюк потоне, аби потім здерти з нього шкуру.

Розділ 34

**Піноккіо з'їдають морські риби, і
він знову стає Дерев'яним
Хлопчиком. Та все одно потрапляє
в халепу — його ковтає страшна
Акула**

Віслучок пробув під водою вже майже п'ятдесят хвилин, і покупець вирішив: — Ну ось, мій бідолашний кульгавий ослик уже точно захлинувся. Тож можна його витягнути і зробити з його шкіри красивий барабан.

Він почав витягувати мотузок. Він тягнув, тягнув, і як ви гадаєте, що нарешті вигулькнуло на поверхню води? А нагору замість мертвого віслючка вплив живий-живісінький Дерев'яний Хлопчик, звиваючись, як вугор.

Коли нещасний покупець побачив Дерев'яного Хлопчика, він подумав, що марить, і заціпенів, широко роззявивши пельку і вирячивши очі.

Трохи оговтавшись, він промимрив, тремтячи і затаючись:

— А де ж ослик, якого я кинув у море?

— Цей ослик — я, — сміючись, відповів Дерев'яний Хлопчик.

— Ти?

— Я!

— Ах ти, шахраю! Ти кепкуєш із мене?

— Я... кепкую? Аніскілечки, синьйоре. Я кажу цілком серйозно.

— Та як це могло статись? Щойно ти був кульгавим осликом, а у воді перетворився на Дерев'яного Хлопчика — якась чудасія!

— Може, це наслідок впливу морської води. Море любить пожартувати.

— Стережися, Дерев'яний Хлопчику, стережися!.. Не думай, що можеш веселитися за мій кошт. Горе тобі, якщо мій терпець урветься!

— Послухайте, синьйоре, я розповім вам свою історію. Розв'яжіть мені ногу, і я вам усе розкажу.

Покупець, що аж згорав із цікавості, відв'язав мотузку, і Піноккіо, відчувши себе знову вільним, як птаха, почав свою історію:

— Раніше я був Дерев'яним Хлопчиком, таким, як зараз. І я дуже хотів стати справжнім хлопчиком, яких багато в цьому світі. Та я не хотів учитися і піддався впливу поганих друзів, утік з дому... і однієї страшної днини прокинувся

довговухим і довгохвостим... віслюком. Як я соромився цього!

Хай блаженний святий Антоній^ш оберігає вас од такої ганьби. Мене привели на звіриний ринок, де продали одному директорові цирку, якому спало на думку зробити з мене великого танцюриста. Та одного разу під час вечірньої вистави я невдало впав і скульгавів. Директор не знав, що йому робити з кульгавим віслюком, і велів мене продати на базарі. І ви мене купили.

— На жаль! І я сплатив за тебе ліру. А хто мені поверне назад мої чесно зароблені гроші?

— Навіщо ж ви мене купили? Ви хотіли зробити з моєї шкури барабан? Барабан!

— На жаль. А де я візьму тепер іншу шкуру?

— Не переймайтеся, синьйоре. Ослів на цім світі не бракує.

— Скажи, зухвалий хлопчиську, ти завершив свою розповідь?

— Ні, — відповів Дерев'яний Хлопчик. — Мені залишилося додати кілька слів. Купивши, ви привели мене сюди, вельми гуманно прив'язали важку каменюку до шиї і кинули в море. Така гуманність робить вам велику честь, тож я повік буду вам вдячний за це. Втім, любий синьйоре, цього разу ви зовсім не взяли до уваги Феї.

— Феї? А це ще хто така?

— Це моя мати. Вона така сама, як усі дбайливі матері, що люблять своїх дітей, завжди пильнують їх, виручають із будь-якої халепи, навіть якщо ці діти через свою дурість і погану поведінку заслуговують бути кинутими напризволяще. Коли добра Фея побачила, що я тону, вона негайно послала цілу зграю риб, які визнали мене дохлим ослом і вмиль з'їли. І коли риби з'їли віслюка, то наткнулися на кістки... чи, точніше, на дерево, бо, як бачите, мене виготовлено з найліпшої деревини. І вже після першої

спроби ці хвостаті ненажери допетрали, що дерево їм не по зубах, і зі страшенною огидою вони спершу плювались, а потім попливли геть, незадоволено вильнувши своїми хвостами, навіть не подякувавши за частування. Отже, я пояснив вам, як замість мертвого ослика ви витягли з води Дерев'яного Хлопчика.

— Начхати мені на твою розповідь! — люто проревів покупець. — Я сплатив ліру за тебе і хочу повернути свої гроші. Знаєш, що я з тобою зроблю? Я відведу тебе назад на базар і продам, як сухе дерево для розпалювання.

— Звичайно, продайте мене. Я не заперечую, — сказав Піноккіо. І по цих словах стрімко шубовснув у море. Він жваво поплив від берега, все далі і далі, і крикнув остовпілому покупцеві:

— Прощайте, синьйоре! Коли вам знадобиться шкура для барабана, згадайте мене незлим тихим словом!

І попрямував далі. А за хвилину знову крикнув ще голосніше:

— Прощайте, синьйоре! Коли вам знадобиться трохи сухих дровенят на розпал, згадайте мене незлим тихим словом!

За мить він опинився так далеко, що його вже не можна було розгледіти. На поверхні моря було видно лише чорну цятку, яка час від часу виринала з води і підскакувала, мов дельфін.

Навмання пливучи у відкрите море, Піноккіо побачив скелю з білого мармуру. А на вершині скелі стояла мила маленька Кізонька, яка ніжно бекала і робила йому знаки, щоб він підплив ближче.

Найдивовижніше було те, що її шкура була не біла, не чорна чи плямиста, як у всіх інших кіз, — вона була блакитного кольору, причому така блискуча, як волосся маленької Вродливої Дівчинки.

Можете здогадатися, як закалатало серце Піноккіо! Він подвоїв свої зусилля і поплив щодуху до білої скелі.

Він поплив половину відстані, коли з води раптом піднялася жахлива голова морського чудовиська. Вона стрімко наближалася до нього. Широко відкрита паща скидалась на прірву, а в ній виднілися три ряди страхітливих зубів. Навіть малюнком не передати усього жаху, який викликали ці зубиська!

І знаєте, що то було за морське чудовисько? Це була та сама гігантська Акула, про яку вже не раз згадувалося у нашій історії: вона була такою ненаситною, що справедливо славилася жахом риб і рибалок.

Уявіть собі, як злякався Піноккіо, забачивши це страховисько. Він хотів вивернутися, утекти, поплавти в іншому напрямку. Та величезна відкрита пащека повсякчас перетинала йому шлях.

— Хутчіш, Піноккіо, я прошу тебе, хутчіш! — промекала красива Кізонька.

І Піноккіо відчайдушно борсав руками й ногами.

— Швидше, Піноккіо! Чудисько наближається до тебе!

Дерев'яний Хлопчик зібрав усі свої сили і поплив удвічі швидше.

— Обережно, Піноккіо!.. Чудовисько хапає тебе!.. Ось воно!.. Швидше, швидше, інакше ти пропав!

І Піноккіо не плив, а кулею летів. Ось він досяг кручі, і Кізонька нахилилася над морем і простягнула йому своє копитце, щоб допомогти вилізти з води...

Однак було надто пізно! Чудовисько схопило його. Воно втягнуло в себе воду — майже так, як втягують куряче яйце, — і ковтнуло бідолашного Дерев'яного Хлопчика з такою жадібністю і силою, що Піноккіо, скочуючись у шлунок Акули, захлинувся і чверть години пролежав без тям.

Опритомнівши, він не знав, де опинився. Навколо панувала така глибока і густа пітьма, що йому здалося, ніби він занурився з головою в діжку з чорнилом. Піноккіо прислухався, але не почув ані найменшого звуку. Час від часу він відчував на обличчі сильні пориви вітру. Спочатку не міг зрозуміти, звідки тут вітер, але потім докумекав, що це з легенів чудовиська. Річ у тім, що Акула хворіла на астму, і, коли вона дихала, всередині неї наче здіймався північний вітер.

Спершу Піноккіо бадьорився. Та коли він остаточно переконався, що перебуває в тілі морського чудовиська, то гірко розплакався. Ридючи, він кричав:

— Допоможіть! Допоможіть! О я нещасний! Невже тут немає нікого, хто міг би мені допомогти?

— Хто ж тобі допоможе, бідахо? — почувся з темряви голос, низький, надтріснутий, як засмучена гітара.

— Хто тут говорить? — запитав Піноккіо, у якого серце аж похололо від страху.

— Це я, бідолашний Тунець, якого разом із тобою проковтнула Акула. А ти що за риба?

— Я не маю нічого спільного з рибами. Я Дерев'яний Хлопчик.

— Якщо ти не риба, навіщо ж було тебе ковтати?

— Ось і я запитую: навіщо я Акулі? А що ми тепер робитимемо в темноті?

— Ми сидітимемо і чекатимемо, поки Акула нас перетравить.

— Але я не хочу, щоб мене перетравлювали! — заволав Піноккіо і знову почав плакати.

— Я теж цього не хочу, — погодився Тунець, — але я філософ і тішуся думкою, що, коли ти вже народився на цім світі тунцем, то ліпше завершити свої дні у воді, ніж на пательні.

— Дурниця! — вигукнув Піноккіо.

— Це моя особиста думка, — зауважив Тунець, — а особисту думку, за словами тунців-політиків, треба поважати.

— В будь-якому разі, я хочу піти звідси... я хочу втекти...

— Біжи, якщо можеш.

— А ця Акула, що нас проковтнула, велика? — запитав Дерев'яний Хлопчик.

— Уяви собі, що її тіло без хвоста сягає кілометра завдовжки.

Під час розмови Піноккіо раптом видалося, що в суцільному мороці раптом пробилось слабке світло.

— Чи бачиш ти світло, аж ген там, удалині? — запитав він.

— Мабуть, там ще хтось чекає, поки його перетравлять.

— Я хочу до нього. Можливо, то якась стара мудра риба, що зможе мені сказати, як піти звідси.

— Від щирого серця зичу успіхів, мій любий Дерев'яний Хлопчику.

— До побачення!

— До побачення, Дерев'яний Хлопчику. Зичу успіху!

— Чи зустрінемося ми знов?

— Хто зна?... Ліпше не думати про таке.

Розділ 35

Піноккіо знаходить у тілі акули...
Кого? Аби дізнатися, прочитайте
цей розділ

Попрощавшись зі своїм новим другом Тунцем, Піноккіо, похитуючись, ступив у пітьму. Він рухався в тілі Акули навпомацки, крок за кроком, у напрямку до слабкого пучка світла, який ледь було видно вдалині.

І що далі він ішов, то виразнішим ставало світло. І після тривалого спотикання він нарешті дійшов. А коли він дійшов... Що ж він там побачив? Ніколи не вгадаєте! Він побачив столик із палаючою свічкою на ньому. Свічка стриміла із зеленої пляшки. Біля столу сидів старий, білий, як лунь^[9] або як збиті вершки, і жував рибок.

Побачивши старого, Піноккіо нетямився од радощів. Йому хотілося сміятися, йому хотілося плакати, йому хотілося без кінця щось теревенити. Однак він зміг вимовити, та й то заїкаючись, лише кілька уривчастих незв'язних слів.

Нарешті він кинувся до старого на шию з радісним вигуком:

— О, мій любий татусю! Нарешті я вас знайшов! Тепер я вас ніколи, ніколи не залишу!

— То я не помилився? — відповів старий, протираючи очі. — Це ти, мій любий Піноккіо?

— Так, так, це я! І ви мені все вибачили, чи не так? О, любий татусю, ви такий добрий!.. А я... а я... навпаки... О, якби ви знали, скільки я лиха хильнув, скільки зла зазнав! Уявіть собі, мій бідолашний тату: того дня, коли ви продали свою куртку і купили мені буквар, аби я міг піти до школи, я всім знехтував заради лялькового театру, і господар театру хотів мене кинути у вогонь, щоб засмажити баранця, а потім він дав мені п'ять золотих монет для вас, але дорогою мені трапились Лисиця з Котом, які привели мене в таверну «Червоні Раки», де вони жерли, як вовки, а я сам-самісінький знову пішов у глупу ніч і на мене напали грабіжники, які побігли за мною, а я попереду, і вони за мною, і я весь час попереду, і вони весь час за мною, і я попереду, поки вони мене не повісили на гілці Старезного Дуба, де Вродлива Дівчинка з блакитним волоссям веліла відвезти мене в кареті, і, коли мене лікарі оглянули, вони відразу ж сказали: «Якщо він ще не мертвий, значить, він іще живий», і тоді я не

витримав і збрехав, і мій ніс став рости, і я не міг пройти у двері, і тому я потім разом із Лисицею і Котом закопав чотири золоті монети, тому що одну я витратив у таверні, і папуга став сміятися, і замість двох тисяч монет я взагалі нічого не знайшов, і, коли суддя почув, що мене пограбували, він негайно кинув мене до в'язниці, щоб злодії були задоволені, і звідти я потрапив у виноградник і побачив там красиві грона і потрапив у пастку, і селянин мав усі підстави надіти на мене собачого ошийника, щоб я охороняв його курника, але потім він зрозумів, що я не винен, і відпустив мене на свободу, а змія з хвостом, що димівся, почала сміятися, і жила лопнула їй у грудях, і я знову пішов додому до Вродливої Дівчинки, яка померла, і Голуб побачив, що я плачу і сказав: «Я бачив, як твій батько майстрував собі маленького човника, він збирається шукати тебе», і я йому сказав: «Якби я мав крила, як ти!», і він сказав мені: «Ти хотів би побачити свого батька?», і я йому сказав: «Дуже хотів би, якби зміг», і він мені сказав: «Я тебе відвезу», і я запитав: «Як?», і він сказав: «Залазь до мене на спину», і так ми летіли всю ніч, і потім мені вранці сказали рибалки, які вдивлялися у море: «Там бідолашний рибалка у маленькому човні, і він тоне», і я відразу упізнав вас, ще здаля, бо мені серце підказало, і я вам подавав знаки, щоб ви повернулися на берег.

— Я теж упізнав тебе, — сказав Джеппетто, — і мені дуже хотілося повернутися. Але як? Море було бурхливе, і велика хвиля перекинула мого човника. На лихо, мене помітила страшна Акула, що саме плавала неподалік. Вона кинулася на мене і проковтнула, як пігулку.

— І давно ви тут в ув'язненні? — запитав Піноккіо.

— Скоро вже два роки. Два роки, мій любий Піноккіо, що здалися мені двома сторіччями.

— А як же ви тут жили? І де ви дістали свічку? І хто вам дав сірники?

— Я тобі все розповім. Ти тільки уяви, та сама буря, що потопила мого маленького човника, перекинула також одне торгове судно. Всі матроси щасливо врятувалися, але корабель потонув, і ненаситна Акула того дня проковтнула його.

— Як! Проковтнула корабель одним духом? — здивувався Піноккіо.

— Так, одним духом. Тільки щоглу вона виплюнула, бо щогла застрягла у неї між зубів, як риб'яча кістка.

На моє велике щастя, на кораблі було м'ясо, сухарі в коробках, підсмажений хліб, вино в пляшках, родзинки, швейцарський сир, кава, цукор, а також стеаринові свічки і сірники.

Цим я підтримував своє життя два роки. Та склад спорожнів, і ось ця свічка, яку ти тут бачиш, — остання.

— А потім?...

— А потім, мій любий, ми обидва залишимося в пільмі.

— У такому разі, мій любий татусю, — сказав Піноккіо, — ми не повинні гаяти часу. Ми маємо негайно подумати про втечу.

— Про втечу? Яким чином?

— Ми маємо пробратися через пащу Акули і вистрибнути в море.

— Це легко сказати, мій любий Піноккіо. Річ у тому, що я не вмію плавати.

— Пусте!.. Ви сядете мені на плечі. Я хороший плавець і зможу доправити вас на берег неушкодженим.

— Це тобі лише здається, мій любий хлопчику, — заперечив Джеппетто, скрушно похитавши головою і гірко усміхнувшись. — Невже ти думаєш, що такому маленькому Дерев'яному Хлопчикові, як ти, стане сил нести мене на плечах?

— Спробуйте, і ви побачите! А якщо нам судилося померти, то ми, принаймні, помremo разом.

І, не гаючи часу, Піноккіо пішов уперед, сказавши своєму батькові:

— Ідіть за мною і не бійтеся!

Так вони подолали чималу відстань, минули весь шлунок й увесь тулуб Акули. Та коли вони досягли місця, де починалася горлянка чудовиська, визнали за потрібне зупинитися, роззирнутися і вибрати найбільш слушний момент для втечі.

Треба сказати, що Акула була дуже стара, страждала на астму і серцеву недостатність, а тому змушена була спати з відкритою пащею. Тому Піноккіо, що стояв унизу біля пащі і спостерігав, зміг побачити зоряне небо і місячне сяйво.

— Ось і слушний момент для втечі, — прошепотів він батькові на вухо. — Акула спить, як бабак, а море спокійне і світле. Прямуйте за мною, тату! Ми скоро будемо на свободі.

Сказано — зроблено. Вони видерлися по горлянці морського чудовиська нагору і, опинившись у величезній пащі, пройшли навшпиньках по язичку — язик був широкий і довгий, як садова доріжка. Але в той момент, коли вони вже було приготувалися кинутися в море... Акула розчхалася. І, чхаючи, вона з такою силою відкинулася назад, що Піноккіо і Джеппетто знову залетіли до шлунка чудовиська.

Стрімкий поштовх загасив свічку, і батько з сином залишилися у цілковитій пітьмі.

— Що ж тепер робити? — запитав Піноккіо дуже серйозно.

— Ось тепер нам кінець, мій хлопчику.

— Чому кінець? Дайте мені руку, тату, і намагайтеся не послизнутися.

— Куди ти мене ведеш?

— Ми маємо спробувати ще раз. Ідіть за мною і не бійтеся.

Піноккіо взяв батька за руку, і вони знову на пальчиках піднялись по горлянці чудовиська вгору, пройшли язиком і

перелізли через усі три ряди величезних зубів. Перш ніж стрибнути, Дерев'яний Хлопчик сказав своєму батькові:

— Сідайте на плечі і тримайтеся міцніше. Все решта — моя справа.

Джеппетто всівся на плечах Піноккіо, і той упевнено стрибнув у море.

Море було спокійне, повний місяць осявав усе довкола, Акула спала, і її сон був такий глибокий та міцний, що й гарматою не збудиш.

Розділ 36

Піноккіо нарешті стає справжнім хлопчиком

Що сили працюючи руками, Піноккіо плив уперед. Незабаром він помітив, що батька стало лихоманити, адже його ноги були наполовину занурені у воду.

Від холоду чи від страху? Невідомо... Можливо, від того й того. Піноккіо вирішив, що старий тремтить од страху, і став його заспокоювати:

— Тримайтеся, тату! За кілька хвилин ми живі й здорові стоятимемо на твердій землі.

— Та де ж твій обіцяний берег? — запитав старий, щодалі більше непокоячись і напружуючи зір, як старий кравець, який засиляє нитку в голку. — Окрім неба й моря нічого довкруг не видно!

— Та заспокойтеся, тату, я бачу берег, — сказав Дерев'яний Хлопчик, — будьте певні, в мене очі, як у кішки, і вночі я бачу навіть ліпше, ніж удень.

Добра душа, Піноккіо вдавав упевненість, насправді ж його мужність танула, як сніг під палючим сонцем. Сили його згасали, він дихав щораз важче. Він відчував, що не може більше плисти, а берега й справді ще не було видно.

Хлопчина плив, доки йому вистачало духу. Потім він повернув голову до Джеппетто і сказав, задихаючись:

— Любий тату... допоможіть мені... я помираю!

Батько з сином уже приготувалися до смерті, аж у цей момент почули хрипкий голос, що звучав, як засмучена гітара:

— Хто тут помирає?

— Я і мій бідолашний батько.

— Цей голос мені знайомий. Ти Піноккіо!

— Цілком правильно. А ти?

— Я Тунець, твій товариш по нещастю в череві Акули.

— Як же ти зумів втекти?

— Я наслідував твій приклад. Ти показав мені, як це робиться, і я також утік услід за тобою.

— Мій любий Тунець, ти з'явився вчасно. Благаю тебе іменем твоїх діток: допоможи нам, інакше ми пропали.

— Охоче, від щирого серця! Візьміться за мого хвоста, і я вас потягну. За чотири хвилини ви будете на березі.

Піноккіо і Джеппетто, як ви самі розумієте, не змусили двічі просити себе. Та замість того, щоб узятися за хвоста, вони осіддали Тунця, вирішивши, що так зручніше.

— Не важко тобі? — запитав Піноккіо.

— Важко? Що ти! Мені здається, що на моїй спині лежать дві мушлі, — заспокоїв їх Тунець, що був сильний, як угодоване теля.

Досягнувши берега, Піноккіо зістрибнув сам, а потім допоміг зійти батькові. Після цього він схвильовано сказав Тунцеві:

— Друзе мій, ти врятував мого батька. Мені навіть бракує слів... Дозволь мені принаймні поцілувати тебе на знак моєї вічної вдячності.

Тунець висунув свою морду з води. Піноккіо опустився на коліна і закарбував найніжніший поцілунок на риб'ячій морді.

Зніяковілий Тунець, що не звик до такої зливи щирих почуттів, зворушений до самісінького серця, миттю зник під водою, аби ніхто не побачив його сліз.

Зоріло.

Піноккіо простягнув руку своєму батькові Джеппетто, що ледве стояв на ногах, і сказав:

— Обіпріться на мою руку, любий татку, нам час вирушати. Ми підемо поволі, як черепахи, а якщо втомимося, то відпочинемо на узбіччі.

— А куди ми підемо? — запитав Джеппетто.

— Підемо шукати будинок або хатину, де нам подадуть шматок хліба та оберемок соломи, щоб ми могли виспатися.

Та не встигли вони подолати і ста кроків, як побачили край дороги дві огидні пики, що просили милостиню.

Це були Кіт і Лисиця, але їх важко було впізнати. Уявіть собі, що Кіт, прикидаючись сліпим, за цей час і справді втратив зір. А Лисиця страшенно постаріла — облізла, посивіла і навіть втратила хвоста. А сталося це ось як: злодійка потрапила у велику халепу і одного чудового дня змушена була продати свого розкішного хвоста мандрівному торговцеві, який зладнав із нього пічного віничка.

— Ой, Піноккіо! — вигукнула Лисиця страждальним голосом. — Подай нам, бідним калікам, маленьку милостиню!

— ...милостиню! — повторив Кіт.

— Прощайте, лицеміри! — відповів Дерев'яний Хлопчик. — Ви мене раз ошукали, вдруге — зась!

— Повір нам, Піноккіо, тепер ми справді бідні й нещасні.

— ...нещасні! — повторив Кіт.

— Якщо ви бідні, то по заслугах. Пригадуєте прислів'я: «Краденим добром не збудуєш будинок»? Прощайте, шахраї!

— Пожалійте нас! — ...нас!

— Прощайте, пройдисвіти! Згадайте лишень прислів'я: «Крадена пшениця в їжу не годиться».

— Будьте милостивими!

— ... милостивими! — повторив Кіт.

— Прощайте, злодюги! Затямте мудрість: «Хто куртку ближнього закріп, той без сорочки ляже в труну».

По цих словах Піноккіо і Джеппетто спокійно рушили далі. Подолавши ще сто важких кроків, край стежини посеред поля вони побачили красиву солом'яну хатину з череп'яним дахом.

— У цій хатині хтось живе, — сказав Піноккіо, — підійдімо і постукаймо.

Вони підійшли і постукали у двері.

— Хто там? — пролунав голосок ізсередини.

— Нещасний батько і нещасний син, що не мають ні хліба, ні даху над головою, — відповів Дерев'яний Хлопчик.

— Поверніть ключ, двері й відчиняться, — вимовив голосок.

Піноккіо повернув ключ, двері відчинилися. Увійшовши до хатини, вони роззирались на всі боки, але нікого не побачили.

— Де ж господар цього будинку? — здивувався Піноккіо.

— Я тут, угорі!

Батько й син звели голови до стелі і побачили на балці Цвіркуна.

— О, мій любий маленький Цвіркуне! — ввічливо вітав його Піноккіо.

— Тепер я твій любий маленький Цвіркун, чи не так? А пам'ятаєш, як ти пожбурих у мене дерев'яним молотком, аби вигнати «любого маленького Цвіркуна» зі свого будинку?

— Твоя правда, мій любий маленький Цвіркуне! Вижени мене також... Кинь у мене дерев'яним молотком! Але зглянься на мого нещасного батька!

— Я зглянуся на батька й на сина також. Але спершу я хотів нагадати тобі твою неприязнь, аби ти втямив, що на цьому світі потрібно до всіх ставитися доброзичливо, і тоді у скрутну хвилину всі також поставляться до тебе приязно.

— Ти маєш рацію, мій любий маленький Цвіркуне, тисячу разів маєш рацію, і я твій урок затямлю на все життя. Та чи не скажеш ти мені, як розжився на таку чудову хатину?

— Цю хатину вчора подарувала мені одна чарівна Коза з чудовою блакитною шерстю.

— А де тепер ця Коза? — запитав Піноккіо, дуже схвилований.

— Не знаю.

— А коли вона прийде сюди?

— Вона ніколи не прийде сюди. Вона пішла звідси і, йдучи, сумно сказала: «Бідолашний Піноккіо! Я його ніколи більше не побачу. Його проковтнула Акула!»

— Вона справді так сказала?... То це була вона!.. Це була моя люба Фея! — схлипнув Піноккіо, і сльози бризнули з його очей.

Виплакавшись, він вимостив для старого Джеппетто зручне ліжко із соломи. Потім запитав у Цвіркуна:

— Скажи мені, маленький Цвіркуне, де я міг би розжитися на склянку молока для мого охлялого батька?

— За три поля звідсіль живе городник Джанджо, який має три молочні корови. Іди до нього, і ти там зможеш отримати молока й сиру.

Піноккіо побіг до будинку Джанджо. Селянин запитав:

— Скільки тобі потрібно молока?

— Повну склянку.

— Склянка молока коштує один сольдо. Дай мені сольдо, і отримаєш склянку молока.

— Але в мене немає навіть чентезімо, — відповів Піноккіо, зніяковівши.

— Тоді кепські твої справи, Дерев'яний Хлопчику. Якщо в тебе немає навіть чентезімо, я не можу тобі дати й наперстка молока.

— Нічого не вдієш, — сказав Піноккіо й зібрався йти.

— Зачекай хвилику, — мовив Джанджо. — Мабуть, ми зможемо порозумітися. Ти згоден крутити комір?

— А що таке «комір»?

— Це такий пристрій, за допомогою якого дістають воду з колодязя для поливання овочів.

— Я спробую.

— Гаразд. Тоді витягни з колодязя сто відер води і ти отримаєш склянку молока.

— Згоден.

Джанджо повів Дерев'яного Хлопчика на город і показав йому, як треба крутити комір. Піноккіо взявся до діла. Та поки він витягнув сто відер води, то облився потом з голови до ніг. За все своє життя він ніколи так не трудився.

— До сьогодні, — сказав городник, — цю роботу виконував мій ослик. Але тепер бідолашна тварина лежить при смерті.

— Можна мені подивитися на нього? — запитав Дерев'яний Хлопчик.

— Прошу.

У стайні Піноккіо побачив на соломі милого віслючка, що конав од голоду й непосильної праці. Уважно оглянувши його, він сумно мовив сам до себе: «Цей ослик мені знайомий. Я колись його бачив».

Він нахилився над твариною і запитав на осячому діалекті:

— Ти хто такий?

Почувши питання, присмертний віслючок розплющив очі і пробурмотів:

— Я... Гні... і... т... або...

Після цього він склепив повіки й помер.

— О, бідолашний Гноте! — прошепотів Піноккіо. Він узяв жменю соломи й витер сльозу, що скотилася по його обличчю.

— Чого ти так побиваєшся над віслюком, який тобі не вартував навіть чентезімо? — здивувався городник. — Що тоді залишається робити мені, адже я купив його за готівку?

— Я вам поясню... Він був моїм другом.

— Твоїм другом?

— Моїм шкільним товаришем.

— Що? — скрикнув Джанджо і гучно засміявся. — Що ти верзеш? Ти ходив з ослами до школи?... Мабуть, там ти опановував цікаві предмети!

Дерев'яний Хлопчик зникнув, однак нічого не відповів, тільки взяв склянку молока і повернувся до будиночка.

Відтоді він п'ять місяців поспіль щодня вставав удосвіта і йшов крутити комір, аби заробити склянку молока для хворого батька. Ба більше: протягом цього часу Піноккіо навчився плести маленькі й великі кошики з очерету, а гроші, виторгувані за них, витрачав з розумом. Між іншим, він сам змайстрував крісло на коліщатках, і в цьому кріслі гожої днини вивозив свого батька на прогулянку, щоб старий міг дихати свіжим повітрям.

Вечорами він учився читати й писати. У сусідньому селі за кілька сольдо він купив товсту книжку, що не мала ні початку ні кінця, і по ній учився читати. Для письма використовував загострену соломину. А позаяк у нього не було чорнила й чорнильниці, то вмочував соломину в горщик із соком чорниці й вишні.

Так йому вдалося не тільки забезпечити своєму хворому батькові нормальне життя, а й відкласти ще сорок сольдо собі на новий костюм.

Одного ранку він сказав батькові:

— Піду-но я на базар і куплю собі куртку, ковпака і пару черевиків. А коли я повернуся додому, — додав Піноккіо, сміючись — я буду так гарно вбраний, що вам здаватиметься, ніби перед вами поважний синьйор.

І він пішов, а потім на radoщах побіг підстрибом. Раптом він почув, як хтось кличе його на ім'я. Він озирнувся і побачив красивого Равлика, що виліз з-під куца.

— Ти мене вже не впізнаєш? — запитав Равлик.

— Та... ні... не впізнаю!

— Хіба ти не пам'ятаєш того Равлика, що служив у Феї з блакитним волоссям? Невже забув, як я зі свічкою спускався сходами і як ти стирчав однією ногою в дверях?

— Хіба я міг забути! — вигукнув Піноккіо. — Кажі хутчіш, красивий маленький Равлику, де ти залишив мою добру Фею? Як вона живе? Чи пробачила вона мені? Чи думає вона про мене? Чи любить ще вона мене? Чи можу я її побачити?

На всі ці питання, які Піноккіо випалив одним духом, Равлик відповів зі звичною неквапливістю:

— Любий Піноккіо, бідолашна Фея лежить у лікарні неподалік.

— У лікарні?

— Так, на жаль! Вона так багато пережила, тепер вона дуже хвора і не може купити собі навіть кусник хліба.

— Невже це правда?... Як мені боляче! Ой, моя люба Фея, моя бідолашна Фея!.. Якби я мав мільйон, я б їй негайно відніс... Але в мене тільки сорок сольдо... Ось вони. Я хотів саме купити собі на них новий костюм. Візьми їх, Равлику, і мерщій неси моїй добрій Феї!

— А твій новий костюм?

— Для чого мені зараз новий костюм! Я залюбки продам і ось це старе лахміття, що на мені, аби тільки їй допомогти! Іди, Равлику, і поквапся! За два дні знову повертайся сюди, тоді я, мабуть, зможу додати ще кілька сольдо. Я працював, аби підтримати мого батька. Відсьогодні я працюватиму на п'ять годин більше, аби підтримати і мою добру матір. До побачення, Равлику. За два дні я чекаю на тебе!

Равлик, всупереч усім своїм звичкам, шмигонув так швидко, немов ящірка в найспекотнішу серпневу пору.

Коли Піноккіо повернувся додому, батько запитав його:

— А твій новий костюм?

— Я не міг підшукати нічого підходящого. Спробую наступного разу.

Цього вечора Піноккіо ліг спати не о десятій годині, а опівночі. І сплів він не вісім кошиків з очерету, а шістнадцять.

Після цього ліг у ліжку і заснув. Уві сні він побачив Фею. Вона була неймовірно вродлива. Фея з усмішкою поцілувала його і сказала:

— Піноккіо! У тебе добре серце, і я пробачаю всі твої витівки до нинішнього дня. Діти, що допомагають батькам, заслуговують на велику похвалу і пошану, навіть якщо вони не є взірцем слухняності і хорошої поведінки. Надалі будь розумною людиною, і ти будеш щасливий!

На цьому сон урвався, і Піноккіо прокинувся.

Уявіть собі його подив, коли, прокинувшись, Піноккіо побачив, що він більше не Дерев'яний Хлопчик, а справжній хлопчик, як усі хлопчики! Він роззирнувся і замість звичних

стіл солом'яної хатини побачив красиву світлу кімнатку. Зіскочив з ліжка і надивався красивий новий костюм, новий ковпак і пару шкіряних чобітків точно за його міркою.

Він швидко одягнувся і, ясна річ, перш за все засунув руки до кишень. Звідти він витягнув маленького гаманця із слонячої кістки і на гаманці було написано: «Фея з блакитним волоссям повертає своємулюбому Піноккію сорок сольдо і дякує йому за добре серце». Він відкрив гаманця, і замість сорока мідних сольдо там виблискували сорок новеньких золотих цехінів.

Потім він глянув у люстро і не впізнав себе. Піноккію не побачив більше колишнього дерев'яного хлопчика, ляльку, а побачив живого красивого хлопчика з каштановим волоссям і блакитними очима, з веселим, радісним обличчям.

Від цих дивовиж Піноккію вже до ладу не знав, спить він чи не спить.

«А де ж мій тато?» — раптом подумав він. Пішов до сусідньої кімнати і побачив старого Джеппетто здоровим, бадьорим і в доброму гуморі, як колись. Той знову тримав у руках свої інструменти і саме вирізав чудову рамку з листочками, квіточками і всілякими тваринками.

— Скажіть мені, будь ласка, любий татку, як ви поясните це раптове перетворення? — запитав Піноккію, обійняв Джеппетто і сердечно його поцілував.

— Це раптове перетворення в нашому будинку — цілковито твоя заслуга, — відповів старий.

— Чого моя?

— Тому що погані діти, які стають хорошими дітьми, здатні робити все довкола новим і прекрасним.

— А куди дівся старий дерев'яний Піноккію?

— Ось він стоїть, — відповів Джеппетто.

І він показав на велику дерев'яну ляльку — дерев'яного хлопчика на стільці. Голова його була звернута набік, руки висіли, як мотузки, а схрещені ноги так сильно підігнулися,

що не можна було зрозуміти, як він узагалі може триматися у вертикальному положенні.

Пінокіо пильно подивився на нього. І, глибоко зітхнувши, вимовив:

— Який я був смішний, коли був Дерев'яним Хлопчиком! І який щасливий, що тепер я справжня людина!

Примітки

1

Грабарка — візок (тут і далі прим. пер.)

2

В'ючак — в'ючна тварина, наприклад, віслук.

3

Стукач — ябеда, донощик.

4

Ворвань — жир, що його добувають із туш морських тварин і риб.

5

Ясла — годівниця для худоби, куди кладуть сіно.

6

Каплун — півень, якого відгодовують на жирне м'ясо.

7

Аншлаг — стан, коли всі квитки на виставу, концерт тощо продано, а також оголошення про це в касі театру, цирку і т. ін.

8

Святий Антоній — покровитель знедолених і мандрівників.

9

Лунь — хижий птах родини яструбиних, самці якого мають сірувато-біле пір'я.

Мої маленькі читачі — це рідні улюблені діти. Їхню любов я відчуваю щодня, отримуючи величезну кількість листів не лише від окремих читачів, а й від цілих класів. Тому мене дуже непокоїть, коли дітлахи віддають перевагу комп'ютерним іграм, телебаченню, а не книжці.

Із великої кількості книжок, написаних вітчизняними і зарубіжними письменниками, я сам дізнавався про різні країни, відкривав для себе дещо нове, пізнавав добро і зло, поринав у фантастичні мрії, і тому мені дуже хочеться, щоб юні читачі також зачитувались творами Марка Твена, Жуля Верна, Майн Ріда і багатьох інших авторів.

Читайте, читайте і ще раз читайте!

В. Нестайко

Всеволод Нестайко

ISBN 978-966-424-216-2

9 789664 242162